

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.48

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.48

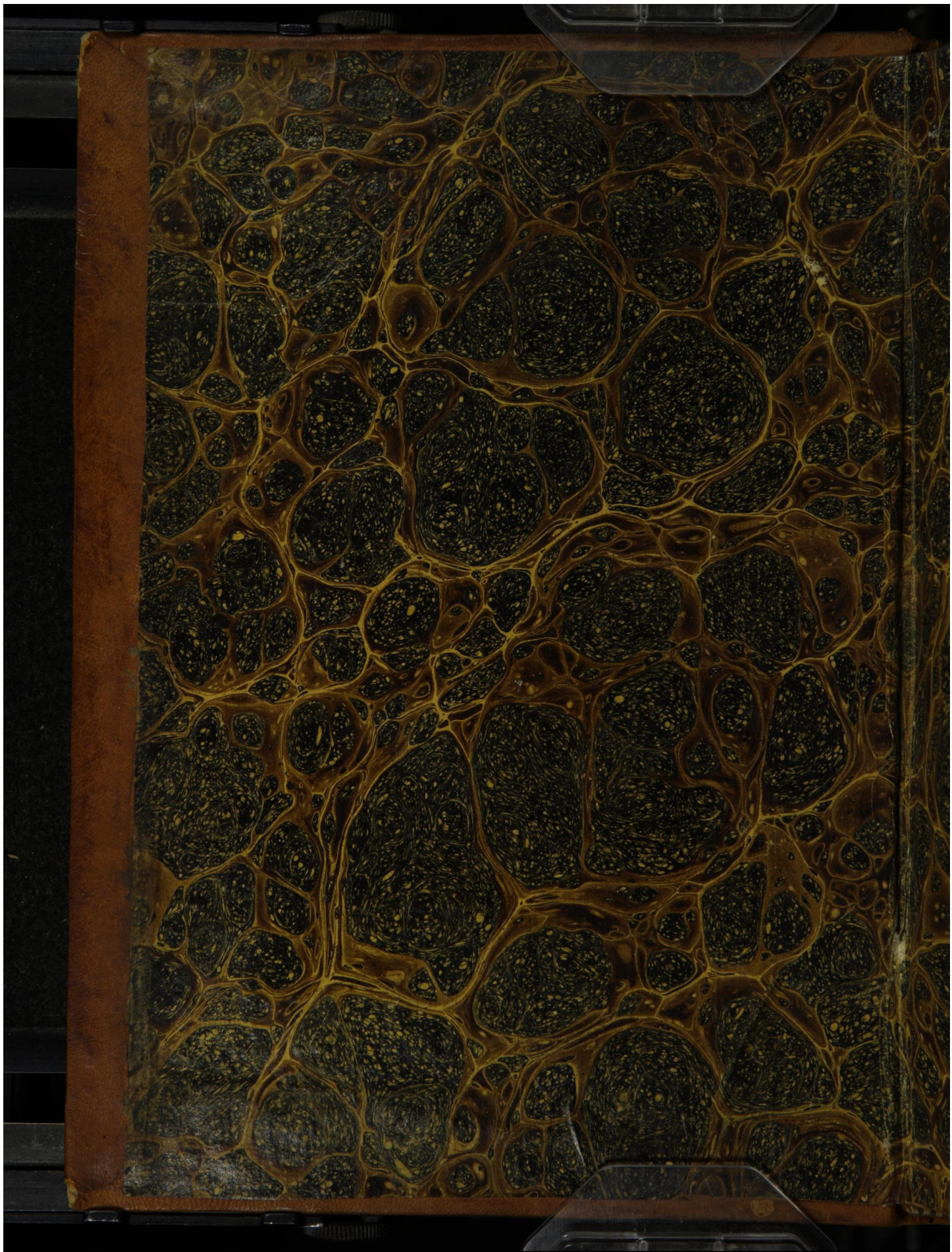

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.48

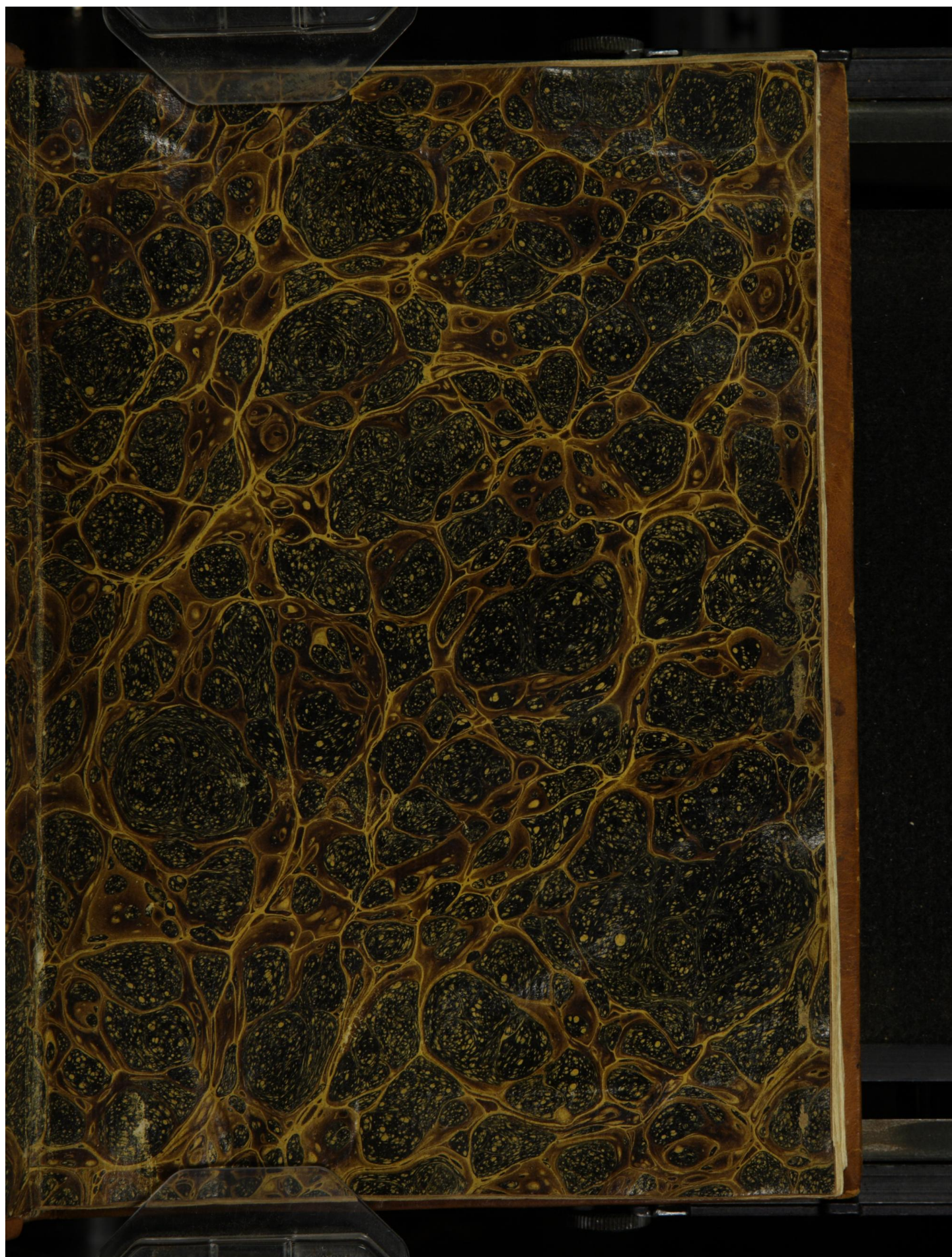

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.48

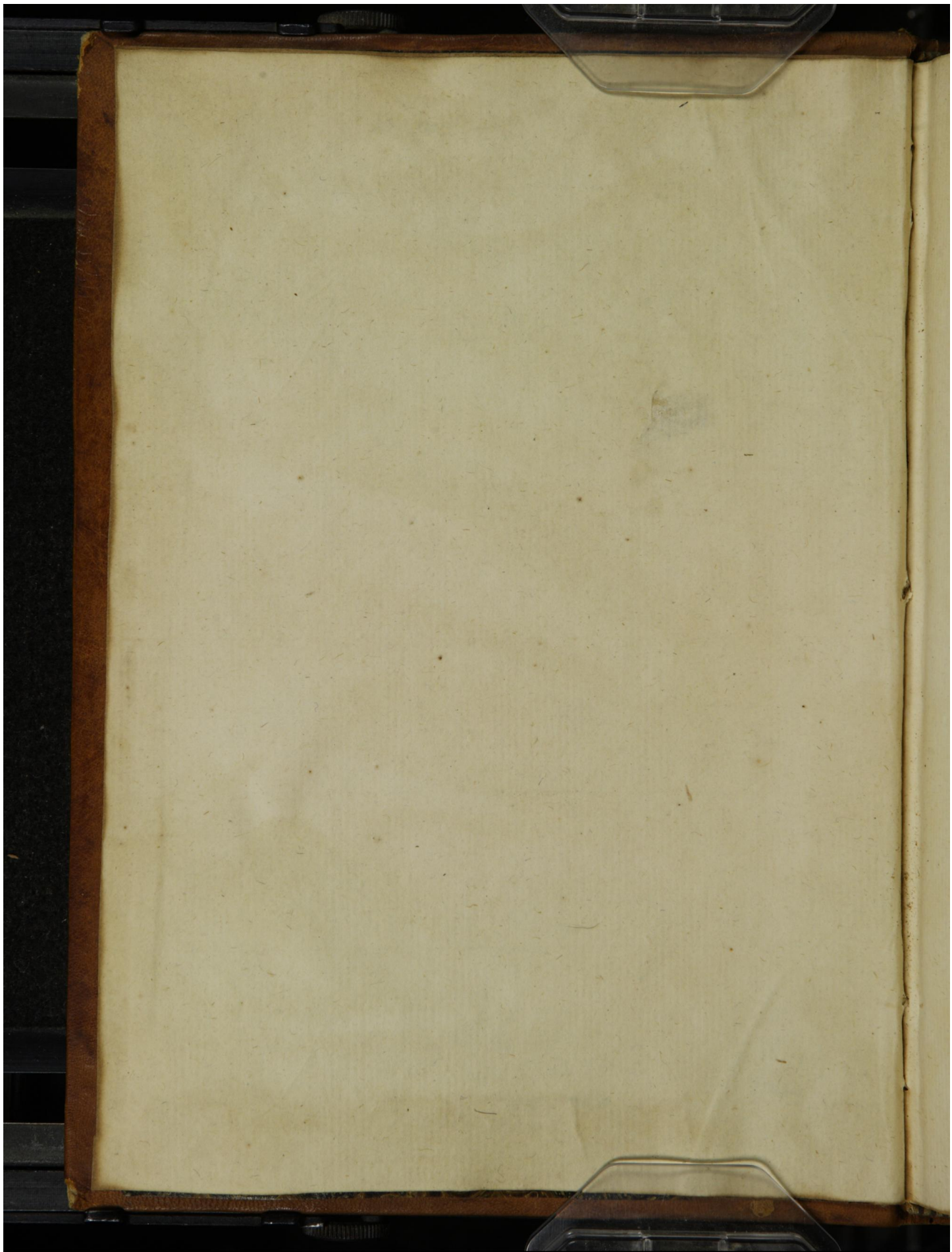

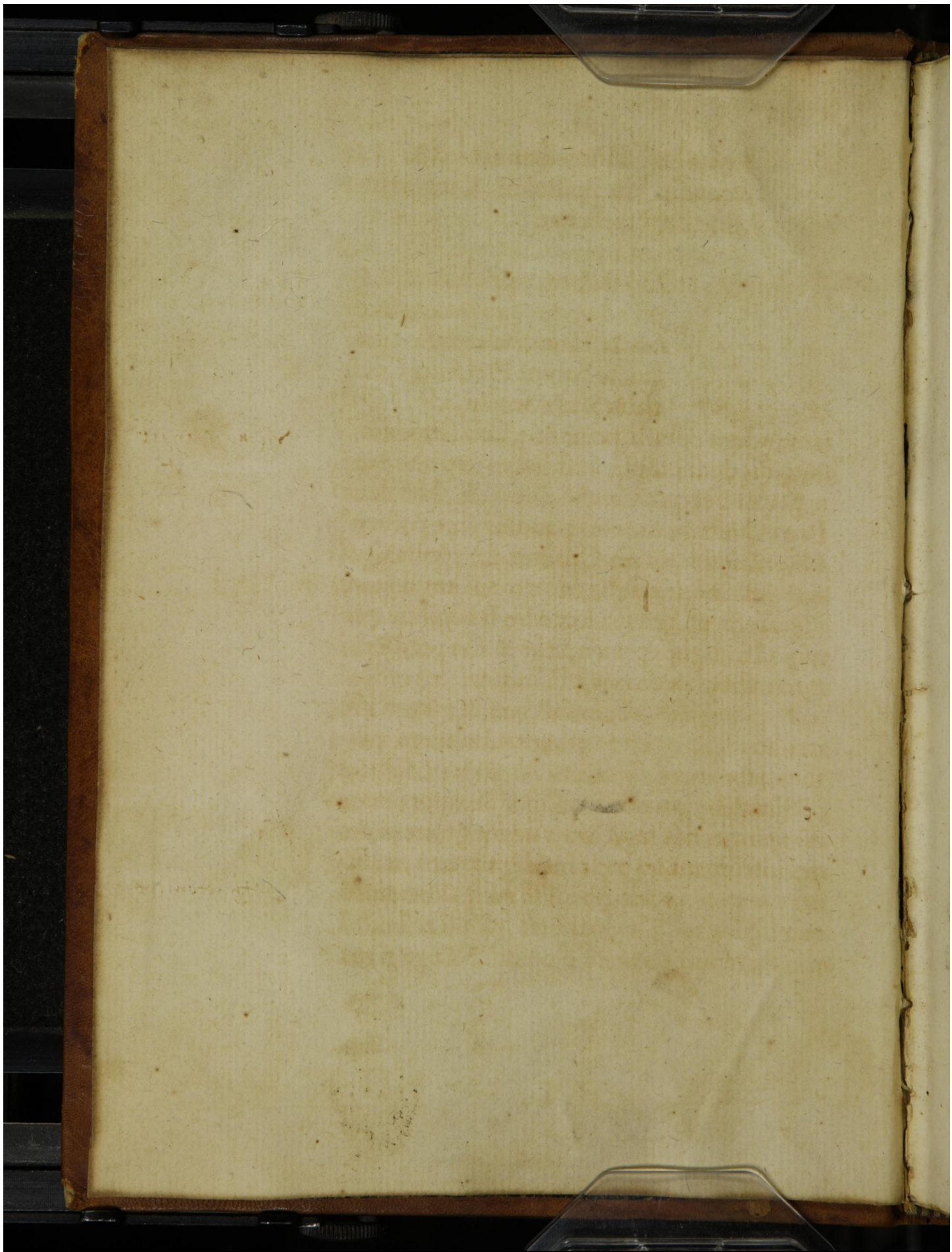

Aeneae Siluii Piccolominei qui & Pius
secundus fuit Epistole in Cardinalatu
edite Lege foeliciter.

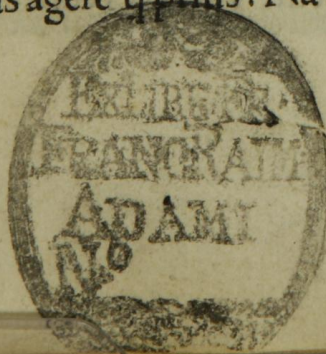
DIuo Imperatori Federico Aug-
usto domino suo Aeneas sacro
sancte Romane ecclesie tituli
sancte Sabine Presbiter Cardi-
nalis & Ep̄s. senēsis S. P. D. Qd̄
iam dudum oprasti pcurasti; Cesar in persona
mea nūc demū cōpletū est. habes tota quod mē
te petisti. Nā quod sancte memorie. Nicolaus
Papa Quintus tue māsuētudini sepe pollicit⁹
ē. Beatissimus pōtifex Calixtus. iiii. impleuit. Qui
non meis meritis (nulla enim me uirtus honore
dignū efficit) Sed sua incredibili bonitate (que
usq; ad indignos protenditur) & tua potissimū
intercessiōe his diebus ad Cardinalatus ordinē
cum quinq; aliis Venerabilibus & magne auc-
toritatis Episcopis me prouexit. Intelligo quā-
tum debeo tue sublimitati. At unde persoluere
possim debitum non intelligo. Conabor tamen
(dū spiritus hos reget artus) ita me gerere ut om-
nes intelligant ad hanc me dignitatem tuo fa-
uore ac ex tua curia puenisse. meq; thuetonscū
magisq; Italum Cardinalē esse. Tuū erit nihil
mecum remissius agere q̄ prius. Nā ego p tua

1

2) Sigilius in uig
meidox aut

30) Sigilius in uig
mgt.

1 thuetoncus

maiestate pro sacro Imperio pro inclyta domo
Austrie p tuis quibusq; caris nullos unq̃ labo-
res nullas curas effugiam. Nihil unq̃ tue mā-
suetudini negabitur. quod mea opera effici po-
ssit. Vale. Ex Vrbe. uicesima secūda Decembris
MCCCCCLVI

2
imparatorem

proxim.

ad magnitudinē
Amoris.

obla

Erenissime Imperatrice Leonore Au-
guste. domine sue Eneas sacrosancte
Romane ecclesie tituli sancte Sabine
Presbiter Cardinalis & Episcopus Senensis. S.
P.D. Non meis meritis (que nulla sunt) sed tua.
& cōsortis tui Diui Federici Romanorum Im-
peratoris Augusti intercessiōe ad Cardinalatus
honore supioribus diebus pietas apostolica me
prouexit. multa extāt tua in me beneficia. Sed
hoc maximū est: qđ hac dignitate me dignū iu-
dicasti: & ut illam cōsequeretur nihil omisiisti: quā-
do & summo pontifici & sacro collegio & auun-
culo tuo Regi Aragonum potentissimo me sepi-
us commendasti. Habes igitur apud sedē apo-
stolicam hominem tui mansuetudini deditissi-
mum: qui pro te tuoq; splendore gloria ampli-
tudine omni tempore curiosus erit. neq; enim
ullus me unq̃ grauabit labor: quē tua causa su-
sciperim. tue maiestatis deinceps erit: ita me uti-
quē admodū ingentia quē mihi cōtulisti bene-
ficia deposcūt. Vale Ex Roma die uicesima se-

cunda decembris. M. CCCC. LVI.

3

Serenissimo & potentissimo principi. Ladislao Hungarie ac Bohemie Regi. Eneas Cardinalis Senensis. S. P. D. q̄ me summus pontifex his diebus ad Cardinalatus ordinem accersuerit: tua intercessione magna ex parte factum non ambigo: cū sepe numero & litteris & nuntiis apostolice pietati me commendaueris. Scio igitur me obnoxium quoad uiam & facultas adsit tuis omnibus desideriis more gerere: neq̄ id negligam quidem. nam si quid ē q̄ noua dignitas mihi credita uel tue amplitudini uel subditorum tuorum utilitati conferri possit: id tantum negabitur: quantum ipse requirere postposueris: nec mihi res ulla iocundior fuerit: q̄ tue uoluntati complacuisse. tuisq̄ regnis & reliquis principatibus usui aliquando fuisse. Vale ex urbe Roma die uicesima secunda. decembris. M. CCCC. LVI.

accersuerit

pulchra oblatio.

4

Neas Cardinalis Senensis Alfonso Regi Aragonum. S. P. D. Serui qui modo quocūq̄ peculiū augent: Rex serenissime ac potētissime Infideles damnandi q̄ fuerint. nisi dominis suis rationem lucti rediderint. eam ob causam cum hodie maximus pontifex Calixtus. iiii. me uel minus merentē ad cardinalatus honore puerit: peculiūq̄ quodāmodo me

obla.

5.

*Ex. congratulationi
et amurū huius
d' bono amur.
Lix. T. i. q. 1. xi.*

humiliat se ipz

miser tor dñs

ad aphiundm amoris.

um adauxerit: officii mei esse putavi: id tue ma-
iestati (cuius sum mancipium quous in utile) ta-
men fideles notum efficere. ut si quid est in ea
dignitate mihi credita uel utilitatis uel decoris:
id totum tuum esse noueris. ad me labor tantū
molestiaq; suscepti officii pertinebit: in quo tan-
to magis affligendum me scio: quanto indigni-
or hoc muneris sum consequutus Ex urbe Ro-
ma die uicesimatertia decēbris MCCCCLVI.
Neas Cardinalis Senensis Nicolao pi-
storienſi doctori utriusq; iuris Salu-
tem Plurimam dicit. Nihil nobis ē du-
bii: te (ut scribis) nostra promotione letatum esse:
quis enim amicus est: & amici honorem non li-
beter intuet? Scio quo te loco habemus: & quā-
ti te facim? quidni ergo litteris nos auctos dig-
nitate esse cum & tu una creueris: si modo cre-
uimus: etenim nobis nondum liquet letari an
flere potius debeamus: ad tante dignitatis cul-
men euecti. Nam quid miserius est: q̄ id officii
gerere cui nequeas satisfacere: onus grauissimū
& humeris nostris omnino impar subiuiimus.
nisi misertor dominus (qui dedit honorem) & re-
tinendi facultatem prebuerit. Intelligimus quā-
tū imminet precipitium: atq; idcirco de nobis
ipsis nescimus ferre iudicium: utcūq; sit nostra
erga te beniuolentia nunquam minuetur: nam

qui te dileximus in Episcopatu: in Cardinala-
tu magis ac magis amabimus. famulos quos
polliceris recipere non possumus: supra quā no-
stra res ferat onerati. Tibi uero semper erit
in domo nostra seruatus locus: si saltem digna-
beris apud nos esse: & nos illi simus qui tibi u-
sui possimus esse. optamus mulam aliquam
perquiras pro nobis: & rescribas precium ante-
quam emas: ut tibi per banchum de miraballis
peccuniam mittamus. Vale Ad dominum Am-
brosium ac dominum Alexium nostrum iube-
to saluere: nosq; illis offero & dato. Alexio am-
plius dicitone omnino fidei renuntiet quā in-
dies indignos ad maiores assummi dignitates
animaduertitis: ut nobis modo factum est. Nā
diuina potentia tum potissime demonstratur:
cum subleuat que sunt minima: & consilia eius
nostra non possunt ingenia attingere. Iterū ua-
le. datū Rome die uicesima quarta decembris
M.CCCC.LVI.

*Et se nō poss. recipi
Famulos.*

*q. nō muer. si hu-
milis exaltatur.*

Neas Cardinalis Senensis Ioanni
Cardinali sancti Angeli. Salutem.
plurimam dicit. Quod annis iam
plurimis reuerēdissime p̄ tuo filio cōcupiui-
sti: quesui utiq; nūc demū completum est: sum-
ma eīm cōcordia sacri collegii Calixtus pōtifex

Ad cardinalatus ordinem.

obla.

*excusat se si is cu
qm scribit n un
op a un*

*Vmiliari se in
istis optus ualde*

7

cogitavit dpm ad car.

ad cardinalatus honore.

maximus ad Cardinalatus ordinem me uoca-
uit atq; assumpsit. scio quanto altius sum euec-
tus q̄ merui: sed ita suasiones tue precesq; Cesa-
ris effecerūt. nō sum ego qui gratias agere pos-
sim tue erga meā caritati: nam quid prestare tā
to domino seruus possit: uoluntas mea iam du-
dum tua est. quaecumq; postmodum accessere
illam sequuntur. fui tuus cum essem pauper
presbiter. neq; me manu tua episcopatus eripu-
it. sum tuus etiam Cardinalis. habes in colle-
gio complures amicos: & me seruum: nisi me ue-
luti mancipio utaris: nihil in me culpa fuerit.
si uelut emancipatus filius aut manu emissus
seruus. minus agam quam par fuerit. Vale op-
time Ex Vrbe Roma die uicesima sexta. decem-
bris MCCCCLVII.

Neas Cardinalis Senensis Ioanni Car-
dinali Papiensi Salutem Plurimam di-
cit. Si qua mihi uoluptas est ad Cardi-
nalatus honorem esse assumptum: Inde tantū
est q; tua dignatio mihi collega & pater & do-
min⁹ traditus. ē: quo cū uiuere dulcissimū erit.
nunc tui labores sua premia susceperunt. nunc
tue uirtuti q; suum erat creditum. scio quid lu-
cri acceperit sacer senatus ex tua promotione.
magnum lumen Romana suscepit ecclesia. tua

nobilitas tuaq; doctrinā meā ignorantia & ignobilitatem obteget. sub scuto indignus ego securus militabo. ueni igitur sitibundi expectamus omnes reditum tuum. Iam satis Almania Galliaq; & hungaria te tenuit. Italia nūc & ipsa mater orbis Roma te perfrui uult. nisi redieris cito. etiam ipse Tyberis maledicet absentie tue. non fuisti in bello & uicisti. Scies que pugna facta est cum redieris. Nulli nunquam Cardinales ægrius quam nos collegium intrare. Iam enim rubigo cardines ita obduxerat. ut uerti hostium & aperiri nō posset. Arietibus & omni machinarum genere usus est Calixtus pontifex. ut ualens aperiret. demumq; arte non modica belli ferratos postes portasq; refregit. Vale ex urbe die uicesima sexta decēbris Mille simoquadringentesimoquinquagesimo septimo

hortat ad redi-
di ad curiam.

Thiberis

Rubigo

8.

Neas Cardinalis Senēsis. Nicolao Cardinali sancti petri ad uincula S. P. D.

Placuit sanctissimo domino nostro Pape Calixto per hos dies me longe immeritum ad Cardinalatus ordinem assumere. uestroq; sacro cetui aggregare. scio quantum pōderis subi. nec uideo quo pacto credite mihi dignitati satisfatiam. nisi fortasse tua reuerēdissima paternitas ad curiam redierit. tūc enim instructus

per hos dies

Roma

hortat ad rede-
undi ad curiam

*(in soln roma
pria est 20)*

Al. turn. oburto.

ab ea securius in hoc procelloso mari nauigare.
Precor igitur si preces seruitoris audiendæ sunt:
& iam demum in patriam redeas. Nam Cardina
li sola Roma patria ~~est~~ etiam si natus apud In
dos is fuerit. aut recusasse pileum oportuit. aut
certe receptum Rome gestare. & matri omniū
sedi consulerē neq; illa excusatio ydonea est. nō
audior recte monens. mutantur enim tempora.
& qui olim contemptui fuit: nunc precipue ho
noratur. ueni igitur obsecro ueni. neq; enim tua
uirtus est que inter niues: & umbrosas. clausa
ualles languescere debeat. scio complures esse q
te uidere/audire & sequi cupiūt. inter quos me
semper auditorem discipulūq; obsequentē in
uenies. Vale optime lex urbe Roma die uicesi
ma septima decēbris. M. CCCC. L VII.

*9.
b. m. h. s. e.*

Neas Cardinalis Senēsis magistra
tui Balie Senensis S. P. D. Non me
uirtus (que scio quam tenuis ē) sed
bonitas summi presulis Calixti/ & itercessio di
ui Cesaris Federici ad Cardinalatus honorem
me prouexit. nō ē cur ex hoc meus turgat ani
mus. Nam dignitas minus merēti credito ne
ri potius est quam honori. itaq; non ueluti iac
tabundus collegio uestro promotionem meā
significo. sed quia dignū existimo. quecūq; mi

hi obueniunt uobis nota efficere. nā si ^{qua} erit
ī hac noua dignitate mea uel honoris uel emo-
lumētis id totū defugat dulcissima patria uolo:
ad me nihil nisi labores molestieq; pertinebunt
Datum Rome die uicesima septima decembris
M.CCCC.LVII.

*Exhibet se grati
per.*

Neas Cardinalis Senensis Diuo Fede-
rico Cesari S.P.D. Audies a latore pre-
sentiū q̄ mirabilia & incredibilia regno dāna fa-
cerit terre motus ī Apulia. Nā multa opida funditus
corruerūt. alia magna ex pte collapsa sunt
in Neapoli omnes fere ecclesie & maxima pal-
latia ceciderunt plus xxx. milia corporum op-
pressa ruinis traduntur populis omnis habitat
intentoriis Rex Aragonum qui aberat audito
nouo incidit in febrem & collicam passionē fe-
rebatur curatus nunc dicitur recidiuasse & ui-
ta eius ī periculo esse creditur. quod si moriat̄
tantus Rex (quod absit) non frustra cometem ui-
dimus cū turci fugati & magna ex parte cesi fu-
erint. Gubernator Hungarie & frater Ioannes
obierint Comes Cilie interfectus occubuerit &
Prefectus urbis Comes Taglacozius uita fun-
ctus sit sed uelit pietas diuina tātū regē adhuc
diutius terris cōcedere cuius obitus magnā Ita-
lie atq; Hispanie partē cōturbaret datū Rome
die uicesima octaua decembris. MCCCCLVII

Sig. dāna Promotio.

atq; populus

recidit

71

amicus letas. P. bors
amur

B

fama super laus
coloratus

obla.

xy

ad sinam senum

Neas Cardinalis Senensis Ioanni Cā-
pilio Episcopo Placentino S.P.D. Au-
diuisti ex aliis opinantur nos Cardina-
latus ordinem adeptus & quamuis idigni hoc
honore sumus: id tamen tibi gratum esse confi-
dimus. Quis enim amicus est & amici exaltati-
onem non queritur: at promeritis dices amicū
amici dignitatem expetere. Istec amicicia Stoi-
corū fortasse dictauerit. amicicia nostra ex me-
dia philosophia ē & pingui quadam minerua
res meretur suas. utcūq; nobiscū actum est no-
stram promotionem tibi dulcissimam fuisse cō-
fidimus cum ad eam nuntiū eius delatum est.
uellemus idprimi enuntiasse patri amātissimo
sed nulla litterarum uelocitas ē que famā imi-
tari possit. audiisti ex aliis nobis Cardinalatus
creditam dignitatem audi & nunc ex nobis &
persuade tibi nos eos esse erga te qui papie Me-
diolani Basilee Romeq; fuimus & nobis puate-
ri amicicia tamquam fratri amantissimo utere
Ex Roma die uicesima octaua decembris. mil-
lesimoquadringentesimoquingentesimo septio
Neas Cardinalis Senēsis senatui Senē-
si Salutem plurimā dicit. Que credi-
mus expedire ut uester senatus intelli-
ligat non tacebimus: dum poterimus
honeste litteris aut nūciis cōmittere. nūc quod

significemus hoc est. Rex Aragonum grauit
egrotauit deinde conualuit. modo relatum est
eum recidiuasse. nescimus an uerū id sit. comes
Taglacozius pridie mortem obiit. que res non
nihil nouitatis paritura uidetur. nā comes auer
sus hereditatem petit. Abbas Vrsinus cōtra ni
ti^r comes Urbinas bellum fertur indixisse ma
latestis. hec ad alios pertinent. in rebus uestris
hec sunt. Orator ducis Mediolani cōmunica
to nobiscum con silio enixe communitatem ue
stram summo pontifici commēdauit. quod ha
buerit responsum ab eo scietis. Dominus Ri
bes pro custodia montis accuti petit aureos tre
centos. dicit enim se tenuisse famulos plures p
custodia. cui cum diceremus non fuisse necesse
replicauit penitus oportuisse p securitate pas
cuorum. id quid significet ipsi itelligitis. nunc
de nouo Reuerendissimus cardinalis de Vrsi
nis petit a sactissimo domio nro aureos trecētos
quos mutuauit sibi tempore exercitus. papa ue
ro respondit illos pertinere ad rationes uestras.
scitis in hac re quid agere debeatis. nobis cōsul
tissimum uidetur ut oratores uestros hic habe
atis qui loqui aperte ualeant. nobis non licent
omnia iuuabimus tamen oratores ipsos cū hic
fuerint sūma fide. Vestreq; rei publice quantū
facultas tulerit nunquā deerimus. Datum Ro

recidiuasse

Mortē obiit

nō nichil.

hec ad alios p^{er}mitt
in rebus nris hact^{us}

Enixe

Ostendit amorē
magnum erga
patriā sic loquēdo

quoniam facultas
tulerit.

me uicesimanona decembris Millesimoquadri-
gentesimoquingagesimoseptimo:

Xm.
ad gratiam m. m.
rmda
Xm.
p. opti cogitatione
ad Car. m.
humiliat.
Neas Cardinalis Senensis Ioāni Bichio
Senensi Salutem plurimam dicit. Sci-
entes quātum pro nobis conatus es in
magistratu illo tuo Capitaneatus populi repre-
henribiles fuerimus nisi nos ipsos gratos osten-
damus. sed hoc modo prestare non possumus.
quippe qui non uerbis sed rebus reddēdas esse
gratias non ignoramus: at si quando facultas se
se obtulerit cognosces nos tui amātes esse & ac-
cepti beneficii memores. nūc nō est aliud quod
scribamus nisi quod de re publica uestra cense-
mus: apud hunc pontificē oratores uestros con-
morari quia multa indies occurrunt pōderosa
& uestram ciuitatem tangentia. scio quia non
omnia nobis licēt. sed oratoribus fideliter assi-
stemus ex urbe Roma die uicesimanona decē-
bris. M.CCCC.LVII.

Xm.
p. opti cogitatione
ad Car. m.
humiliat.
Neas Cardinalis Senensis Bindo Bin-
dio Senensi Salutem plurimam dicit
Credimus ut scribis p̄motionē nostrā
tibi iocūditati fuisse. ita enim exposcebat uetus
amicicia nostra. nos autē ex hac dignitate nesci-
mus trīstari debeamus aut letari. Nā sublime
decus nō merenti traditū oneris potius quam

honoris est. uenit in mentē illud Appollinis pre
ceptum quo iubet ut nos ipsos cognoscamus.
consideramus imperfectum nostrū & dū hinc
paruitatē nostrā inde altitudinē dignitatis ad
epte metimur. horrescimus ac trepidamus. Nā
quanto altior est ascēsus tanto periculosior ca
sus. Inter hec tam anxie mentis dubia. nullum
occurrit nobis aliud remedium nisi ad deū ip
sum recurramus : & ei supplicemus. ut qui de
dit honorem ipse cōseruet. & nōs eam uitā du
cere donet que tante dignitati par sit. tu uero d
nobis persuadeto tibi quoniā illierimus erga
te qui semp fuimus & amicicie iura incōminu
ta seruabimus. Vale & aīcos illos nostros Ne
apolitanos nostro nomine saluere iubeto An
thonium Panormitham Matheū Maferitum
Bartholomeum Factiū Matheum Ioannem &
reliquos Quibus nos offero & dato ex Vrbe
Roma die uicesimanona decēbris. Millesimo
quadringentesimoquanguagesimoseptimo
Neas Cardinalis Senensis Leonardo
beneuolēti S. P. D. Si quitquā amicicie
nostre detractum arbitreris quoniam
aucti honore uidemur lōge falleris. Nam ue
ram amiciciam nulla dignitas tollit. sumus
qui fuimus dum pedibus simul peteremus
Romam: si potuisset adiici beniuolentie.

Ita Appollinis

*quā dōs alio. tōto
casus grauior*

obla

peter Leonardus

tenetiane dictu

*Admaghine
amoris*

*in ea amicitia
nulla dignitas
tollit*

plena q̄ p̄ nos
cūa nihil amplius
admittit

eximus illi fēmitis
q̄m fuit egras

refere gratias huma
nitati.

Malo paup̄ amari
q̄ diues odri.

nostre aliquid Cardinalatus noster p̄fecto ad
didisset sed plena que sunt uascula nihil ampli
us admittunt. Nos igitur erga te iidem erimus
uita comite nec de te aliter arbitramur. de do
mino preposito nepote tuo summus memores
& quoniam breui Senas uenire non possumus
cogitabimus quō hic rem illam diffiniamus
erimusq; illi fauentes quantū feret equitas que
comes amicitie inseparabilis. ē. uos uiri senēses
more uestro prouidi fueritis si hac ī curia sedu
lo habebitis oratores quibus & nos magna fi
de assistemus. Vale laurenciū sinī nostrum iu
be saluere & nos sibi offero & dominum Gal
ganum pari modo quia scribere omnibus non
possumus Ex Roma die uicesimanona decem
bris. MCCCCLVII.

Neas Cardinalis Senēsis Petro Card
nali sancti marci. S. P. D. Refero grates
humanitati tue que se tam benigne ob
tulit in materia camerariatus sacri collegii uo
luntatem p̄fecto suscipio. At cum intelli
gam id alteri officium deberi. Supplico ne ulte
rius rem promoueas quia nulli reuerendissimo
rum dominorum meorum uel grauis uel inia
rius esse uolo. maloq; pauper amari q̄ diues o
dirī spero tamē tuo auxilio & sanctissimi domi
ni nostri clementia ita mihi aliquando proui

sum iri ut honeste uitam traducere possim. Ex
urbe die xxix decēbirs. M.CCCC.LVII

Xby. Neas Cardinalis Senēsis Comiti Iaco
bo Piccinino S. P. D. Illustris & Mag
nifice comes amice carissime. accepi
mus humanissimas lras tuas qbus de p̄motio
ne nostra ad Cardinalatū congratularis. offers
officia & operas tuas ad beneplacita nostra &
te ipsum nobis efficis commendatū. rogans ut
negotia tua si quando requiramus gratioſo fa
uore p̄sequamur. respōdebimus breuiter homi
ni arma tractanti: qui facta magis quā uerba re
quirit. de cōgratulatione quā sincero ex animo
prodire non ābigimus: gr̄as agimus: idemq; p
tuis oblationibus dicimus. sentientes nos prop
terea tue magnificentie plurimū obligatos. ho
nori tuo & commodo ubi per nos aliquid agen
dū occurrat: bono animo fauebimus. uellemus
inter te et Senenses eā uigere beniuolentiā que
inter eos clareq; memorie genitorem tuū olim
uiguit. sic enim liberiori & promptiori animo
& loqui & scribere & subseruire aliter alteri ua
leremus Datū Rome die decima octaua Ianu
arii. M.CCCC.LVII.

by. Neas Cardinalis senensis Ioanni mira
ballo equiti Neapolitano. S. P. D. Non
scripsimus tibi statim cū audiuiſimus

p̄m̄sū res.

By^t cōgratulationem

obla.

monet ad reuoluntatē

*Consolatorum pp.
mōrē filij. ad p̄m̄s*

ut natura iubet.

at uindicta

dilectissimū tuū filiū mortē obiisse. neq; enim
consolari magnificentiam tuam poteramus. ip
si consolationis egentes. nihil enim minus nos
afflixit prudētis: & Ornatissimi uiri raptus:
q̄ te eius parentem. quippe tu filii mortē ut na
tura iubet) grauiter & acerbē tulisti. nos & illi
us obitus & tuus meror nō mediocri dolore af
fecit. at nunc paululum ad nos reuersi. & huma
narū rerum conditiones animo reuoluentes. ar
bitramur te pro tua sapientia finem luctui po
fuisse. neq; uelle amplius angī sup his que mu
tari non possunt. omnibus una conditio posita
est tandem mori. Lex nature est immutabilis
& inuitabilis que licet unum quam alterum
serius Apprehendat. bono tamen uiro nun
quam tempestiuor pūdenda est. qui ex tene
bris transit ad lucem. ex laboribus ad quietē.
ex miseria ad felicitatē. Cū ergo filius. tu^o uitā
mundam atq; optimam duxerit. congaudere il
li debemus. qui terrena & transitoria p̄ celesti
bus atq; eternis bonis permutauit. Oramus igi
tur ut questibus ac lacrimis modum ponēs. &
te & reliquos filios tuos hilaritatem sumens. cō
soleris. Neq; enim nobis & ipsi proli tue quicq;
gratius aut receptius prestare potes. quam tuā
uitam cū iocūditate & leticia traducere. quod
certe facies cum cogitabis diuinam pietatem te

donis innumerabilibus cumulasse. Nam & ui-
tam longam & opes amplissimas & regum gra-
tiam & sobolē electissimam & .nomen bonum
& inter omnes Italos atq; externos maximam
reputationem. Deus ipse magnus ac misericors
cum sapientiā antea donasset. liberaliter elargi-
tus est. Datum Rome die decima octaua Ianu-
arii. M. CCCC. LVII.

XVII.
Neas Cardinalis tituli sancte Sabine
Episcopus Senensis Magistratui Balie
ciuitatis Senensis S. P. D. Decreuerat
per hos dies sanctissimus dominus noster cer-
tum Oratorem suum ad uos trāsmittere qui uo-
biscum ad ea intenderet. pax uestre ciuitatis &
securitas libertatis ac regiminis uestri soli dare
posset. Et quantū eius mentē capere potuimus
sua sanctitas non aliena esset ad certā uobiscū
intelligentiā habendā. per quam & uestra erga
eum deuotio & sua in uos protectio confirma-
ret aūgereturq; Ad quā rē etiam nos suam pi-
etatem hortati sumus. Verē tamen ipse Pōti-
fex maxim⁹ ne suus orator de his frustra apud
uosageret. que res nō esset apostolice sedi honori-
fica. atq; Ideo suspendit eius missionem Quod
si uestre magnificentie ad hoc animate sint cu-
piatq; uerā & efficacē cū ipso sūmo pastore itel-
ligentiā habere. id quoq; nobis significauerint

ad magistrū balie
senen.

per hos dies

ne suis oratoribus
frustra apud uos ager

Speramus ita efficere quod Orator predictus
ad uos transmittatur: & ad effectus huiusmodi
operas suas interponat. Nos autē aduertentes
animo quantas superioribus diebus uestra res
publica passa est calamitates: & ad ea sedulo in
tendentes per que uestrum regimen patrie no
stre ut quidē putamus saluberrimū confoueat
& stabiliat. Nihil arbitramur utilius q̄ hoc tē
pore ciuitatē uestrā cū omnibus bonā amicici
am & uicinītatē cū summo uero pōtifice spe
cialē habere intelligentiā: qua ille uos ut fi
lios tuetur: & uos eum ut patrē reueretamini
Super qua re uestrū responsum prestolamur.
Datū Rome die xxii Ianuarii MCCCCLVII.

Neas Cardinalis Senēsis Ioāni Bichio
Ciui Senēsi S. P. D. Videbis que scri
bimus magistratui Balie cognita super
illis & nobis rescribere. Nos salutē uestri regimīs
in eo consistere arbitramur: ut & cū uicinīs om
nibus bonam amiciciam tenentes: cū summo
pontifice specialē intelligentiā habeatis. E te
nim uos cū Papa patrē omnium communi spe
cialiter colligatos nemo infestabat: de aliis autē
uestrum sit cogitare, preterea non habebunt lo
cū rebelles uestri. unde quouis pacto uos offen
dāt si Pape iuncti eritis. uerū hec agitari nullo
pacto queūt: nisi res pecuniaria a uobis absolua

*hortat ad iduando
amoris magnitudinē*

*Sup q̄ u. uem p̄fusus
p̄stolamur
XX.*

*hortat simi ad in
amiciā intelligētiā
cū pōtifice*

✕ tur. suademusq; ne cū illo qui uobis libertatem
tutatus est: & in futurum tueri potest & uult si
uos uolueritis de pecunia modica contendatis.
nos insuper scientes tibi cōmissam esse expedi-
tionem crediti nostri cōmendamus eam rē ami-
co optimo & singulari quē scimus nobis nō de
futurum ex Roma die uicesima secunda Ianu-
arii. M. CCCC. LVII.

XXI. Neas Cardinalis Senensis Christofero
gabrielis ciui senēsi. Salutem plurimā
dicit Scribimus magistratui tui Baliē
aliqua que credimus ad utilitatem reipublice
pertinere ea uidebis & intelliges. scimus magi-
stratus uestros omnia melius per sese intelligē:
quā nos cogitare possimus: tamen ut hi qui pa-
trie nostre tenemur: cogitamus que credimus
esse salubria eidē Rogamus examines omnia: &
que uobis melior uidetur nobis significes. nos
enim ubi uiderimus patrie nostre: & presenti
eius regimini bene consulere: non deerimus. in
super quia tibi commissa est & aliquibus aliis
expeditio nostri crediti. petimus ut tāq; amicus
noster de quo plurimum confidimus operas tu-
as impartiaris cū effectui: ut nobis fiat satis: quia
multis urgemur oneribus datum Rome uicesi-
ma secunda Ianuarii Millesimoquadringente-
simoquingentesimo septimo.

*opt. du. se hū. fi.
durā. i. q. nō.*

*(consulit 2 d' rō. s' iho
30. g. m. p. m.)*

oblat.

✕ *Rogatur in auct.
s' fiat omnis.*

777.

no. p. pape colligato.

p. sup ea u. scribimus.

Pac rogamus ut
Hincum dicitur.

recepit p. p. p.
lamin.

Neas Cardinalis. Senensis Leonardo de
Beneuolētibus ciui Senensi Salutem plu
rimam dicit. Sepe loquuti simul sumus de re
publica Senensis: fuitq; nostra si recte memini
mus sententia: expediri ciuitati Senensi cum ui
cinis omnibus pacem habere: illisq; morem ge
rere: ubi sine detrimento magno id fieri posset.
cū papa uero omnium communi patre ampli
us atq; amplius sese intelligere. Nam pape col
ligatos nullus Italie potentatus uexare aude
bit: secus autem si alterius principis aut populi
uestra respublica federibus implicetur. Per se
ueramus nos eo ipso in proposito: atq; ideo do
minis de Balia super ea re scribimus fac roga
mus ut responsum detur. Nanq; si uestros ani
mos ad eā rē uolētes inuenerimus: arbitramur
rē salubrē procuratū iri ciuitati & patrie nostre
& potissimī regimini presenti: auferetq; uestris
hostibus nocendi facultas: uerum de his diffici
le est aliquid tractare: nisi res pecuniaria com
ponat: & que pape & que piccinino debet: nec
nobis aut honorificū aut utile uidetur: uestris
magistratibus: cū eo de pecuīa cōtendere: qui ci
uitatem ipsam uestram de morte reuocauit ad
uitam. de preposito tuo curabimus ea fieri: que
digna sunt iamq; capitulo nostro scripsimus re
sponsumq; prestolamur datū Rome uicesima

secunda Ianuarii Millesimoquadringentesimo
quingagesimo septimo.

Neas Cardinalis senensis Scene de cur
te Salutem plurimam dicit Expectaui
mus insignis eques post nostrā ad Car
dinalatus assumptionem duos menses si forte
aliquid nobis scriberes uidebatur enim nobis
a te scribendi initium sumendum ne gloriabū
di nouam dignitatem nobis creditam tibi sig
nificare uideremur. nescimus quid factum sit:
nulle ad nos tue littere allate sunt nec de te quicquam
audiuimus. fatemur nos uictos esse silē
tio tuo: neq; posse tā diu tacere q̄ diu ipse taces.
fortasse tibi equius uidetur nos ante scribere d
buisse: cedimus tibi: & ab optimo singularissi
moq; amico non egre uincimur. Habeto igitur
has litteras: quibus non promotionem nostram
quā multorum cognouisti litteris: sed animum
nostrū erga te illū esse scias qui sēper. fuit: ama
uimus te unice in Episcopatu: amamus & i car
dinalatu non minus: tu nosti naturam & morē
nrōs: nō tumemus nouis honoribus: quos nobis
oneri esse cognoscimus. Horremus cū eo loco
nos euect⁹ cernimus: quē uiris clarissis debitū i
telligim⁹ ueremurq; ne grad⁹ nrā uirtute altior

Expectamus post neas
ad car^{tas} assumptionem
duos menses.

X Fatemur nos
uictos esse silē
tio tuo.

ad mag⁹ Andream cernimus

Nō tumemus nouis ho
noribus: quos nobis
oneri esse cognoscimus
Horremus

gndat amim

*(supra alia) (omnibus)
qm comdat*

offert ep. humiliter

XXIII.

*Ret. lro (omnibus)
certi magis multa
officiis da
humilis lro magis
inducendo.*

ad ruinam nobis sit: atq; ideo si nunq̃ amicis e-
guimus nunc potissime illorum nobis copia ne-
cessaria est. & quoniam te ueracem & amantis-
simum experti sumus: non possumus te pro ue-
teri consuetudine non colere & obseruare cupi-
mus idem erga nos te agere: & eundē esse mo-
do q̃ fuisti haecenus. Expectam⁹ litteras tuas:
q̃bus d̃ tua fortūa ztui p̃cipis i domini ducis
optia ualitudine atq; felicitate certiores nos ef-
ficias Gratum autem nobis fuerit si nos ipsi do-
mino Duci cōmēdaueris: & quāta sit n̄ra in eū
deuotio demonstraues. Et enim si quis prin-
cipum est Italici nominis cuius prosperitati fa-
ueamus: his unus est cuius ingēti uirtute & cla-
rissimis rebus gestis nostrū seculū illustratur.
Habet ille in hac curia plurimos seruitores no-
bis quidem circumspectione doctrina auctori-
tate prestāiores: at fide & affectu qui nos erga
eum superet neminem atq; hoc te illi nostro no-
mine dicere & affirmare optamus. uale ex urbe
Roma die tertia februarii. M.CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senensis Ioānni Frūt
prothonotario Colonienſi. Salutē Pla-
rimam dicit. Accepimus litteras tuas
quibus rem tue Prepositure nobis efficis com-
mendatam: amamus te & semper loco fratris a

.xyb.

mauimus: nec modo de nostra mente decidisti:
nec decidere potes dum fruimur aura: obtuli-
mus procuratori tuo nostras operas: si quid erit
quod ille ex nobis petierit: haudquaquam fru-
strabit si modo res erit que uires nostras nō su-
peret: cupimus te uidere atq; amplecti: aliquan-
do si deus dederit antequam de hac luce migre-
mur: ex ueteribus enim ueris & solidis amicis
quos Basilee dileximus pauci tecum super-
sūt & uita nra istar rapidi fluminis abit nō po-
ssumus tenere lachrimas cum prisce beniuolen-
tie nostre mentio incidit. Itaq; iā uale & Reue-
rendissimo domino Colonienfi commendatos
nos effice nā sui sumus Tilmāno Preposito s̄a-
cti Florini & Ioanni Polart nostro noīe salutes
dicito simulq; Ioanni Vindenrot nosq; illis ad-
queuis beneplacita offerito Iterum uale ex Ro-
ma die tredecima februarii MCCCC.LVII.

xxb.
Neas Cardinalis Senēsis Theodorico
Archiepiscopo Colonienfi S.P.D. Scio
semper me carum atq; acceptum fuis-
se dignationi tue postq; Germanie incolui: ex
quo tempore iam quatuor & uiginti āni decur-
rerunt: plurima enim beneficia plurimosq; fa-
uores impendisti mihi: sed non ualui repende-
re uicem: quid enim ego uermiculus erga tātū

dux fluminis
aura

moram

Comenda

Saluta

oblato. alt.

grā aīo repēdr.

principem prestare poteram: nō fui tamē ingra-
tus siquidem gratia solo etiam animo repen-
ditur. colui ego dignationem tuam: amaui: ob-
seruaui supra ceteros nostri seculi principes. &
cum aliud nihil possem: nomen tuum quocūq;
diuertebam: & si non paribus uirtuti tue: at sal-
tem quibus poteram laudibus extollebā. nihil
est quod ultra tunc principi de me optime me-
rito exhibere quirem: nūc fortasse & si minimū
est quod ualeo: aliquid tamen plus dignationi
tue conferre quam prius licebit. quando Cardi-
nalatus honorem non meis ullis meritis sed di-
uina pietate & summi presulis beneficētia sum
cōsequutus. atq; hoc ē quod his litteris tue dig-
nationi notificare libuit: nam ego qui tuus cle-
ricus & presbī & Episcopus fui: tuus quoq; car-
dinalis esse non desinam. utatur me igitur dig-
natio tua neq; mihi ullo in tempore ullo in la-
bore ignoscat. nam tunc me uiuere iuuabit cū
pro re tuis consanguineis & amicis exercebor.
Datum Rome die tredecima februarii. Millefi-
moquadringentesimoquinquasimo septimo.

oblatio.

xxvi.

R.^o Congratulatio ad
Car.^{us}

Neas cardinalis Senēsis Nicolao ātho-
nio Petri Collensi S.P.D. Tā iocunde
fuerunt nobis littere tue: quibus de sus-
cepto Cardinalatus honore congratularis: quā

tibi gratam respōsionem nostram esse confidi-
mus: nihil nobis dubii est: & Anthonio & tibi
nostrum omne decus summopere acceptū esse:
sed utinam dignitati satisfacere possimus: & ita
nobis deus agere uitā tribuat: ne munus quod
nobis splendori est: ex nobis polluat. quādo
quidē impares sumus qui hoc gradu potiri de-
beamus. speramus si deus ānuerit estate proxi-
ma patriam reuifere: tumq; & Anthonium & te
illic cōuenir atq; āplecti: quos amamus & ama-
bimus dum presenti fruemur aura. neq; enim
uera beniuolentia superuentu dignitatis aufer-
tur. rogasti ut rescriberemus: fecimus non inui-
ti & manu propria: quod iam nobis perrarum ē
breuem hāc epistolam exarauimus summus in
scribendo breues: in loquendo lōgiores erimus
Vale & nomine nostro Anthoniū ualere iube-
to ex urbe die uicesima prima februarii Millefi-
mo quadringentesimoquinquagesimo septimo.

no tottr primole-
tia supnetu dig.

anthoni uale ju-
beto

xxv.

Neas cardinalis Senēsis Dorothee san-
cti moniali sorori suē cōsobrine. Salutē
plurimā dicit Carissima soror & filia i
christo amātissima letati sumus tuis litteris: q̄s
tua uice uidemus. cōsolatur nos uita tua deo ut
cōfidimus accepta. pge & seruito deo qui seruos

ad sorore moniale.
p. Congratulationem
ad Conz.

salutatio

Labor & inclusus est
27. m. n. st. Co. digne
27.

.xxvii.

Caballarius.

fui regni confortes facit: congratularis: nobis
pro dignitate Cardinalatus. nos graue pondus
accepimus: & maius quam nostri queant hu
meri ferre. tu ancilla dei fac quod dicis. roga p
nobis deum. idem quoque ut relique sorores tue
faciant exhortare. nisi enim nobis diuina opitu
letur gratia: non est quod tanquam ferre sarcinam
ualeamus. confidimus in orationibus tuis: & ali
arum personarum deo dedicatarum. priorissam
tuam ut nostro nomine salutatam reddas uolu
mus. quam sanctam esse uirginem & matrem ac
cepimus: & optime filias suas in monasterio gu
bernare. placet deo: placet ciuitati & nobis perse
uerare omnes. brevis est uita. & quamuis labor est
inclusas esse: non sunt tamen passionis huius se
culi que modo comparari possint ad futuram
gloriam: que reuelabitur in nobis Gregorius
Lollius frater tuus & noster nobiscum est & be
ne habet. noli eius causa te ipsam afflicare Bene
uale Ex Roma die uicesima prima february M.
CCCC. LVII.

Neas Cardinalis Senensis Magistratui
Balie Senensis Salutem plurimam dicit. reti
nuimus caballarium uestrum in hac usque di
em: ut si possemus rei nostre melius consuleremus.
& circa negotia tritici & circa montem acutum.
sed non potuimus aliud obtinere quam pridem imo

nescimus unde procedat. S. dominus noster. q̄
prius ait uelle pecunias ex pascuis prouenien
tes conuerti in solutionem custodie castrinūc
mutatus est: neque audire uult uerbum: itaque
sicut in aliis litteris uobis scripsimus: utile no
bis uidetur mitti huc aliquem oratorem lai
cum: qui audacter loqui possit. Nam sua sancti
tas statim nos tacere iubet: cum de hac re loqui
mur: & dignū est nos obedire. oratori uestro ali
ter eueniet: cui & nos asistemus. & profecto quā
to plus hec materia mōtis acuti difert: tāto pei⁹
est. speramus si mittetis oratorem: fortasse domi
nus de ursinis contentabitur de pascuis: si tamē
preueniat solutio eorū: alioquin de bursa pape
nihil extrahetur. in mora periculum est multis
respectib⁹: uidebitis q̄ scribit dom⁹ nṛ ī breui
suo: & tamē de pascuis mutātū est ut prefertur.
d tritico nō est mirū si haberi nequit. nā nec pe
rusini subditi ecclesie tractā ut p̄tebāt habere
potuerūt & Frānciscus Venerio ob rē frumenta
riā male administratā in carcerē cōiectus est
itaq; desperata ē huiusmōi materia. scripsimus
nup de domīno Gregorio. facietis nobis rē gra
tissimā si eū absoluetis ab ip̄positis sibi calump
niis: neq; enī dignū ē ut ad relationē nefarii ho
minis & in tortura loquētis ac de audito asserē
tis nō de uisu uir bone fame doctor insignis &

Tracta.

De frumentaria.

ciuis non ex ultimis dehonestetur: cui si cetera
deessent: illud sibi suffragari deberet: quod no-
ster frater ē & uiuit nobiscū: qui uestre rei pub-
lice nō uulgariter seruiuimus: & in futurum si
uita comes fuerit possumus aliquando prodes-
se: quod fecimus & faciemus omni tēpore ani-
mo uolēti: mittimus uobis quittatiā pape p suū
breue nobis directū. & comitis Iacobi per pub-
licum instrumentū. superest ut de futuris solu-
tionibus in tempore prouideatis Datū Rome
die uicesima prima februarii M. CCCC. LVII.

Neas Cardinalis Senensis Roderico
Cardinali sancti Nicolai Salutem plu-
rimā dicit. Terne iā mihi reddite sunt
littere tue suo more suauissime: & ab amanti-
ssimo pectore prodeuntes: Prioribus respondi
non ut debui: sed ut potui: quis enim tam euil-
cerate caritati satisfacere possit? scio quod debeo:
facio quod ualeo. ad ultima scripta propero. nō
repeto que de beniuolentia ultro citroque dici
possent: meus aniuus tuus est stabūt aliquādo
testimonia nō uerba sed opera. summo presulī
nō desino d carissimo sibi nepote cū se offert oc-
casio loqui: nec pretereo intactā cācellariā. nihil
adhuc solidi est: manet ut arbitror alta mēte re-
postū cōsiliū: nō omīa pdit senex que facturū
est: cū negat: tūc maxime cupit: nō cessabo cum

quittatiā

xix.

oblationis.

Cū se offert occasio.

Nihil adhuc so-
lidū est: manet ut
arbitror alta mēte re-

licebit iterū atq; iterū perloqui fama hic ē uacas
se Episcopatum Tullensem Episcopus eius lor
ci monasteriū cōmendatū habuit: cuius ānuus
ualor mille & quingētorū aureorum esse fertur
subditiōne ducis Borgondie: dominus noster
id tibi cōmentadurū se ait: rothomagensis eius
rei p̄motor fuit. Ex usu erit illi scriberē & rogār
eum uti rē p̄tagat: qd si feceris: noli me quoquo
mōnōiare atq; hec secreta sint ita .n. expedit .in
tellexique scribis de presidatu Fabriani. Rogo
ut uelis hortari ciues eius oppidi: ut ex nūc elī
gāt Bartholomeū massanū legū doctorē: & affi
nē meū neptis mee uirū p̄ sex mensibus sequē
tibus: aicū magistri Simonis electio solet .n. fie
ri post itroītū potestatis noui intra duos mēses.
itaq; utile fuit preueniē. scio illos cōplacituros
esse dignationi tue: summus pōtifex bene ualet.
datarius ut fama ē thesaurarius creabit: & Bar
tholomeus Regatius p̄thonotarius dignitatē
assequet cardinalis. Papiensis infra biduū ad
uenturus fert. de Neapolitano nihil ē certi cū
rex ille nō oīo cū pietate apostolica cōsonet Flo
rētī arbitrali domini nrī sentētia ī decē octo mi
libus aureorū dānati sunt dominis de Gābacur
tis ob certa que illis oppida abstulerant nihil
plus noui ē cōmēdam⁹ nos tibi cui seruire presto
sū ex urbe die xxiii. februaryi M. CCCC. LVII.

(in omni ualor
207.)

p. emf rei. p̄moto fuit.

Ex usu uerit illi scribē.

Cōplacituros.

p. infra biduū adue
nturus fert.

R. nō oīo cū pietate
appō cōsonat.

Cōmēdo me t.
(in gmes p̄sto
su.)

777.

nichil ē quod in cōmo-
venis.

ollano

Neas Cardinalis Senēsis Frācisco Pto-
lomeo S. P. D. Accepimus tuas litteras
triplicatas: ad priores respondimus: qui
bus de locatione episcopatus mirari uideris: ni-
hil est quod inde cōmouearis. nos clero nostro
nunq̄ fuimus onerosi, nec uolumus esse: quippe
qui plebem nō modo clerū affectu colimus sin-
gulari: non disponemus ut putamus de illo re-
gimine ante aduentum nostrum: & tunc facie-
mus ut bonum pastorem decet: qui oues non
commendat lupis. placet quod fecisti. cū clero
sumusq; de ducentis ducatis cōtentissimi. scien-
tes inopiā in qua estis: placet quoq; differre ad
tēpus exactionē medie partis. uolumus ut no-
stro nomine ipsi clero gratias agas & dicas nos
semper futuros ad ea que illis conducant para-
tos. miramur capitulum in facto prepositi non
aliter de nobis q̄ scribat fidem habuisse. nec sci-
mus an uelimus hoc onus iudiciale accipere &
strepitum illum audire cupimus Leonardo be-
neuolenti hec ipse referas in re. Gregorii lauda-
mus diligentiam tuam atq; continēs horta-
mur donec bonus adsit exitus Nam Gregorius
ut uidimus ex copia citationis pr̄sus ē innocēs
ait enim qui cū criminatur. Anno domini M.
CCCC. LIIII. mense Aprili locutum esse Gre-
gorium cū aliquibus in sancto desiderio iterū

eodem mēse paulopost fuisse in domo Gini &
de bellātibus. iter ū eodem mēse paulopost fuis-
se ut audiuit accusator ipsum Gregoriū in do-
mo oratoris ueneti & ibi scripsisse cum aliis Ia-
cobo piccinino fides cū non ponatur dies men-
sis rem protendi uerisimiliter ad quintumdeci-
mum uel uigesimum diem Aprilis anteq̃ scri-
beretur piccinino at Gregorius quarta mensis
die ex Senis abiit ad Regem Aragonum. accu-
sator insuper de audito loquitur. ista non cohe-
rent. propterea uelis hominem innocentem iu-
uare: & potissime nostro intuitu immo iussu. ti-
bi enim precipimus ut prelatus tuus ne quo pa-
cto hāc defensionē pretereas. scimus uiros mag-
nificos Ioannem Guccii & Franciscū Lucium
& Christoferum nannis amicos esse nostros. no-
bisq; fauere hos atq; alios adito: & cura hāc cau-
sam pro nostro desiderio terminari. quādoqui-
dem nos semper ad ea tendimus que sunt illi re-
gimini utilia & honorifica. Vale ex Roma die
uicesimatertia february Millesimoquadringē-
tesimoquinquagesimoseptio. De nepte nostra
dicit cum parentibus nos manus lauimus.

Neas cardinalis Senēsis Bartholomeo
Massano S.P.D. Intelligimus eximie
doctor & fili noster amātissime que ad
nos scribis de fratre nostro Gregorio nō tuo ex

Ex senis abiit
ad Regem.

hos atq; alios
adito.
pro desiderio.

De tali re me
narras lūy

*no arbitror me
sed scio.*

Fortune nouerant

23

iudicio prodisse: sed aliam quēpiā ut ad nos ea scriberes suasisse. Respōdebimus tamē tibi breuiter. Gregoriū nos iniuste damnatum non arbitramur modo sed scimus. Si tamen pena ea esset: que tollerari ab eo posset: suaderemus collū submitteret: & fortune nouercanti cederet. Sed quid tibi uidetur ducentos aureos soluere: & in Viginti annos relegari: quo argento Papiam Gregorius petat uir omni atq; te uacuum: & nihil ominis auro multatus: faciet ille quod sibi liberit. Nos impossibilia nō suadebimus. Quod si patria nobis idcirco indignabitur: si populi Senensis fauore priuabitur: si maledictis & obprobriis subiciemur: non erit hoc primum. sufficit nobis: conscientia nostra. scimus indigna nos esse passuros. & id quidem uerum est. omnes qui pie ac iuste uiuere uolunt: persecutionem patiuntur: seruiuiimus hactenus patrie magnis in rebus & fideliter & utiliter: nō meremur hec premia fratrem nostrum in domo nostra manentē uirum bonum atq; innocentissimū de republica optime meritum tam atroci sententia opprimi. putabamus etiam si noxius idem fuisset: ob nostra tamen in patriam merita eundem nobis condonari: & tu bone uir timesne popularem auram & plebis rumusculos amitamus. utent arbitrio suo Senēses nūquā in nobis causam in

uenient cur nos oderint: si Gregorius ius suum
apud Romanū presulē psequetur: & auxilium
petet oppressus: uir est etatē habet: pro se respō
debit. nos nihil mali eū agere arbitramur: qui
iudicialia uia suā innocentia ostendere conat.
scripsimus Balie & ciuibus pluribus: nihil ualu
ere preces nostre. patimur nec propterea popu
lo indignamur. at si populus cōtra nos ipse mo
netur: deus inter nos diiudicabit. tu ut uideris
senis perseverare uis procul a proposito de quo
olī loquuti sumus ut ad Stefanū scribis: uincat
tuus sensus & tibi habe delicias Senenses: nos
Rome etiam sine te tuisq; uiuemus: nūc pficis
cit ad uos Ep̄s Reatinus legat^o pape. Iube eū i
domo nostra recipi: & sibi cuncta ministrari p
personis ac iumētis dum ibi manserit. Vale Ex
Roma die. iiii. marcii M. CCCC. LVII.

Neas Cardinalis Senensis Lodrisio cri
bello Mediolanēsi S. P. D. Accepimus
carmen tuum Lodrisi nobis amantissi
me non sine animi singulari uolupta
te quamuis nobis plura tri buis quam debita
sunt. scimus imperfectū nostrum: & quā pcul
ab eo simus homine: quē describis nō ignoram^o
at si peccare erga nos aliquē oportet: malimus
laudādo quā uitupādo metas ab illo trāsgredi.
fecisti qđ amātes cōsueuer; dixisti d nob nō mō

uāt + uis sen
sus

.xxxv.

nō sīn dī sm
gh voluptate.

Nescimus
an hos dies. Vbi
locoz esses: ut
te fortuna re-
neret. *Clandat*

Id e' s'mon nob
gratissim.
Dignus e' illi: cui ser
uias.
Hortatur ad fidem
seruicium.

.obla.

xxxij.

que sciebas: uerum etiā que uoluisses esse uera.
Permittimus omnia dilectioni tue. nescieba-
mus ante hos dies ubi locorum esses: uel que te
fortuna teneret. nunc cerciorati sumus: & tuis
scriptis & ducalis oratoris uerbis esse te optimo
loco apud Illustrissimum & magnanimum du-
cem Mediolani: ab eo que diligit. id ē supra mo-
dū nobis gratissimum. uidemus enim tue uir-
tuti quam semper magnificamus suū locū esse
tributum. dignus est ille cui seruias. nā cui hoc
tempore honestius famuleris: quam ei qui to-
tius Italie splendor esse: & singulare decus om-
nium iudicio existimatur? Perge oramus: & illi
ut tua probitas te hortatur indefesse tuos pre-
be labores: neq; enim sinet ille tuam uirtutem
iacere. cum autem facultas aderit nos illius ex-
cellentie commendatos efficies: qui pro singula-
ri munere feremus. si quando aliquid accidat ī
quo sibi seruire ac prodesse possumus. Vale Ex
urbe Roma die uicecimasexta februarii. M.
CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senēsis Bartholomeo
procuratori suo. S.P.D. Venit in presē-
tiarū ad ciuitatē Senēsem Reuerendus
pī Dominus Angelus Episcopus Reatinus sā-
ctissimi domini nostri Legatus pro nōnullis re-
bus arduis: & inter cetera etiam de Gregorio no

stro uerba faciet. Voluimus igitur ut eū i domo
nostra recipias: sibiq; z familie sue iumētisq; ho
nestas ac decentes ministrare studeas expensas
dū ibi manserit: & ita te secum habeas: & cū suis:
ut in reditu eius optimam de te relationem ha
beamus: tu quoq; & uicarius noster sibi in agen
dis assistetis: ita tamen ut non meticolose ut so
letis: sed ardenti animo & audaci mēte causam
que iustissima est gregori tueamini: & ita no
stro nomine ipsi uicario dices: scripturas insup
de quibus scripsisti nostras per ipsum episcopū
ad nos remittere poteris. cogitauimus de triti
co fouicille utile uidetur. id adhuc non aliena
ri nisi aliud scripserimus & ita illi presbitero iu
bebis. Datum Rome die quarta marci M. CC
CC. LVII.

Neas Cardinalis Senensis Lodouico
Cardinali sanctorū quatuor Coronato
rum Legato Bononie. S. P. D. nihil scri
psi. R. paternitati tue ab ea die qua hinc recessi
sti usq; nunc nihil enim erat scripsione dignū
fuit tamē animus meus erga dignationē tuam
semper intentus: memorq; suauissime conuersa
tionis nostre: nec modo quicquā est quod mag
nopere memorādum sit: sed uincendū fuit silē
tiū: ne taciturnitas affectionem diminutā signi
ficaret: cupio nosse que sint tue. R. D. successus:

xxxiii

x

oblatio. pulc.

.xxxv.

pechū dūctores.

minus multa petis.

neq; ego quicquam audiam libentius: quam p
uoto cuncta tibi succedere. Nunc quod scribam
nihil aliud est Sanctissimum dominū nostrū
bene optimeq; ualere: & rei publice pro sua con
suetudine utiliter preesse: qua sunt in quibus
dignationi tue aut suis utilitate esse possem: cu
pio pro imperio tuo me utaris ad mandata pa
ratissimo amicū Ambrosiū nostrū Spanochii
digneris commendatū habere: quia ambo tui
sunt nec plura Cōmendo me iterū atq; iterum
tibi ex Roma die VII. marci MCCCC. LVII.

Neas Cardinalis Senensis magistratui
Balie Senensis. S. P. D. Que de Iacobo
piccinino scribitis accepimus etiā aliū
de: sed alibiq; fundamento: neq; putauimus dig
nam rē esse quā scriberemus. nūc quoq; non ar
bitramur futurū hoc ipsum: sed accepimus ali
quos ex comitiua illius uētuos ī auxiliū comi
tis Auerfi contra Vrsinos quā primū herba ui
reat. Pazalia & nescimus quis alius peditū duc
tores. multi sunt dies cassi sunt: nō a capitaneo
sed ab ipso domino nō: cū nimis multa peterēt
an hi sint qui cū luca Sclauo territoriū uestrū
inuadere conentur ignoramus. utile est opor
tune prouidere: & rei publice bene cōsulere. nos
papā alloquemur ut petitis: & respōsum signifi
cabimus: gaudemus de aduentu Leonardi ora

toris uestri: quē uirū & solertē & circūspectum
nouimus. utilis erit eius mora in hoc loco. d̄ gre
gorio n̄ro lōge aliter quā uos sentimus. non enī
misericorditer sed seuerē & dure secum egistis.
nec satis facit qđ dicitis mēse datū ad purgatio
nē. si q se uelit inocētes ostēdē: nisi id fieret ī lo
co tuto. uidebimus tamē quō respondebitis ora
tori apostolico: & si qđ ualēt dicta pape & pre
ces n̄re datū Rome VIII. marci. M cccc. LVII

Neas Cardinalis Senēsis sacre Impiali
Maieſtati. S. P. D. Rēfertur ad maieſ

statem tuam uir bonus & honore dig
nus Henricus Senſtlebē ſublimitati tue & im
perio ſacro deditiſſimus. mihi autem ſingula
ris amicus: & qui iuſſu tuo promotionem meā
magna fide: exacta diligentia: ſingulari prudē
tia proſequutus eſt. non eſt cur eum tuo culmi
ni commendem: quem ſcio acceptiſſimum. is
referet que apud nos agūtur omnia. ex uero
habet in mandatis hortari ſerenitatem tuam
in expeditionem cōtra Thurcos. perſuadeo mi
hi eam rem tue glorie perſuaſam eſſe. Nam pro
fecto nihil eſt quod nomini tuo auctoritatiq;
auguſtali magis cōueniat q̄ p deſenſiōe catholi
ce fidei & chriſtiana ſalute arma & ſcutū ſum
meſ cū oēs ī tuā maieſtatē oculos ita itētoſha
beāt ut ea p̄ficiſcēte p̄fectur: ea q̄ſcēte q̄turi

. XXXXo.

(ōme dat amicu.

No. Consi. cu.

Ex causation.

Comedum se.

g. ecc. dan. lator

.X.X.X. vii.

Ex causation.

Turbi.

uideatur. scribo hec pro fide qua tuo solio sum
astrictus: nihil hesitans: omnia in partem reci-
pi meliorē uerū serenissimē cesar cū ego tuo mu-
nere ad Cardinalatus honorem assumptus sim:
nihilq; magis mihi in hoc officio incombatur q̄ ea
gerereque putē glorie tue conducere. reliquū
est ut de meo statu cogitare digneris: ut habeā
unde uiuam: nam ego hactenus satis fui diues
& quamq; pauca possidebam: erant tamen illa
dignitati mee sufficientia: nunc uero pauperri-
mus sum: & iam primū quid sit miseria experi-
or. tua sublimitas absq; damno suo inopie mee
consulere potest. si patietur aliqua beneficia ex
suis territoriis me impetrare: quemadmodum
prefatus henricus latius mansuetudinem tuā
alloquetur. cui precor in his que me nomine
dixerit plenam digneris fidem & benignas au-
res adhibere Ex Roma die octaua Marcii. M
CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senensis Ioannī Car-
dinali sancti Angeli S.P.D. Persuaues
& ut optaui longas epistolas tuas acce-
pi redditas Bude duodecim ianuarii die. cogno-
ui que scribis de confictu turchorū: illū scilicet
nō sine cura & dilligētia tua diuinitus datū.
nec ego secus arbitrabar quāuis scripseri dignā
tionem tuam meam opinionē egre ferre quod

ubi gesta res est non interfuisti. non est q̄ is ad
dam aliquid. doleo obiisse christiani exercitus
ducē Ioannem Vainodam. siue ut aiunt huma
tem: nam morte illius spes quoq; nostra interiis
se uidetur nil enim reliqui christianorū princi
pes cogitare uidentur. nemo apponit pro salute
nr̄a manū. Pōtifex maximus clamat & nō audi
t. minat & nō timet: & qd̄ sua beatitudo potest
nō sufficit tante bellorū moli. Rex Portugalie
aduenturus fertur: sed timeo ne aliorū desidia
illius diligentiam impediat. quid enim solus a
gat ex ultimis terrarū & occidentis finibus in
Greciam Aziamq; profecturus: nisi datis ope
ramur ut thutones bohemi hungari communi
animo copias parēt. nō intelligo quid alii actū
ri sint. hec dixi patri optimo. Papiensis Cardi
nalis ex almania decretaq; sibi puitia reuers⁹ ait
Thutones ad expeditionē inclinatos esse sua o
pera. sed modo cōuentus agere permittantur si
ne conuentibus nihil putat eos acturos. Cardi
nalis Neapolitanus propediē ingressurus cre
ditur. cū Rege Aragonum nō est ea sinceritas
quā nostra negotia requirerent: ex francia mul
ta referuntur que mihi pro nugis sunt. Rex ue
ster Castelle i Cranatēsi ducturus copias dicit
patitur & decimas & indulgentias in suis reg
nis predicari medietatem pecuniarū inde pro

Dolere d'obitu.

*Thutones. 7. Al.
mama.*

*Impressio
(ar. rompa)*

xxxviii.

Lra. (re. dntu.)

offert s. r.

*q.
(omen) enu.*

xxxix.

uenientiū sibi in id bellū recipit alterā medieta-
tē cōtra turchos pape largit. domio S. marci car-
dinali cōmissum ē ut de uacatione ecclesie Pra-
gēsi se informet. ut illi preficiat in Archiep̄m.
Datarius pape. hec habe ex nobis. & dilige tuū
Eneā ut soles tuā omnē familiā cū dignatione
tua optime cupio ualei ex urbe die. octaua mar-
cii M. CCCC. LVII.

Neas Cardinalis Senēsis Vlrico Epis-
copo Gurcēsi. S. P. D. Reuertitur ad te
henricus Senflebē utriusq; nrm ami-
cissimus. nō ē cur multa scribamus. ipse nostra
erit epistola. qui nouit animi nostri secreta. qui
fuimus olī erga te illi iide semp. erimus. nec ob-
liuiscemur ne q̄ suauissime cōsuetudinis nostre.
nec immemores erimus tuorū erga nos merito-
rū. cupimus si q̄ sūt que tibi grata possimus fa-
cere. ne nobis ignoscas. Cōfide in hac curia nul-
lū habes qui maiori affectu tua negotia sit ac-
turus q̄ nos quī plurimi sunt tui amantes qui
plura q̄ nos possunt. sed quid agimus. iniuriam
Henrico facimus. dū tot scribimus. ipsi omnia
committimus. illud tantū addimus ut nos di-
uo. Cesari & mō & semp cōmēdare uelis cui oīa
debemus cum ab eo omnia habeamus Datum
Rome die x. marcii. M. CCCC. LVII.

Neas senēsis Diue Leonore Impatrici.

S.P.D. Nihil ē serenissima augusta quod nūc
aliud uelim: nisi māsuēdinē tuā bene ualere:
& pro suo desiderio felicitate potiri, ego qui cō
sortis tui diui Cesaris rogatibus ad cardinalatū
nil meritus sum uocatus: debeo tanti doni tan
tiq; boni oī tēpore memoriā teneī: & ita facio
quidē atq; idcirco & sibi & tibi sepius scripsi, &
nūc scribo: scribāq; frequēter ut opera mea tāq;
fidelissimi mancipii omnibus in rebus utamī
ni: nā tūc me beatū existimabo: cū uestris in ne
gotiis exercebor: nil aliud his lris uolui. cōmen
do me sublimitati tue: quā diuina pietas cōser
uet ad uota Feliciter obsecro Ex Vrbe Roma
die decima marcii. M. CCCC. LVII.

Neas Cardinalis senēsis Ioanni ungna
dio imperiali camerario. S.P.D. reuer
tiē ad cesarē uenerabilis uir henricus senfelebe
cui papa nōnulla cōmisiit cesareo culmini refe
rēda sup expeditione cōtra turcos ducēda, uelis
suadere cesari ut circa rē illā animū intēdat suū:
quoniam ita glorie sue compedit. omnes enim
in suā maiestātē oculos direxere: & nisi sua ma
iestas aliquid agat: timēdū est ne christiani pla
ga magna affligātur. insuper aliqua nostro no
mine dicet tibi idē henricus: uelis ei benignas
aures & fauores ut speramus gratos impartiri
datū in Roma die. x. marcii. M. CCCC. LVII.

vt se. bnfici
acpti nō ime
more.

41

oblat.

comendat.

42

an hac.

oblat.

Neas Cardinalis Senensis Ioanni Ni
hili Astronimo Bohemio. S. P. D. Ex
Hérico Senstlebe intelliges que apud
nos aguntur & quid Rora somniet in ecclesia
Pragēsi & que de tua dispēsatiōe acta sunt nos
tui commodi semper erimus auidi eque ac tu
iple: perge & nos ama ut soles siquid Henricus
nostro nomine ex te petierit assistito sibi & fa
cito p nobis ut consueuisti uale ex Roma die
Marcii. M. CCCC. LVII.

Neas Cardinalis Senēsis Dionisio car
dinali Strigoniensi. S. P. D. Que fuerit
mens mea: quis ante hac animus erga
te non ignoras: nam semper dignatio
nem tuā optimi patris & benignissimi domini
loco ueneratus sum: ita enim tua bonitas mere
batur. uerum si unquam tuus fui: Vel filius
uel seruus: nunc potissimum id me prestare o
portet quando ad eum ordinē sine meritis sum
uocatus: in quo tu iure optimo iam dudum se
des. placuit apostolice pietati me cardinaliū col
legio nil merētē aggregare. sentio quātū & tue
dignationi & ceteris reuerendissimis p̄ribus de
beo: precor igit̃ meā uoluntatē āplectaris & me
ueterē seruitorē iā factū nouū macipiū tuū itel
ligas iperes mihi oī tēpore si quid ē i quo ibi ob
seq possi nā mihi uoluptas erit quotiēs uidero

in tuis aut amicorum tuorum negotiis me pos-
se exercere cupio isuper serenissimo regi & do-
mino communi aliquando me commendes ut
sit memor sua maiestas antique deuotionis &
fidei erga se mee: quia omnibus meis scriptis &
uerbis ubicunq; fui ius suum in regno Hunga-
rie cōtra Polones tueri sum conatus. Valeat op-
time dignatio tua cui me humillime commen-
do. Ex Roma die. x. martii M. CCCC. LVII.

73+ Neas Cardinalis Senensis Nicolao lis-
cio S. P. D. Gratissime fuerunt nobis
littere tue quas de nece Comit̃s Cilie
ad nos scripsisti: non q̃ mors illius nos letifica-
ret. neq; enim alicuius malo gaudemus. sed q̃
rem gestam ex ordine narraſti. quā prius confu-
sam acceperamus. ecce q̃ uana ē huius seculi pō-
pa q̃ caduca gloria q̃ breuis potētia Cecidit qui
suo nutu maxima regna rexit: at qui sanguinē
sitiuit: in sanguine perit. percussit gladio alios:
& ipse gladio percussus interiit: non potest ueri-
tas nostra mentiri que ait gladio ferientes: gla-
dio perituros. sed ignoscat illius anime deus &
regno Hungarie consulat: ne discidiis agitetur.
scribimus pro copio aliqua de archiepiscopa-
tu Pragensi fac ut ipse ad nos rescribat. res enī
in periculo est. insuper cupimus des operam ut
regia maiestas. S. domino nostro & sacro colle-

regit in gmedes

sta. infine.

Ex sup nou. mōis
mūnate.

q̃ gladio ferit
gladio perit

fur in p̃a ad nos
rescribat. res ē
in periculo. est

gio de nostra promotione gratias agat: q̄ ad su
as preces nos extulerint: cupimus etiam aduer
tas: ut quādo scribit̄ d̄ negotiis hungaricis domi
no nostro & Cardinalibus ita efficias: ut uidea
mur q̄ sumus ipsi scilicet regi esse affectissimi.
nam sunt quidā: qui nos superare uelle nitunt̄:
tanq̄ magis regii sint q̄ nos. putamus tamen su
am maiestatem nō esse oblitam nostre erga se d̄
uotionis ac fidelitatis: & eorum que sibi puero
scripsimus & quomodo cōtra. Polonos omni tē
pore ius suum defendimus. impar fuerit: si noui
recentesq̄ locum nostrum inuasent. hec roga
mus agites cū reuerendissimis dominis nostris
Strigoniensi Cardinali & Episcopo Varadiensi
quibus nos commēdatos reddas Vale in eccle
sia Colocēsi fecimus quecūq̄ potuimus ut pla
ne referre poterit nuntius ad causam missus ite
rum uale ex Roma die. x. marci M. CCCC. L
VII.

Neas Cardinalis Senensis Procopio cā
cellario Bohemie. S. P. D. Perrare sunt
littere ad nos tue uellemus frequentius
scriberes: qui te unice amamus: & tuas epistolas
ueluti apollinis oracula ducimus. scripsimus ti
bi quid egerimus in re Bohemica: neq̄ abs te re
spōsum habemus. Interea tuus roratus hō mul
tiuolus & magniuolus ex Bohemia procurauit

impar fuit d̄

49

ad magnitudinem amorem

hō multuolus magni
uolus.

afferri postulationē ac Pragēse ecclesiā cuiusdā
datarii apostolici boni quidem uiri Sed cathe-
lani & sermonis bohemicī prorsus ignari. postu-
lationem attulit Lucas tibi notus monachus.
quē Luterfasum appellare soles impediūmus
hucusq; promotionē huius rei ne rei nostre no-
cumentum inferret. timemus ne diutius impe-
dire possimus: nam datarius plurimos fauētes
habet & roratus die noctuq; hos atq; illos addit.
Suadens nihil regno esse utilius quam promo-
tionē hanc fieri. uelis de his & regē & guberna-
torem cōmonefacere ut sciant quibus in termi-
nis res sunt: & an ista placeant eis nos certiores
facito: nā regi & regno uestro seruire presto su-
mus. cupimus des operam ut rex de nostra pro-
motione summo pontifici & sacro collegio gra-
tias agat: idq; quamprimū: & quotiens aliquid
emergit: ut nobis scribatur: quia maiestati sue
semper erimus ad seruiendum proni & uolun-
tarii Ex Roma die. x. martii Millef. moquadrin-
gentesimoquinquagesimo septimo.

hinc usq;

*Cupio d's operam ut
rex d' nra pmo t
p' h' f' r. grās agat*

Robine

45 Neas Cardinalis Senēsis Ioanni Vara-
dienti Episcopo S. P. D. Scripsimus nu-
per de nostra ad cardinalatū assumptione
nequā tua promotione factam nō ambigimus.
quātū tibi teneamur id etiā tum diximus nō ē

X

obla.
describat 207.
46
hanc idem.
commenda.
47

cur modo dicta repetamus. nos in hac dignita-
te constituti quantum Hungarie regno quan-
tum regie persone quantum dignationi tue debe-
amus ante oculos semper habebimus. tuum erit
opera uoluntarii hominis uti. nobis in tuis ne-
gotiis exerceri uoluptas est. interea rogamus
regine sublimitati nos commendes. suadeasque ut
de nostra promotione summo pontifici & sacro
collegio gratias agat. cum pro nobis sepius scrip-
serit. Vale optime & nos ut soles ama. nam nos
dignationem tuam uti patrem colimus & obser-
uamus Ex arbe Roma die undecima Martii.
M.CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senensis Ladislao Hun-
garie atque Bohemie Regi serenissimo S.
P.D. Nonnulla meo nomine referet Maiestati
tue Henricus Senfleben decanus Vratislaviensis
que concernunt partim regnum tuum Bohe-
mie partim meipsum. Rogo ut illi plenam cre-
dentie fidem prestare digneris & in agendis cum
fauorem quem de tua sublimitate mihi persua-
deo. postremo meipse regie mansuetudini & de-
do & commendo Ex Roma die decima Martii
M.CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senensis Ioanni Tro-
ster theutonico. S.P. D. ingrata est nobis

ta
n-
be
erit
s ne
mus
put
acro
trip-
nos
bler
arcu.

Hu
no S.
stati
auie
Bohe
m cre
tis cu
erfua
& de
arcu

Tro
obis

eque ac tibi que te fortuna exagitat. uellemus
tibi quietum esse locū in quo tibi & musis ui-
uere posses: & aliquando nobis. nunc tamē q̄ a
pud archiepiscopum Salczburgensem diuer-
sti speramus rem tuam meliorem futurā: neq;
enim ille est qui suos amicos iacere sinat: dabit
tue uirtuti premium: & tenebras sequetur ali-
quando lux: cupimus ipsi archiepiscopo cōmē-
datos nos efficias: & offeras quecūq; possumus
ad eius nutum esse parata. tu uero quid uides
posse nos tibi prestare: scio id facile obtentu esse:
& persuade tibi te nobis esse carissimū Ioannē
quoq; Lanterbacensem nostro nomine saluum
esse iubeto ex Roma die undecima marcii. M.
CCCC. LVII.

exhorta.

post tenebras

pro lux.

Rogat q̄ mē daret
officiu.

48.
Neas Cardinalis senēsis Bartholomeo
factio Genuensi S.P.D. Iocundissime
fuerunt nobis littere tue: quibus amici-
ciā inter nos neapoli cōtractā ex tuo latere affir-
mas in cōcussam solidamq; permanere: idem ti-
bi p̄suadeas uolumus ex nostra parte fieri: neq;
enim nos sumus: qui more adoleſcētulorū nūc
amemus: nūc odio habeamus. nō sumus incon-
trahenda. beniuolentia faciles: at neq; postq̄ cō-
tracta est illā leuiter dissoluimus. dileximus te
postq̄ nominis quāti esses neq; decepti sumus
in eo quod de te iudicium fecimus itaq; par est

no more adoleſcētulorū

est amorē erga te nostrū dū uixerimus duratu
rū quando & tua uirtus te minime relictura ē.
quod scribis in eo quem de uiris illustribus cui
nostri composuisti libro. datū nobis esse locum
non meritis nostris sed tue caritati ascribimus.
& in hoc quidē fatemur imbecillitatem nostrā:
nō tam inuiti supra meritū laudamur quā ui
tuperamur. ita enim natura comparatū est ut
nulli laus onerosa uideat. nos eū librū cū uolu
eris cupide uidebimus: legemusq; nunc quod ti
bi aliud scribamus nihil se offert cupimus An
thoniū Panormithā illustrē poetā: & Matheū
malferitū iuriconsultū egregium & si quando
candidū Oratorē prestabilē offenderis nostro
nomine saluos dicas. Carissimū quoq; fuerit. si
quando maiestati regie nos cōmendaueris quā
pre ceteris nostri seculi potestatibus & uenera
mur & colimus Ex urbe Roma die Vigesima
quinta Marcii. M. CCCC. LVII.

49

Neas Cardinalis Senensis Ludouico
Putio magistro de Montefio. S. P. Di.
Quamuis & uulgato sermone & litte
ris hispanicis ad nos scribis plurimū tamen ob
lectant nos littere tue. multū enim salis in illis
multū beniuolentie ad nos ostenditur. scimus
nos amari a te: & id quidem nobis est iocundis

simum diligimur enim a magno & probato ui-
ro: & ab eo ipso quē nos pro sua ingenti uirtute
propter suis in nos meritis & amamus & observa-
mus unice: quod refert de caritate erga nos re-
gia quāuis responso egeat responsum tamē nō
inuenit: nam quid nos uermiculi dicamus: cur
tanti regis gratiam adepti sumus. superat hec
non uerba solum uerum etiam cogitationes. u-
tinā possimus aliquando una saltem in re mon-
strare: quantū nos illi excellentissimo regi debe-
re fatemur. uerū cū sciamus nihil esse in nobis
cur ab eo culmie diligamur. petim⁹ rogamusq;
ut tu hanc nobis gratiā conseruare studeas: &
si enim indigni sumus quos primus nostri secu-
li rex amet: nolemus tamē non amari & tantū
bonum perdere. quod suades eius maiestati se-
pius scribamus: parebimus consilio tuo. & nūc
quidem cum his litteras nostras habebis quas
regie māsuetudini nostro nomine restituas ei-
q; nos & commendes simul & des nam mancipiū
loco nos semp habebit: nepoti tuo nobili & mo-
destissimo uiro quotiens ab eo requisit fuerimus
nunquam deerimus: nec minus eius curiosi eri-
mus quam tu ipse. Vale optime ex urbe Roma
die uigesima quinta marci. Millesimoquadrin-
gentesimoquinquagesimo septimo.

*ad maiestatem
benignus letu*

oblatio

et mgn.

50.

neq; e' tunc est oia
mandat huius

notatu dig.

Neas Cardinalis Senēsis Alfonso Ara-
gonum regi S. P. D. Si maiestati tue ra-
rius scribonihil obsecro uel negligētie
uel aduerse uolūtati ascribatur, cupio liquidē
frequentes litteras meas in manus tuas dari: nā
sic potissime memoriā mei tua māsuetudo tena-
tius apud se haberet. uerum materia quā scribe-
re uellē non occurrit: que occurrit hanc scribere
nolo. neq; enim tutum est omnia mandare litte-
ris & hoc presertim tēpore: quādo nec qui recte
incedunt suspitione carent: ceterum que hac in-
curia gerunt: sunt complures qui tue sublimi-
tati ea conscribunt: & illi quidē multo plura &
secretiora quam ego nouerunt. de Germania tā-
tum est (sicut arbitror) quod emulante nullo sig-
nificare possim, curabo igitur quotiens illis ex
regionibus ad me aliqua referāt notatu digna:
ne per me tuam maiestatem lateant. nunc uero
que habeam paucis explicabo. Vlricū Cilie Co-
mitem apud albam grecam quā uocant aliā al-
bam occisum iā pridē accepisti. hoc opidum no-
stri belgradū uocitant apud ueteres Thaurinū
dictū inuenio qui sanum fluyūm misceri Da-
nubio apud Thaurinū tradūt in quo loco nūc
Belgradū iacere constat occisorē comitis nō est
ambiguū Ladislaum fuisse filiū Ioānis huma-
tis eius qui sepe Turcos debellauit & hoc āno

superbiam Mahumetis apud eundem locum
confregit. creditum est nō minus filiū profuisse
rei publice Christiane in occisione comitis quā
patrem in profligatione Mahumetis: cū mahu
metes & comes hostes religionis esset ille exter
nus iste domesticus memorabilis. hic annus est
quo turci debellati sūt & magnus comes mag
ni regis gubernator obtruncatus comes qui
hoc anno est opinioni que de se fuit abunde sa
tisfecit apud taurinū. nanq; que dicta sunt pa
trauit terram in regno tuo supra quā auditum
antea fit horribiliter mouit in plerisq; ciuitati
bus seditione excitauit maxime apud Senam
urbem unde non parua ciuiū. pars exclusa ē pe
stis multis in locis debachata magnā popu
li partem & presertim in hungaria deleuit Ca
ritas annone non Italiam modo sed Germaniā
Greciam & orientis plurimas regiones afflixit.
Sed moiora sunt que uel astrorū periti uel ua
tes timendā predicant: quos ut deus ipse mēda
ces arguat optādū ē sed ut ad Germaniā redeā
morte comitis apud austriā cognita non parua
de hereditate eius cōtrouersia suborta ē que fu
erūt illi bona sub corona hungarie ad regem
Ladislau sine cōtētionē pertinet que sub impio
iacēt multi pertinere. alii ab intestato alii exte
ramento heredes se dictitātes ut albertus & Si

(curas annone

gismūdu Austriae ducem Michael Comes
Madeburgensis & Vlrici comitis Garicie filii:
sed potissimū ius ad Imperatorem spectare ui-
sum est conciliū prelatorū baronūq; & ciui-
tatū Styrie Carinthie Carnioleq; & Marchie
Sclauonice haberi placuit apud grezium Baio-
aricū in eo auditi omnes sunt qui comitis ciliē-
sis hereditatē pertinere. deniq; diffinitū est. O-
pida castella arcesque que comitis cilie sub im-
perio fuissent in manu imperatoris tradi. Tum
si quis ius in illis sibi cōpetere dixerit: ab eo pe-
tēdū esse atq; hoc pacto prefecti Urbium loco-
rūq; quorūcūq; possessionē Imperatori tradide-
re Itaq; multo melior hodie Cēsaris cōditio est
q̄ pridē fuit: quando non ab hoste solum libera-
tus est pessimo: sed que fuerūt illi uires ibi acce-
sserunt. hec uolui scribere serenitati tue haud
ignarus cuncta ei esse gratissima que ad gloriā
cesaree maiestatis cedunt. Imperatrix ipsa au-
gusta optime ualet de aparatu cōtra turcos in
hungaria cū nihil certi habeā: nihil scribo san-
ctissimus tamen dominus noster & Germanes
& hungaros nunc litteris nūc nunciis excitare
atq; urgere conatur. mihi nō magna spes fuerit
nisi uiderim celsitudinē tuā classe instructa in
magne illius memorandeq; nauis puppe arma-
ta m signū profectionis cōtra turcos dare nā re-
quis urbis principibus & si uolūtas est nō: adē

nihil am hō

facultas qua Gretiā inuadere possint. tue subli
mitati si uoluntas affuerit nihil deerit neq; plu
ra modo cōmendo me tue mā suetudini a cuius
mandatis nūquā discedā ex Roma sexto Kalē:
Aprilis. M. CCCC. LVII.

Neas cardinalis senēsis Ioāni solerio ec
lecto barchinonēsi. S. P. D. Quāuis ra
ro presentia tua fruimur: eius tamē me
moria apud nos dulcissima ē quotiēs eius con
suetudinis q̄ inter nos neapoli fuit recordamur:
qd̄ quidē sepe cōtingit: neq; enim obliuisci pos
sumus amicicie suauissime: & hoc quidem lu
crū est quod ex neapoli reportauimus existima
mus enī magui tui. beniuolētiā nos esse cōsecu
tos. cupimusq; ea ut ppetua sit q̄uis nō aliter cre
dere debeamus: cū uera sit amicitia nra ex hone
sta cōuersatione nata: amicitia uero que desine
re potest (ut hieronimo placet) uera nūq̄ fuit: sed
de hac satis, cupimus nos aliquādo regie mā sue
tudini cōmēdatos efficias. Sumus enim nō mi
nus sui q̄ illi q̄ ex aragonia uel cathelanā nati
sunt q̄uis illos naturale quoddā ius regi obnox
ios teneat: nos beneficia que ab eo recepimus:
obligauerint uerum illorū aliqui fortasse absq;
scelere se nihil regi debere dixerint Nos abs
que ingratitude quod est uiciorum pessimū
id dicere nō ualemus: sciat igitur per te clemen
tia regia nos fateri debitum & cupidos esse id

La. in pmo

*de nra amicitia am
cicia.*

rogat cōmēdat

*ingratitudo q̄st
uiciorum pessimū*

vgar se offery.

offert scriptum.

tps oia domat

452.

persolvere. & si obligatio maior est q̄ per nos di-
lui possit. insuper dominum de montesio ama-
mus ardentem: qui nobis amicissimus fuit. roga-
mus & illi nr̄am operā ad queuis eius benepla-
cita offeras. postremo si q̄d est quod tui causa
efficere ualeamus: scis nos esse: quibus uti p̄uo-
lūtate possis. ecclesiā Brachinonēsem cōfidimus
tandē tuā esse futurā: & si modo aliquid sub est
impedimenti: tēpus omnia domat uale ex Ro-
ma die uicesima sexta marci. M. CCCC. LVII.

Neas cardinalis Senensis Io. mirabal-
lo equiti Neapolitano. S. P. D. Referūt
qui ex Neapoli ad nos ueniūt magni-
ficiētā tuam adhuc mestam esse & consolatio-
nem nullam accipere de morte filii: id nobis
molestū est rogamusq; ne temet affligas nō est
super ea re dolendū que amissa nequit recupe-
rari sunt tibi alii filii uirtute fama honore pre-
stantes isti tibi in terra seruiūt ille locū in celo
parat age cogita quid est huius mūdi gloria ca-
duca sunt omīa que in terris acquirimus nihil
stabile certum nemo sibi horā uite promittere
potest nemo de crastino habet notitiam fugit e-
tas: fugit omnis terrena uoluptas nihil habē⁹
nisi presēs & id momētaneū ē qd̄ igit̄ tristamur
si priuamur momentaneo bono dicimus hec sa-
pienti uiro & qui optime ista. nouit libet tamē

dicere hominī amico & bene de nobis merenti.
precamur ne deinceps in hac re scribere cogamur
quid tunc fiet cum tuam magnificentiam
hilarem atq; iocundam esse audiuerimus alioquin
non possumus tacere cū tua mesticia nostra
sit molestia cupimus te indulgere bone ualitudini
& uiuere animo leto sic enim & nos & reliquos
amicos tuos cōsolaberis Alberitum filiū tuum
optamus bene ualere Alexander florē tie bene
ualet ut audiuius. uir magne precii & uerus
tuus filius in quo tui mores expressi sunt uale
ex Roma die uicesima quinta marci.
M. CCCC. LVII.

53.

Neas Cardinalis Senēsis Urbano Episcopo
Sibenicensi S. P. D. Ex ladra tue ad nos
littere deuenerūt quibus de nostra ad Cardinalatū
uocatione cōgratularis. non est noua tua erga nos
caritas. scimus te nos amasse ab eo tēpore quo
uiēne simul uersati sumus. usq; hodie absq;
simulatione. nec nos minus te dileximus &
diligimus. itaq; si qd honoris nobis accessit
& tibi aucta dignitas est. quando inter
amicos ueros omnia esse communia decet.
tu itaq; deinceps cardinalatum nobis creditū
& tibi communicatum pro nostra inuicē caritate
iudicabis. quod speras āplius de nobis ro-

(Tandamore idem
usq; hodie.

In amicos dere
ota esse uia

gamus ex cerebro tuo pcul amoueas: nāq̄ huc
euecti sumus plus est quā meruimus & utinā
ita nos geramus auxiliāte deone de decori dig-
nitati simus. liberationē tuā audisse priusq̄ cap-
turā uoluptati fuit: nā si prius te captū accepis-
semus: non caruissemus grādi molestia. nūc eua-
sisse te periculū dulce est: & tibi aliquando sua-
ue fuerit meminisse laborū uale & nos ama ut
soles ex Roma Kelen. Aprilis M. CCCCLVII.

Neas cardinalis Senēsis Roderico car-
dinali sacti Nicolai. S. P. D. quod nihil
tuarum litterarū iam pridē acceperim
causam esse arbitror. ingentes ac grauissimas oc-
cupationes tuas: & illarū terrarū pericula: ego
tamē gaudeo q̄ in aduersis & arduis rebūs tua
uirtus elucet: nā qui ex agro piceno ueniūt tua
cura diligētia studio & singularissimo ingenio
ex grauissimo discrimine seruata. prouintiā
aiunt. In senatu apostolico magnificis summi
sacerdotis uerbis tua dignatio comēdata est. se-
natus ipse oīs se obnoxiiū probitati tue fatef. cū
tua opera ciuitas esculana saluata sit: qua perdi-
ta nō marchia solū sed omne patrimoniū beati
Petri ibat pessum. perge igitur: in cumbe com-
muni cure. intende neruos pro conseruatione re-
rum ecclesiasticarum ut facis: hinc enī gloria:
hinc sempiternū decus non tue solum dignatio

meminisse laborū
suauis

54

Ita imp̄no. excusatur
q̄ n̄ q̄ tras amper
st.

q̄ ex agro piceno.
uenerunt.

attestatur illū infirmum
appo. fuisse (om̄idag)

ibat pessum.

hominum ut
p̄stat.

ni sed uniuerse borgiorū familie redundabit.
prothonotarius tuus alloquutus me est: tuāq;
illā erga me caritatē mihi quidē notissimā co-
natus est āplius atq; amplius inculcare: sed ita
mihi persuasus ē amor tuus: ut psuaderi magis
nō possit. ait ille cupeī dignationē tuam huc re-
uerti: utinam id detur: & quā celerius: ut ni uti-
lissimus esset reditus tuus: cōsolareris grādeuū
illū summū pontificē patrem tuum: qui assidu-
is curis intentus: nullum habet leuamen. Presē-
tia autē tua in primis letificaret eū: neq; enim
sine dulcedine quadā mētis & anime suo sang-
uini sanguis heret: exinde partem curarū susci-
pes: nec oporteret illū omnia solū subire onera: cu-
ria quoq; uniuerſa tuo aduētū exultaret habēs
hominem ad quem posset urgente necessitate
recurrere: nam modo multi frustrantur non ua-
lentes aditum habere pontificis quamuis audi-
ētie die noctuq; sua sanctitas sine intermissiōe
intenta est: nescio quid deliberabatur de reditu.
ego qdē si qd in eā rē poterō: non ero deses. scrip-
serā usq; huc cū tue mihi littere reddite sūt: elo-
quē plene suauissimo. mirabar prius non te scribere:
nūc uero demiror ī tāta rerū mole q̄ premeris: id
occi fuisse: ut ad me dare litteras potueris: sed ni-
hil ē amāti difficile: omnia uicit amor. null⁹ gra-
uis labor ē: q̄ nō leuissimus ei uideat⁹ q̄ ex amorē

ta amoris

*horta ad humilitatem
gratias*

*ad magnitudinem la-
boris.*

*ad magnitudinem leti-
tie dicitur q̄ san-
guis.*

Deses

scripsera usq; huc

*excusatur h̄c
ad qm scribit
q̄ nō scripserat.*

quis q̄ sunt ap̄ nos
nouitatis.

noctē an̄ hanc diē
tertia.

simpho. gestibus q̄
fidem faciunt ad morē
eorū q̄ captiuos ser-
uiunt.

operatur. Intelligo igitur nō esse uanā opīnio-
nē meā qui me amari a te arbitror & mihi ipsi
prorsus suadeo sed de hoc fortasse nimis inter
ueros amantes. queris que sint apud nos noui-
tates: eas rescribā dicā breuiter quod audio. Ia-
cobus piccininus ad pontificē misit qui se pur-
garēt in esculanis insidiis nihil a se p̄diisse Pō-
tifex respondit id magno regi aragonū. suaden-
dū esse: qui eius ex promissor fuit. sunt qui pu-
tāt comitē Iacobū uelud indignabūdū nam ei
stipendia denegata sunt aliquid noui patratuꝝ
incendii: alii referūt eū ad maiestatē regiā pro-
fecturū siue ut se expurget: siue ut alia exquirat
in rem suā. utrūq; sit uigilandū est: ne quid de-
trimētī ager ecclesie patiatur. inter comitē euer-
sum & Vrsinorū domū feruet discordia: cōcor-
dia sepius agitata in lucem nō prodiit. nocte an-
te hāc diē tertia rranſiuerūt copie comitis euer-
si per hanc urbem deceptis portarū custodibus.
premiserūt enim quatuor uiros qui se germani-
tui illustris capitanei famulos dicerēt sumptis
uestibus que fidem facerent. ad morem eorum
qui capitaneo seruiūt & hi intromissi captis cu-
stodibus ianuas aperuere uenienti exexercitui
comitis euerſi. hec autem copie profecte ad opi-
dū cui monticello nomē est illud cū arce ferūt
occupauisse. nō habemus rem cōpertā. sepe enī
plura ī hac urbe dicūt q̄ ab ipso uero pcul sunt

& id quidem uitium est late patens apud omnes gentes de turcis hec feruntur Despotus Rascie senior mortem obiit filii eius ad turcos defecere turci magnas parāt copias rursus Hungariam inuasuri in hunharia nō est paratus exercitus nec auxilia expectātur ex Almania que cito illuc pergere possint in Gallia & super rhodanum triremes fiunt breuiq; armande creduntur ut in turcos eant. Rex portugalie in proposito p̄seuerat nescio tamē qd factur⁹ sit ubi uiderit paucos secū p̄cipes ituros dominus n̄r pro suo more feruet d̄siderio exterminādī mahumeticā superstitionē & que ab ea p̄dēt sūma cura prosequitur de beneficiis sum curiosus ut tibi & mihi cōsulā sed decipimur fallimur falsis rumoribus is qui apud Norimbergam obiisse ferebatur proximis diebus hic fuit & mecū p̄rāsus ē similiter & Tullēsis Episcopus qui apud nouam ciuitatem austriae defunctus uita affirmabatur ad Ducē Borgundie incolumis rediit. ero tamē attētus si quiduacet sed tua dignatio habet optimū procuratorē dominū nostrū sanctissimū & puto iam tibi aliqua monasteria cōmendanda esse per promotionē cuiusdā p̄tho notarii de monteferrato ad quādam abatiā ditissimi spero etiam cū rege aragonū si uera sunt que ferūt concordia fiet dignationi tue ad mo-

de beneficiis
sū curiosus ut t
m cōsulā qz dā
p̄m̄r fallimur
Falsis rumoribus

*Comendo me dignum
tu cupio complacere
oī tpe.*

55

dum utilis. nec plura modo commendo me dig
nationi ne cui cupio cōplacere omni tempore
Ex Roma die prima Aprilis. M. CCCC. LVII.

Neas cardinalis Senensis Ioanni Car
dinali sancti angeli. S. P. D. Quamuis
nihil modo scriptione dignū se offert.
ne tamē sine meis litteris ad te nūcii ex hoc lo
co pertingant scribam pauca ex his que apud
nos aguntur summus sacerdos corpore. & men
te ita ualet ut ante cōplures annos. animus illi
ad exterminationē Mahumetice secte magnus
est & ardēs nihil ab eo preterimittit ex his que
suo ex arbitrio pēdent utinā principes eius desi
derio satisfacerēt sed qd Germani Galli Hispa
ni Hungari Poloni faciāt tu melius quam ego
nouisti Italia ipsa pace fruitur duobus tātū in
locis bella fremūt apud Genuā ligurū caput
& circa nos iter comitē Euersum & familiā Vr
sinorū quesita cōcordia nōdū inuēta est sūma
tamē pōtificis sapiētia hanc rē optimo sedabit
termio comes Iacobus Piccininus his dieb⁹ dila
tus ē ad pōtificē tāq̃ esculū furto uoluerit occu
pare is sese multis argumētis purgat. nōdū ta
mē pōtifici fidē fecit timor ē ne ges italica tur
bet nimis enim diu quieuius & a nostro mo
re procul fuimus hec ex Italia cupio dignatitōi
tue ita bene esse ut cupis. scio durā esse puintiā

tuam neq; aliud ab inicio putavi nunq meo iu
ditio res hungarica bene a turcis defendet nisi
Rex & imperator unū sapiant pereant qui dis
cidii sunt auctores hec uolui scripsisse Vale op
time ex urbe Roma Kalendas Aprilis. M.CC
CC.LVII.

56
Neas Cardinalis Senensis Nicolao lif
cio Volaterrano . Salutem Plurimam
Dicit Scripsimus ad te iam pridem ita
demq; pro copio cancellario de re Bohemica ex
insperauimus non nihil in eo negotio fieri pos
se nihil audimus miramur : & ferimus mole
sto animo tot nos in cassum subiisse labores pe
rissq; salutiferum et necessarium opus forasse
ita deo placitum est. de Pragensi ecclesia multi
sermones habiti sunt amittēteq; roratu nostro
causa commissa fuit cardinali sancti marci ut
plebi Bohemice datarius pape preficeret epis
copus . est ille quidē uir bonus & doctus & quē
dignū hoc honore putamus. nobis tamē nō est
uisum ad talē ecclesiā quēq; promoueri nisi con
sulto Rege ideoq; quoad ualuimus differri p
motionē conati sumus. tu hec p copio dicito : &
curato ut respōsum habeā. uellemus regia sub
limitas p ipso cācellario istaret arbitramur enī
nō frustra conaret. q nob de comite cilie scripsi
sti cognouimus. & cōmunicamus non sine tua

wa deo placitū ē

(creato in xpo
hominis .

Pogus in scdm
et nom

obmā / 64.

laude plurimis. optamus sepe ad nos scribas: & nihil subicias de turcis & de rebus aliis cognitione dignis. apud nos timor belli futuri est. credimus tamen summi presulis sapientia obuiā ibit. rogamus procopium regie maiestati nos efficiat cōmendatos. tu uero reuerendissimis domiuis Strigonienſi Cardinali & Varadiēſi episcopo commendabis ex urbe Kalendas Aprilis M. CCCC. LVII.

57

cta. ad magnitudinem
amoris.

Neas Cardinalis Senēſis Hérico ſenſt leben. S. P. D. Credimus te ad Curiam cesaris incolumem perueniſſe idq; cupimus. Rogamus igitur imperatorie maiestati nos commendatos efficias. cesar enim est: quē in terris unice colimus: & illi pre ceteris qui uiuant obligati ſumus. Loquere ſecum de rebus commiſſis diligentie tue maxime autem hortor ſuam excellentiam ad bellum cōtra turchos gerendū excitandosq; Germanie populos quādo ipſe primus eſt quem chriſtiani reſpiciant. hic enim rumor eſt non ſine auctore certo magnas apparere copias Thurcorum dominum ut rursus hungariam inuadat. quod niſi Thutonēſes preſidio fuerint actum de regno illo nō dubitatur. hec agito cum reuerēdo patre noſtro Episcopo Gurcenſi & ſingulari amico prepoſito friſingēſi quos noſtro nomine iube bene ualere

Thurcoms.

quos nro nro iube
beni. ualere.

rem Varmiensem curabis pro tua prudētia ex
pedire. nescimus quomodo ad aures procurato
ris delata est. prutenorū ille tamen nō ostendit
se credere. mora periculosa est. nos si difficultas
esset in reseruatione propterea quia in cardina
latu sumus offerimus apostolicas litteras obti
nere. quibus reseruatō auferatur quēadmodū
& plures alie fecere cardinales in almania & gal
lia. reliqua committimus prudentie & amicitie
tue uale optime ex Roma quarta aprilis. M. C
CCC. LVII.

58 Neas cardinalis Senensis Vlrico Episcopo Gurcensi. S. P. D. Que sunt apud nos nouitates scribimus. cesari non repetimus que illis in litteris uidebis. precamur nos cesareo culmini commendes. eiq; cōtra turcos expeditionē suadeas. ita enim exposcit christiane religionis necessitas dilationem a creditoribus tui predecessoris obtinuit. Henricus sensibile sicut ab eo relatū tibi nō ambigimus. Si qua amplius sunt que cupias ex nobis tantum aderit uoluntas quantum sinet potestas. Scimus enim nos esse tibi obnoxios: & cupim⁹ aliquando partē debiti persolvere uale. ex Roma quarta Aprilis. Millesimoquadringentesimoquinquagesimo septimo.

quod apud nos nouitates scribimus.

oblatio. p. m. l. c. v.

*Nō est cur fatigemur
aures tuas: cū ita*

*ut fama nō uana ē.
obla.*

*Rogam. Gm. nō dū
ratiōm pōnunt*

Neas cardinalis Senensis Vlrico Rid-
ter. S. P. D. Henricus sensibile tuus &
noster apud te est & que sunt apud nos
scitu digna tibi exposuit non est cur fatigemus
aures tuas: cū etiam post eius obitū nihil noui
emerferit scitu dignum. Rogamus ut exhorteris
cesaream maiestatem ad bellum contra tur-
cos. ita enim suus honor & reipublice christia-
ne salus exposcit. Nam turci ut fama non uana
est proxima estate rursus hungariam sunt inua-
suri: si qua sunt que cupias ex nobis: scis nos es-
se tui amantes: & cupere uoluntati tue morem
gerere: uelis nos magistro camere cōmendatos
facere & Artongum nostro nomine saluum di-
cere Ex Roma die quarta Aprilis M. CCCC. L
VII.

Fama hic ē.

*Si excusat d' eo qd
scribit.*

Neas cardinalis Senensis diuo Federi-
co Imperatori. S. P. D. Que nunc scri-
bam pauca sunt fama hic est despotum
rascie seniorē obiisse mortem: filios eius ad tur-
cos defecisse: iamq; christianis insidiari: si ita est
non latet maiestatem tuam accipio illorum so-
rorem esse in Castro Cilie que fuit uxor comi-
tis: cauendum est ne mulier fraternam labem se-
quatur. id puto sublimitatem tuam non negli-
gere: quia tamen aliqui iusserunt hoc me scri-

beret non fuit consilium reticere in partibus istis
metus est futuri belli: & multa eius rei signa sunt.
deus melius consolatur: ciuitas senensis discordiis
ciuilibus agitatur. Rex Aragonum suo more ue-
nationibus operam dat: fuitque ut aiunt in pericu-
lo proximis diebus: ne per aprum interficeretur.
cum cecidisset in quo sedebat equus. Rex
Portusgallie uenturus cum classe affirmatur me-
se proximo: quod mihi non fit uerisimile: cum nec
terrestris per Hungariam paretur exercitus: nec
ex Italia classis alia paranda putetur: nisi apo-
stolica. indigemus dei auxilio si bene optamus
nostras res dirigi. commendo me tue sublimita-
ti ad eius mandata promptissimum ex Roma
die quarta Aprilis. Millesimoquadringentesi-
moquinquagesimo septimo.

*Deus mihi? consu-
lar.
curas senen.
dipondis multa
bus agitat?*

obla.

61
Neas Cardinalis Senensis Ioanni
Inderbachio. Salutem Plurimam
Dicit Ex fratre tuo credimus te no-
sse: que hic aguntur. nos rem tue
prepositure Absoluimus apud dominum no-
strum. de prebenda Ratispanensi faciemus que
poterimus. Sed durus est aduersarius tuus
& fauorem habet Cardinalis Czamorenسيس: que
nosti dominum esse immutabilem. nos tamen

ad amorem

In astrologos.

Cupimus saluam

oblatio.

62

Comendat Regi.

tamen ut amicū decet tuas partes iuuabimus.
nouitates que apud nos sunt scribimus cesari.
uidebis litteras nostras. non est cur laborem su-
mamus inanem. utinam annus iste preterito &
quietior sit & melior mendacesq; uates & astro-
logos faciat quorum iuditia raro aliquid boni
presagiunt nos ea tēpora optauerimus que ad-
uersa sint prophetarum & astrologorū iudiciis.
cupimus amicos nostros Iacobū de lodrono no-
bilem equitē & Ioannem nihilo astronimum
prestabilē nostro nomine saluos dicas Impera-
trici autē auguste nos humillime cōmendatos
facias cui parere & uoluntarii & accincti sumus:
quotiens nobis imperauerit quod in nostra fu-
erit facultate Vale Ex Vrbe Roma die quinta
Aprilis M.CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senensis Ioanni So-
lerio. S.P.D. per grate fuerunt nobis lit-
tere tue quibus bonam ualitudinē tuā
& animum tuum erga nos eum esse qui prius
fuit abunde intelleximus illud quoq; nobis io-
cundissimum fuit q; regiam Maiestatē parui-
tatis nostre memoriā tenere & nos amare as-
seueras nihil est enim quod magis cupiamus q̃
inter eius seruitores connumerari quandoqui-
dē ipse rex unus est qui nostrū exornat seculū

unus enim inter principes doctus est: & litte-
rarum cultor. unus liberalissimus unus in ar-
mis peritissimus unus qui domi belliq; mag-
nus euo nostro uideri possit. unus deniq; qui
religioni inesse seruiat. quod si animum ad
perdendam turcorum perfidiam intenderit ut
sepe professus est. non modo qui nunc uiuunt
regibus preferendus erit. sed omnes procul du-
bio antecedit. quos prisca secula inclitos com-
memorant uiros. est igitur nobis dulcissimum
cum tati regis seruitores & sumus & credimur.
de re tua non minus cupidi sumus quam tu ip-
se. immo uero tanto magis quanto tu per humi-
litem tuas uirtutes extenuas. nos per ueritate
illas magnificamus. scimus enim que sunt me-
rita tua & que tibi debeantur premia. & que po-
ssint tibi dignitates committi. quod si aliquan-
do ut speramus res tua in medium adducetur.
audient cardinales quale de te iudicium facia-
mus. Nullus tamen est qui probitati ac doctri-
ne tue non sit affectus. Illud solo impedimen-
to est promotioni tue. quod alia negotia non co-
ponuntur. atq; ita fit ut utile per inutile uitie-
tur. quod leges abhorre solent. putamus tamē
his rebus breui modum imponi. & honori tuo
consultum iri. suadendum est sublimitati Re-
gie ut in promotionibus ecclesiarum ea media

ad magnitudinem
moris.

ut h. p. m. u. h.
q. h. al. h. o. u.

honori tuo consul-
tum est

63
amplectatur que tollerari possint: ualde autem
conducit christiane reipublice hos duos princi-
pes esse caritate coniunctos: & qui discidiū que-
runt neutrum amant. Audiuimus libenter que scri-
bis de uoluntate regia erga Senenses Alterum
uero quod subnectis ut Senenses ipsi cauti sint
neque se ipsos implicent malis: quibus cum ue-
lint explicari nequeant Salubre consilium est.
sed nos multum illi reipublice timemus. Tum
& ciuilis discordia populum exagitat. Tum
quod presidia querunt qualia forsitan fugien-
da essent. sed ipsi uiderint: nos patrie & si bene
uolumus illi tamen consulere non possumus q-
bus non creditur. Cardinalis sancti angeli scri-
bit turcum proxima estate in Hungariam ma-
iori conatu quam prius uenerit rediturum. nō
esse Hungaros ad resistendum potentes nisi: ex-
terna habeant auxilia. petit classem apostolicā
augeri: & infestare maritimas turcorū oras no-
stro iudicio regis opus hoc magis quā pape fue-
rit. nec plura modo rogamus sublimitati regie
iterum atq; iterū nos commendes: & dominū
de Montefia singularem amicum nostris uer-
bis saluere iubeas Vale Ex Roma Die Quinta
aprilis Millesimoquadringsimoquiquage-
simoseptimo.

ipsi uiderint

monoy / romma

in externa huerit
auxilia.

meis libris salu-
iubeas.

Neas Cardinalis Senēsis Alfonso Ara-
gonum & Sicilie Regi S. P. D. Hac ip-
sa die Rex inclite ac potentissime alla-
te sunt littere ex Hungaria: que summum pon-
tificem omnemq; curiam cōturbarunt: referūt
enim Mahumetem turcorum dominum cum
Soldano egipti cum caramanno Glicie cū Tar-
tharo Scythie iēto federe coactis in gētibus co-
piis rursus in Hungariam properare. Albā ali-
am (quod alii belgradum uocant) summis uiri-
bus obsessurum. Iamque iter accepisse nec du-
bium esse: quin diebus quindecim cum toto ex-
ercitu ante opidum sese collocet: ferunt quoq;
iurasse eum etiam si Asia maiorem partem ami-
ssam audierit: non se retro abiturum. Hec Albē-
ses legato Apostolico scribunt pleni metu: quip-
pe quibus spes sola de celo est: neq; enim tam se-
curi homines dei quam humanum expectant
auxilium: incredulum est mortale genus, neq;
illud pendet quod scriptum est in sacris eloqui-
is Maledictus homo qui cōfidit in homine: sed
miserēdū illis est: si semel diuinitus liberati: rur-
sus pietatē diuinā tēptare uerentur. percussit de
celo deus hoc āno turcos: neq; enī humana uic-
toria fuit: que apud albā parata ē uoluit experi-
ri deus quicq; reges agerent: ceteriq; christiani

hinc ipā du-

in humites. ⁷
soldanus egipti.
caramannus glorie

dm.
Tartharus Sathur

no se retro habi-
tamen

7
increduli qd
mōtale genus

populi rectores profligauit. hostes occidit: qui
ferotiores uidebāt. abstulit innumerabiles ma-
chinas. spatium dedit: quo si uellent christiani
populi sese accingerent: redituroq; turco arma-
ti occurrerent: sed quanto magis indulget deus:
tanto negligētiores sumus abutentes ocio: ecce
redit hostis: & nemo est qui laboranti Hunga-
rie opē ferat. uereor uereor ne hungaria pessum
eat & nobile illud regnū hostilis gladius euer-
tat: quod si tulerit: cadit murus nostre religionis
& itinere plano per carnos & forum Iulii in Ita-
liam turcorum turme decurrent. ad hec accedit
filiorū olim gubernatoris hūgarie captura: qui
per regem in arce budensi deprehēsi custodiū-
tur. Cumq; his non parui nominis prelatus in-
terceptus est Ioannes uaradiensis episcopus: fe-
runtq; & aliis plerisq; nobilibus indita uincu-
la. incomperta est adhuc causa: sed uero simile
ē necē comitis Cilie hoc peperisse. infelices chri-
stiani (quos tanta cecitas ex agitat) ut nec premē-
tibus hostibus domestica deponant odia. sur-
gat igitur tua serenitas: & quod potest huic pe-
riculo remediū adhibeat: ceteri principes in tu-
am sublimitatē ūccti uere cōtorquēt oculos eā
ipsam quicquid egerit sequuturi: neq; enim rex
est in orbe christiano apud quē plus auctorita-
tis: quā apud te sit: qui regnorum potētia rei mi-

pessum eat.

Gubernatoris

nō pui nōis

litaris peritia experientia multarum rerum &
incredibili sapientia ceteros Europe principes
antecellis. Hec pro mea in tuam mansuetudinē
fide dicta sunt Datū Rome die septima Apri-
lis M.CCCC.LVII.

*hec p mea m tua
mansuetudine
fide dicta sunt*

64

Neas cardinalis Senensis Ioanni Sole-
rio S.P.D. Scribimus aliqua de turcis
sublimitati regie ea cupimus sibi offe-
ras legasq; nisi enim ipse laboranti christiane re-
ligioni opē ferat id iminet discriminē ex quo uix
alius liberare nos possit nūc opus est arte inge-
nio & uiribus uti nec apud eū nisi inueniamus
ubi perquirenda sint ignoramus Vale ex Ro-
ma die septima aprilis Millesimoquadringen-
tesimoquingagesimoseptimo.

65

Neas cardinalis Senensis Nicolao
Liscio Volaterrano Salutem Pluri-
mam dicit Audiuius uario rela-
tu inclitum hungarie regem uiennam rediisse
& nobis placet pro quiete ipsius regis ut sit ex-
tra turbinem hungarie dolemus tamē regnum
illud inter se diuisum esse ueremurq; ne christi-
ane dissensiones turcis aperiant ianuas. deus
meliora promittat nos in italia magnis etiam
afflictamur malis. Rex Aragonum cum Genu

*deus meliora
promittat
Afflictamur*

Genensibus.

*Dedito illi multas
meo non saluas.*

Commenda

ensibus bello implicitus est. magnā Romani a-
gri partem ursini & comes euersus uastant. senē
se discidium indies augetur. nouiq; indies ciues
aut plectuntur aut in exilium aguntur. nec ui-
demus quo pacto quiescere possint. aiunt can-
cellarium ad uos ex bohemia redisse. dicito illi
multas nostro nomine salutes. commendamus
tibi laurentium Rouarellam nuntium aposto-
licum. qui has tibi restituet. non fuit in austria.
prius commonito eum. atq; instructo in agen-
dis. si nō est dimissus episcopus Varadiensis hic
pro eo uerbum faciet & litteras affert. quarum
nos promotores fuimus pro ueteri amicitia. &
quia innocentem eū esse cōfidimus. Vale ex Vr-
be die tertia iulii Millesimoquadringentesimo
quingagesimo septimo.

66

Neas Cardinalis Senensis Ioanni Ni-
hili Salutem plurimā dicit. Que scrip-
sisti de curia nostri cesaris iā pridē no-
ueramus. fuit res nobis promolesta. agimus deo
gratias. qui personam Imperatoris custodiuit.
credimus Imperatricem animo cōturbatā esse.
eiusq; compatimur adolescentie. que ad calami-
tates in Germaniam uenit perferendas. puda-
mus tamen eam ipsam sibi cōsulare & consula-
tiones querere. conflictationes hungarie didici

67

mus.omnia sunt ad turcorum potentiam agen-
dam.feranda sunt que deo uolente fiunt.ille ex
malo bonū elicit.si dabitur aliquando facultas.
cogitabimus de te non aliter quam de nostro fi-
deli & singulari amico.Laurentium Rouarel-
lam qui cum presentiū ad te ueniet nuncium
apostolicum tibi commendamus:ut assistas ei
& cōsulas si quas ex te quesierit.Tu quoq; si ali-
quod monasterium uel proposituram bonā ua-
care perceperis fac nos quam primum certus
potes per uenetias mittere litteras illinc enim
frequentes ad nos currunt tabellarii mercatorū
querenda suffragia sunt Vale ex Roma dñe ter-
tia iulii Millesimoquadringentesimoquina-
gesimo septimo.

*Fere da sunt q. deo
volente. Fuit.*

(om. dat)

67 Neas cardinalis Senensis pro copio ra-
bensteyno Salutem plurimam dicit ex
uienna tuas accepimus litteras cū Bo-
hemiā peteres nescimus an rediris audiui-
mus in signem fratrem tuum & amicum nostrū sin-
gularem Ioannem equitem extremo die func-
tū credimus te turbido & amarulēto esse animo
nā & nos tali sotio priuati nō doloꝝ uehemēter
nō possumus sed qd agamus trita ē hec uia aut
nō nasci oportet aut natū mori nob̄ parētes pe-
riē fratres necessarij sorores amici pauci admō

(constit. moris)

sunt cum quibus iam uiuere delectet nam eta
te graues parare nouos amicos nescimus & ue
teres paucis demptis mors abstulit nec modo a
liud expectamus nisi aut eripi nobis eos quos
amamus: reliquos aut nos auferri ab illis at
quandocunq; dies illa uenerit non erimus inui
ti ut olim quibus ad maiorem amicorū cumu
lum erit eundum. credimus te ista etiam medi
tari nec egere consolatione ideo preterimus hec
accipimus turbulētas esse res germanie neq; im
peratori bene esse cū Rege hungarie dolemus
nam res pessima est & noxia non modo Austrie
sed uniuersē reipublice Christiane deus melio
ra permittat. Cupimus de rebus Bohemicis fie
ri certiores si quid sperandum sit Laurentium
Rouarellam qui has ad te deferet cupimus ti
bi commendatum esse frater est archiepiscopis
Rauennatis tibi amicissimi consilium tuum
optabit in rebus agendis ne desit sibi rogamus
prudētia tua uale & Nicolaū nrm pro tua con
suetudine commandatum habere Ex Roma die
tertia iulii. Millesimoquadringentesimoquin
quagesimoseptimo.

68

Neas cardinalis senēsis Io. Inderbachio
S.P.D. Ex Histria littere ad nos tue ue
nerunt . iam prius in fausta cesaris no

uitas peruenerat. ita se humane res habent nūc
iacemus nūc in alto sumus deo laus qui cesarē
ex maximo omniū periculo liberauit dolemus
uicem Gurcensis episcopi nri amici optimi cō
misere scimus & ungnodio cui nō dubitamus
ad modū nocere diuitias facta sunt hic que fie
ri potuere executoriales misse littere & mō nun
cius apostolicus eo pergit sacre theologie profe
ssor Laurentius Rouorella quē tibi commen
damus si eū uideris ambrosio nro diximus que
iussisti expectabit ad aliquantulū & si moleste
fert tam diu se suspensum teneri de proposito
Berteschede expectabimus quid agas cupimus
si quid monasteriorū uacare contigerit id no
bis significes ut tandem aliquid consequi possi
mus quo leuior fiat nostra paupertas in causa
prebende tue uexamur maxime ob dominum
Czamotensem qui tuum aduersariū tuet iuua
mus tamen te quoad possumus uale & senatui
Tregestino Episcopoq; ac preposito Pisini no
stro nomine salutes dicito Ex Vrbe die quarta
iulii Millesimoquadringentesimoquinquage
simoseptimo.

69. Neas cardinalis senēsis Ioanni cardina
li sancti āgeli. S. P. D. Scripsi nuper re
uerendissime pater & domine mi colen
dissime non paucas litteras dignationi tue, nes

sed cuncta optie nouit prudētia tua: cui⁹ iuditiū
nūquā meo postposueri uenio ad res Italicās do
minus noster bene ualet ad cruciatā totis inten
tus animis. apud esculā latrones cum Losia &
Octauiano arcem quādam munitissimā eccle
sie occupauere: legatus adductis eo copiis omēs
in deditionem accepit Vrsini cum comite Euer
so contendūt: & Columnēses qui haftenus (qui
euerē) nouissime se bello immiscuerunt. Rex A
ragonum cum Genuensibus bellum gerit. De
pace nullum uerbum. Dux Mediolani quiescit:
& Veneti quamuis nuper nonnulli ciues in ex
ilium acti sint: & aliqui manus amiserint. Se
nenses intestino morbo laborant. Piccininus
regis homo ē: nec putatur hoc āno arma sump
tuos. Ex regno audimus aliqua: que non pla
cent. nescio an erunt uera. Papa nuper me roga
uit: cur non impedires. respondi ut soleo libere
suam sanctitatem cum esset in Hispania Italia
negotia curare non potuisse. tuam reuerendissi
mā paternitatē in Bosna ualde a Rheno dista
re camerarius legatus orientis duos pape ne
potes in uincula coniecit: qui Cyprum popula
ti fuerant. que scribam alia non habeo ex Vrbe
Roma die quarta iulii Millesimoquadringen
tesimoquinquagesimo septimo.

*anij und3 nūq̃ meo
postposuiz.*

*Ad cuncta totis itet9
animis*

Genuensibus.

*Senens. f. maximo
morbo laborant*

*q̃ scribam alia nō
hēo*

(comendat latore)

*ad m. d. m. l. redam
sumus.*

Neas cardinalis Senensis henrico senfe
lebē S. P. D Dominus nr̄ s̄ctissim⁹ mīt
tit Laurentiū Rouarellā qui has litte
ras secū affert ad serenissimū hungarie regē nō
fuit hō alias in austria necessaria erit ei instruc
tio & directio tua. cōmendamus. eum tibi. bo
nus uir est & doctus. theologus cura eius erit ut
captiui Imperatoris dimittantur. Varadiensis
relaxet. & pax si fieri pōt. illas demū ptes inspī
ciat. ab eo intelliges Italicarum. rerum & huius.
Vrbis statū. plus. mali quā boni. audies. neque
enim quiescere Italia cōsuevit. uosq; Germani
didicistis mores nostros. & non modo uicinos
sed fratres atq; ipsos. parētes. bello. premittis. ni
hil est. usquā tutum. damnosissimum est q; au
strie inclita domus in se ipsa discidiū habet. de
us. illos principes. meliori aliquando respiciat
oculo. & quos fecit maximos. faciat amicissimos.
in causa Varmiensī expectamus quid sequatur.
quia ibi multū spei collocamus. alioquī ad mē
dicitatem redacti sumus. si quid in partibus il
lis uacat. quod obrineri posse confidas. uelis no
bis significare. gratias ago. regie maiestati pro
litteris missis. pape ad regratiandum de nostra
promotione. bene uale ex Roma die quarta iu
lii Millesimoquadringentesimoquinquagesi
mo septimo.

Neas cardinalis Senensis Illustri prin
cipi Ludouico duci Bauarie S.P. Dicīt
Reddite sunt nobis littere tue humani
tate & beniuolentia plene: quibus rogas: ut Illu
stri principi Ruperto nepoti tuo ad consequen
dam ecclesiam Ratispanensem nostros fauores
impartiamur. reducisq; nobis ad memoriā cla
re memorie genitoris tui erga nos caritatem: &
tuam illam quam simul habuimus in noua ci
uitate consuetudinem: uidimus libenti animo
epistolam tuam: & mirati sumus subscriptionē
proprie manus: scribis enim optime quod ē in
tāto principe ualde laudabile. recordamur quo
tiens in curia cesaris suaues habuimus sermo
nes in simul: & cum de lapide inuisibilitatis in
quisitionem faceres. tenemus memoria inditio
ne tua possedisse nos ecclesiam Hispanēsem: &
fuisse a genitore benigne tuo tractatos. scimus
q̄ nobilissima est inclita domus Bauarie: & quā
tū illi apostolica sedes tenetur. intelliges uti cō
fidimus nos nō esse ingratos. de nepote tuo sūt
egregia testimonia: quia tamen commissarii
sumus in causa huius ecclesie Ratisponēsis. nō
possumus aliud dicere: nisi q̄ inueniēs nos uerā
relationē fecisse: & semper paratos esse nunc &
in futurum tue uoluntati morem geramus da
tū ī urbe Roma die quīta iulii MCCCCLVII

et mirati sumus sub
scriptionē, p̄r manū.

Neas cardinalis Senensis preposito spi
rensi S.P.D. Accepimus litteras tuas: q
bus rogas ut ius nrm in prebēda eccle
sie maioris uormaciēsis in nepotē tuū trāferre
uelimus. cōplacuisse certe tibi cui libēti ani
mo tanq singulari amico & homini uirtuoso ge
rimus morē nisi preuenti fuisset: & iam spē
alteri de iure illo dedissemus. scripserūt enī no
bis decanus & cantor uormaciēsis qui negotia
prepositure nostre gerunt, de uacatione preben
de huiusmodi. multumq; suaserunt ut ius no
strū illi dimitteremus: q per capitulū ad posses
sionē quīs de facto erat admissus: cui iam pre
positurā nostram arendauerant. deinde super
uenerūt etiā littere illustriū pīcipis comitis pa
latini pro eodem dictam prebendam petentes:
quibus inducti animum inclinauimus ad com
placendum prefato possessori siue ut rectius di
camus intruso. Nam quāuis spreti fuērimus a
capitulo: quia tamen natura litigiosi nō sumus:
decreuimus bonum pro malo rependere. roga
mus autē te: ut equo animo feras: si hac uice pre
cibus tuis nō annuimus: cū sicut prediximus ali
orū scripta peruenerint. deinceps si quid occur
rerit: quod tui causa facere possimus: nō erimus
requisitiōi tue quoquo modo aduersi: sed quātū
uires nostre tulerint: & tibi & amicis tuis cona

bimur rem gratam facere Datum Rome die uicesima secunda Iulii M.CCCC.LVII.

73

Neas cardinalis senensis Decano Vormaciensi S.P.D. Cognouimus que scripsisti de prebenda que nuper uacauit in ecclesia uormaciensi suades: ne nos illa intromittamus: & ius nostrum possessori tradamus: cum neque utile nobis sit dictam prebendam obtinere secundum statuta ecclesie: neque dispensari aduersus ea consuetum sit: multum tribuimus consilio tuo: & credere quia non est mens nostra grauare ecclesiam illam: nec litigiosi sumus: ut uelimus supra modum contendere. nos si eam prebendam obtinuissimus: non propterea uiolare statuta uestra uoluissimus: aut aliquid uobis afferre grauamen. sed iuxta consilium tuum fecissemus: & confidimus quod non fuisset capitulum uestrum de nobis male contentum: uerum utcumque res se habet quibus consiliarius palatini nullum ius habeat in predicta prebenda: nobis speretis in ea se intruserit: tamen quia uir nobilis est & illustris palatinus pro eo scribit: tuque plurimum id suades: & Iohannes toller etiam hortatur. erimus contenti transferre ius nostrum in predictum consiliarium: si cum eius procuratore (qui hic est) conuenerimus: & denique confide quoniam ecclesiam uestram iuuaretque extolleret non

*multum tribuimus
consilio tuo.*

11hs
or
sup xxiii. annos.
p. m. l. m. a.

deprimere aut quomodo ledere intendimus: ue-
rum quia capitulum ecclesie sancti Andree ani-
mo deliberato nobis spretis & litteris nostris cō-
temptis ad possessionem prebende per nos accep-
tate alium intrusit: intendimus experiri de iu-
re quis sit potior: itaq; rogo ne mireris si litē pro
parua re ingredimur: quia contēpū potius q̄
prebendā animo metimur: quam etiam si obti-
nerimus alteri eisdem nationis resignabimus.
postremo scribit nobis Ioannes tolner querimo-
nias factas esse apud aliquos Germanie prela-
tos de reservationibus cardinaliū: quas habent
in partibus illis: nescimus an ppter nos & gra-
tiam nostram is rumor fiat. nos quidem super
uiginti quatuor annos in alamania seruiui-
mus & semper honorē illius nationis pro uirili no-
stra promouimus: & nunc ad cardinalatū quis
insufficientes uocati: id conamur: id studemus:
id tota mente querimus: quod illi nationi utile
decorumq; esse putamus: cū nonnullis aliquan-
do uehementer cōtendentes ita ut in sacro col-
legio magis Germanū quam Italū esse dicāt
Quibus ex rebus non sumus arbitrati Germa-
nice nationi futurū odiosum: si beneficia in ea
pro duobus milibus ducatorū in ānuis redditi-
bus obtineremus: & quis in bulla reservationis
nostre fiat mentio de monasteriis: nūq̄ tamē in

tentio nostra fuit ad ea monasteria litteras tra-
hi: que per compactata referuari nō possent, &
ita sanctissimo domino nostro diximus adiciē-
tes quod pro nullo monasterio nunq̃ litigaturi
essemus Sed solum id reciperemus quod cū bo-
na grā prīcipū in quorū territorio esset habere
possemus Itaq; non existimamus aliquos prela-
tos oclāsiōē habere ut de nobis conqueri pos-
sent Quapropter rogamus te qui soles cū plu-
ribus conuersari: ut mentē nostrā omnibus de-
clares: & presertim archiepiscopo Maguntino.
apud quē nōs dubitamus nos haberi cōmēda-
tos: cum & nos sui status & honoris quantum
uires nostre ferūt: semper defensores sumus, da-
tum Rome die uicesima secunda iulii M. CCC
C. LVII.

74
yfr.
Neas cardinalis senensis Balie senensi.
S. P. D. Que ornamento splendori glo-
rieq; isti ciuitati uestre patrie nr̃e esse
possent nūq̃ tedio nobis esset aut querere aut si
in potestate nostra essent exhibere: ea ppter cū
nuper nobis scripsissetis: ut pro studio legū ali-
arūq; facultatū in urbe uestra reformādo sanc-
tissimo domino nostro uerba faceremus: utque
clerus uestre ditionis ad eam rē certā pecunie
quantitatem conferret impetrare conaremur.
fuius e uestigio cū eodē sanctissimo domino

utq;

uestigio.

portato uro
ad id accersito

poro 2
exoro

descriptio nono
arbitramus

nostro oratore uestro spectato uiro leonardo ad
id accersito. perorauimus causam ut arbitrati
sumus oportere: sed non exorauimus. quō autē
pietas domini nostri ad eam rē responderit nō
ambigimus Leonardū prefatū collegio nostro ^{uio}
significasse Itaq; nō est cur plura circa hec dica
mus. illud adiicimus q; nosse magnificētias ue
stras non inutile arbitramus hodie littere ex ne
apoli aduenerunt quibus certior fama fit comi
tem Iacobum piccininū ab inclito rege Arago
nū pecunias nō paucas accepisse: quibus copias
suas instruere possit: at regni metas exire ferūt
eū aduersum sigismūdū male testā arma moru
rū instante urbinatē comite: sed mille sunt ho
minū insidie: nec sagitta semper eo tēdit: quo di
recta uidetur. sapiunt magnificentie uestre &
quod ex usu fuerit cogitabunt. nos pro debito
nostro hec reipublice uestre significāda putau
mus cuius tranquillā quietē indefinenter opta
mus datum Rome die uicesima secunda iulii.
Millesimo quadringentesimo quinquagesimo
septimo.

75
Neas cardinalis Senensis Balie senensi
S.P.D. Accepimus litteras uestras: qui
bus cognouimus que de comite Iacobo

Piccinino & eius trāfitu suspicamini. Fuimus se
pe cū spectabili oratore uestro de eadē re loquū
ti: & eadē uidebantur nobis formidāda: que uo
bis: si homo ille regnum exieret nūc scriptis ue
stris commoniti statuimus de re illa: cerciorem
pontificē facere. sed cū podagra nos impediret
ne presentia domini nostri accedere possemus:
scribimus que nobis uidebantur apostolice ma
iestati: & rogauimus ut oratori uestro audiētiā
preberet qui latius loqueretur. placuit id clemē
tie sue oratoremq; uestrū mox post scedulā no
stram audiuit: & ita semper omnibus respondit
quemadmodum de patre optimo & diligentis
simo conseruatore uestre libertatis sperandum
erat. scribet omnia seriosius senatui uestro Leo
nardus orator. Itaq; nō ē cur nos ea repetamus.
sumus & erimus solliciti in is que uestre reipub
lice tranquillitatem respiciunt. postremo quia
Franciscum patricium in uinculis coniectum
accepimus: uirum fama clarum & qui ormen
tum ciuitatis uestre non paruum haftenus fu
it: rogamus in eius iudicio benefacta cum ma
lefactis pensare uelitis: & hominē in uita relin
quere: qui suis scriptis uestram urbē illustrauit:
& in futurū splēdorē ei maximū adiciere pōt: qd
si feceritis oēs collegiū nostrū cōmendabūt in

Podagra

scedula

*cōmendat omnē
in illis pectin.*

quo plus beneficii q̄ iniurie recordatio ualuerit
datū Rome die uicesima quarta iulii M. CCC
C. LVII.

76

g. cu. d. n.
m. f. n.

Neas cardinalis Senēsis episcopo Tri
dentino S. P. D. Redeuntē in alamani
am Nicolaum creuul capellanum no
strū & compatriotā tuum cū tridento transitu
rus sit noluimus sine nr̄is ad te litteras dimitte
re: quibus intelliges nos ueteris amicitie & quo
modo simul ad sacros ordines promoti fuimus
memores esse cupidosq; magnopere aliquando
aliquid agere: quod tibi gratum existat: reliqua
de nostra erga dignitatē tuam uoluntate & de
statu romane curie idem nicolaus plenius refe
ret: cui uelis tanq̄ nobis plenā credētie fidē pre
bere: insuper quia nepos noster franciscus gra
tiā expectatiuā habet in ecclesia tua: rogamus
ut in euentū uacationis alicuius prebēde auxi
lio sibi esse uelis ad obtinendū possessionē quē
admodū de tua erga nos beniuolentia & amici
cia ueteri plene confidimus Datū Rome Kalē.
Augusti M. CCCC. LVII.

77

Commendat capp. Nam
sm.

Neas cardinalis senensis Nicolao car
dinali sancti petri S. P. D. Reuertitur
ad partes Germanie capellanus meus
nicolaus creuul: quē in agendis suis dignationi
tue quantum ualeo commendatum officio diu

it
C
ri
ni
no-
tu
itte
quo
us
do
ua
de
refe
pre-
gra-
mus
auxi
que
mici
alē.
car-
itar
cus
ioni
diu

nihil noui de tua dignitate accepi. puto eam be-
ne ualere quando incontrariū nihil accipio. de
prelatis Germanie & dietis eorū multa hic di-
cuntur non bona. tuam dignationē nihil latere
opinor. nisi tua circumscriptio illis obuiet rebus.
nescio quis alius occurrere possit. ego tamē te in
hac curia presentem potius esse uellem. quāuis
parū ēq; cardinales reipublice cōsulere possint.
sed iuuaret me sepe in presentia tua esse & pro
ueteri more dulces miscere sermones. fortasse a-
liquando nō tederet dignationem tuā in curia
morem traxisse. quis sit status harū partiū non
dubito per familiares tuos dignationi tue scrip-
tū esse. referā tamē paucis quomodo se res habe-
at. dominus noster in primis bene ualet. Roma
quoq; preter solitum hucusq; sana esse uidetur.
obiit cardinalis Neapolitanus in curia potius
quā aeris grauitate. Ursini & comes euersus ad
huc inter se armis cōtendunt. que res facit ut an-
nus uberrimus sterilis uidebatur. hūc accedit
indignatio. quā pontifex contra ursinos accepit.
tractatur concordia. nescio quā facilem habebit
exitū. Comes Iacobus piccininus (qui haecenus
in regno fuit) nūc suscepta a rege Aragonū mag-
na pecunia exiturus regnū dicit. & cōtra Sigis-
mundū malatestam quem rex odit arma motu-
rus. quo cū pfecturus est Comes urbinas alii ar

descripto nouo 4

bitrantur hec fingi contra malitias ut impro-
uifi senēſes inueniantur. quicquid egerit picci-
nus ſi regnum exierit arbitrantur omnes to-
tam italiā rursus in arma ruituram Atq; hoc
modo geretur bellum contra turcos. nec melius
in Germania res ſe habent quando Imperator
& rex Hungarie ſicut noſti inter ſe acerrima
contentione depugnant. deus eccleſie ſue meli-
us conſulat. commendo me dignationi tue ad
eius mandata omni tempore paratum Ex Ro-
ma Kalen. Auguſti Milieſimoquadringenteſi-
moquinquageſimoſeptimo.

com. dnr:
78

ut ſe nō immore
inferior

Neas cardinalis Senenſis Archiepiſco-
po Salczburgenſi. S. P. D. nicolaus cre-
uul capellanus noſter dilectus uentu-
rus ē ad dignitatē tuā. quā rogamus in ſuis agē-
dis cōmendatum habere uelis. ab eo intelliges.
Romane curie ſtatū. & quomodo res italie ſeſe
habeant. itaq; nō eſt opus de his aliquid ſcriba-
mus. non ſumus immemores beneficiorum que
a dignatione tua percepimus dū in germania
eſſemus. & quomō in Salczburga ſepius a tua
dignatione gratāter accepti. & honorati fuimus.
ob quam rem erit nobis ſemper cura. ut tibi &
eccleſie tue pro noſtra poſſibilitate uicem repē

damus. insuper quia duo sunt in tua curia nob
a longo tempore dilecti. Ioannes Lanuterbachius
us & Ioannes troster uiri boni & fidelissimi cos
dignationi tue quoad possumus efficimus cō
mendatos reputaturi nobis impensum quicquid
in eorū personis boni per te collatum fuerit da
tum Rome Kalen. augusti. Millesimoquadrin
gentesimoquinquagesimo septimo.

cōmendat

79.

Neas cardinalis. senensis Ioanni Tro
ster S.P.D Fecisti pbe q, nobis ex Hū
garia Viēnaq; singula scripsisti: que tūc
gerebantur audiuius inuiti illarū partiū tri
bulationes uelit deus: ut tandem principes in
clite domus austrie inter se reconcilientur. illud
autem libenter intelleximus: quod de episcopo
Varadiensi uiro optimo significasti cuius inno
centia libertatem consecuta est Nihil profecto
hoc tempore nobis iocundius significari pote
rat. tu de nobis sibi omnia uera dixisti: nam cū
audiuius capturam eius uehemēter probatis
simi patris infortunio commoti fuimus: scripsi
musq; mox regie maiestati que nobis de patre
sincero & optime merito testificanda uidebāt
rogauimus etiā pōtificē maximū ut litteras ad
regē daret: quibus relaxationē episcopi peteret

audim multo

p Casuale Caba-
llarii

Congratulatorias
epistolas.

te quidam fuit
abund.

Confidimus tibi
fuerit

etq; bis obtinuimus primas per casualē quen-
dam tabellariū misimus. secundas uero per lau-
rentium rouarellam destinauimus. qui nūcius
apostolicus ad regem profectus est: que quāuis
tarde hinc uenerint testimoniū tamē prebebūt
nostre in episcopū caritatis. postremo que sua
des fecimus cōgratulatorias enim epistolas ei-
dem episcopo & misimus & mittemus: itaq; nō
est cur uerearis officium nostrū requiri posse.
de rebus curie nostre supersedimus scribere: cū
nicolaus noster creuul te conuēturus sit: ex quo
cūcta uel minima que in italia geruntur abun-
de cognosces. reliquū est ut bene ualere studeas
archiepiscopoq; fideliter seruias apud quē tua
obsequia non erūt sine premio. nos autē semper
tui memores erimus uale & si Iacobus Letron⁹
istic est mille ei salutes nostro nomine dicito ex
urbe Roma Kalen. augusti M. CCCC. LVII.

Neas cardinalis Senensis Ioāni Lanu-
terbachio S. P. D. Ex nicolao nostro cre-
uul tibi amicissio cognosces quē apud
nos geruntur: & quo nos in te animo sumus.
nā quēadmodū te iam pridem dileximus: ita &
nunc amamus: cupimusque tibi esse: & si quan-
do aliquid pro te facere possemus: non esset in
nobis mora. Confidimus tibi bene Futurum:
apud Archiepiscopum Salczburgensem qui p

oritur
ad bñ
fuerit

sua singulari uirtute seruiciis tuis debita premia non negabit uale igitur & nos eidē Archiepis-
copo ita offeras ut intelligat nos sibi cōpla-
cendi cupidos esse datū Rome Kalen. Augusti
M.CCCC.LVII.

81.

Neas cardinalis Senēsis domino de ro-
sis S.P.D. Magno merore affecerunt
nos littere amicorū quibus clarissimū
& spectatissimū filiū tuū henricum diē clau-
sisse extremum cognouimus. doluimus certe il-
lū in flore sue iuuentutis sue ex hac luce migra-
sse cū multa & pro domo tua & pro inclito reg-
no bohēmie facere poterat. cū uero illud mole-
stissimū fuit q. senectuti tue : & Baculum &
solamē ereptū esse uidebamus. sed cū cogitamus
animi tui sapientiam. nō dubitamus quin cōso-
lationem ipse reiū mortaliū usus tibi prebeat.
frequenter accidūt hec. sepe filii patres in mor-
te procedūt. raro est senex qui plures ex suis fi-
liis non premiserit. tolleranda sunt hec nec do-
lore consiliū est. ubi dolor nihil affert presidii.
Acquiescēdū est diuine uoluntati. omnia deus
in usum meliorē cōuertit. nihil ipse perperā ni-
hil temere agit ille sapiēs homo est qui ea uult
que uelle deū nouit. nos filiū tuū in eo statu in
eo tempore uocatū a deo nō ambigimus. in quo

Cōdolet & mōto
Fily. amur. sy.

ostendit se m. m. m.
b. m. m. m.

illi melius fuit exiuisse hominem: itaq; quis nō
dubitamus magnificentiā tuā quieto esse ani-
mo & ea uelle que deus uoluit: tamen p̄ nostro
officio rogamus ut hec humana eq̄ mēte feras:
& quod restat cui cū reliquis filiis tuis dulciter
ac suauiter traducas. id erit nobis supra q̄ dicere
possimus acceptū. Diligimus enim summo pe-
re personā tuā nec obliuioni dare possum⁹ quā
ta nos caritate in uienna quondā complecteba-
ris & deniq; semper nobis āte oculos est huma-
nitas illa atq; urbanitas quam nobis & pro co-
pio rabensteyno ostēdisti in Crumana uita enī
nos ardenti caritate & ut aiunt euiscerata dilec-
tione suscepisti ut omni tempore nos & tibi &
natis tuis & his qui nascentur ab illis obnoxios
esse putemus: & hoc quidē ostendemus si nunq̄
sele facultas obtulerit reliqua referet Nicolaus
creuul capellanus noster dilectus quē tue mag-
nificētie cōmendamus cui tāq̄ nobis credentie
fidē plenā adhibere uelis Datū Rome Kalē. au-
gusti M. CCCC. LVII.

82

Neas cardinalis senēsis Ladislao Regi
Hūgarie S. P. D. Cū superiobus diebus
Ioannes Varadiēsis episcopus apud bu-
dā in uicula cōiectus esset idq; tuo iussu factū
diceretur egre id mihi duplici de causa fuit. nā
& presulis integerrimi ac mihi amicissimi in se

licitati compatiebar & honorem tuū parrump
obnubilari dolebam cū episcopū de tua sereni
tate optime meritū & doctrina peditū singula
ri tua sublimitas in carcerē retrulisse affirmare
tur, scripsi itaq; mox excellētie tue que mihi in
ea re facienda uidebantur pro gloria tua: quem
admodū fideles famuli benignis dominis suis
consulere aliquando solent scripsit etiam sancti
ssimus dominus noster semel atq; iterum: nam
qui Varadiensem pontificem & uirtute: & no
mine optime peditum intellexisset: non pote
rat ei cum indigna ferret non opitulari nescio
an hūmō littere tuam sublimitatem adierint il
lud nūc relatum est: quod totā hanc curiā gau
dio repleuit non sine precipua & ingenti lau
de tue sublimitatis, nā cū episcopus idem non
tuo motu sed aliquorū potentū impulsu qui
bus non facile resistere poteras in captiuitatem
ductus affirmaret: nūc illud plane dicitur qđ
innocentē prelatū quē alieno in pulsu ceperas
tua spē solumō relaxasti: ex qua te patefacta ē
animi tui inata pbitas & episcopi innocētia li
quefacta: q̄ppe sanctissimus domin⁹ nī totusq;
cardinaliū cetus rectitudinē animi tui & singu
larē prudentiā magnis extollunt preconis, ego
uero qui eundē episcopum iam dudum uirum
probatissimū esse cognoui eique singulari ami
cicia sū cōiūctus nō solū laudo circū spectiōne

obnubilari

qđ totā hanc
curiā gaudio
repleuit

gratias antio

& beneficentiam tuā sed gratias quas possum
tue serenitati ago p salute hōi mihi amicissimo
restituta intelligens non me minus ea de causa
tue glorie obligatum q̄ ipsum episcopū erā etiā
ante seruitor sublimitatis tue multis de causis
obnoxius sed accedente hoc beneficio nihil est
quod iam mihi reliqui sit quin totum quod po
ssum maiestati tui debeā Ex Roma Nonis Au
gusti M.CCCC.LVII.

83

Remittit

Neas cardinalis Senensis Electo Vra
tislauensi. S.P.D. Reuertitur ad par
tes istas dilectus capellanus noster Ni
colaus creuul canonicus Vratislauensis tibi iā
pridē notus ab eo senties quecūq; apud nos ge
runtur & quis animus n̄i erga te sit qui & tibi
& domui tue nobilissime tāto magis afficimur
quanto indies patris tui fratrem & tua erga nos
merita magis recolimus itaq; non erimus inscri
bendo longiores tantū dignationi tue Nicola
um commendamus rogantes si qua sunt que p
nos tui causa fieri possint i ta de nobis cōfidas
quemadmodum ueri amici inter se cōsueuerūt
Datum Rome Nonis augusti. MCCCCLVII

obla.

84

Neas cardinalis senēsis Henrico senft
leben S.P.D. Per nicolaum nostrū Co
nonicū uratislauensem qui nūc in Al

maniam reuertitur non putamus necessarium
esse multa scribere ita enim repente facturus ē
iter ut ^{non} multi eum precessuri sint uisitabit enim
quocumq; in loco suo ex more compatres atq;
commatres. nec dubitamus eum cum ad te ue-
nerit quin uoluntas ^{te} italicas melius referre q̄ ab
discere ualeas. Itaq; parcimus uerbis. tantum
rogamus ut in re illa Varmiensis ecclesies qd
ei committendum uidetur id pro tua pruden-
tia facias. est enim uratis lauiā petiturus ut ait
& a nobis litteras habebit ad episcopum illum
credentiales. ut si opus fuerit eis uti possit re-
liqua ex eo audies: quem fortasse licentiatū in
decretis habebis uale & amicis nostris nos effi-
ce commendatos Datum Rome Nonis Augu-
sti Millesimoquadringentesimoquingagesi-
mo septimo

ita ē repete
futurum ē iter

lre cōdōnatores

85

Neas cardinalis senēsis Ioāni cardinali
sancti angeli Salutem plurimam dicit
Que superibus diebus apud nos gesta
sunt ea iam per alias litteras tue dignationi sig-
nificaui. nūc subiiciam que secuta sunt exinde.
scies quid sperandum sit quid ue timendum cō-
muni christianorū cause. dominus noster sanc-
tissimus nonnullam aduersus Vrsinos indigna-
tionem induit adeo ut etiam nepotem suum ec

non

Qui supiorib;
dieb; apud nos ge-
sta p̄t̄r

aduersus uersinos
indignat̄ t̄dunt

ecclia militu. dux

clasiastice militie ducem contra illos miserit.
castrumq; sancti gregorii ab eis extorserit nunc
concordia tractatur. expectamus exitum rei. pa
cemq; magnopere cupimus: nam bella huic ci
uitati caritatem annone non paruum inducunt.
fuit ipse sanctissimus dominus noster his die
bus aliquantisper egrotus: nunc diuino mune
re conualuit: cuius prudentia non est dubium
quin reipublice salubriter cōsulat. nepotes eius
qui patriarcham legatum in orientem sequuti
fuerant. atque ibi obquedam malefacta com
prehensi nudiusquartus rediere: ut que se crimi
ne purgent. patriarcham criminantur. sed do
mino nostro & sacro collegio cognita est illius
legati integritas atq; constātia: nec sinistri quic
quam de eo facile creditur. an autem Nepotes
ipsi culpabiles sint ut legati nuncii tradunt id
alii inuestigent. Ego & accusatores & excusato
res. eorum equis auribus accipio. Rex Arago
num bellū habet contra genuenses acerrimum:
& nunc una nūc altera pars naues in mari per
dit: sed ipsa genua miro modo afflictā ē: que nō
Regis tātum sed etiam suorum exulum armis
premitur. Perinus dux eius magno uir animo
& manu promptissimus miseros ciues territat:
qui se non alio modo quā morte imperium po
siturum affirmat. & nunc hunc. nunc alium ci

uem ad necem rapit: qui suis consiliis aduersatur. Rex aut per hos dies ut fama est insigne opidum Scarlinum nomine in Tuscia lucratus est. si uerum est quod hodie mercatoribus scriptum ferunt. id erat in potestate domini Plumbanensis ob quam rem sunt qui arbitrantur non quieturum Regem nisi & Plumbini domino patiantur. quod si obtinuerit locum habebit opportunissimum. Vnde Senenses & Florentinos ac genueses cum uelit laceffere possit. atque utinam non ex hoc pax Italica conturbetur hoc est Italia. Que autem in Germania geruntur optime nouit dignatio tua. Cupio scire ubi locorum atque gentium sis. quid agas. quod bene ualeas: & que spes sit rebus agendis. sunt enim qui dignationem tuam egrotantem se reliquisse affirmant: que res mihi molestissima est. Eapropter suadeo hortor & obsecro ut sanitatis curam geras: curesque ut aliquando reuertaris huc letus & sospes. quod omnes amici tui maxime cupiunt. Ego uero nihil magis desidero quam te in domo tua Rome sepe uideri & alloqui ac pro ueteri consuetudine. Mansuetudine tua & Benignitate perfrui. non offero me dignationi tue aut familie tue uel amicis aliquid apud summum pontificem procuraturum. nam & minimum est quod possum & dignatio tua potentissimos cardinales habet qui eius negotia fidelissime gerunt

per hos dies

ad summat. ortat

oblato

Itaq; nō ē cur mea indigeas opera. ego tamē quā
tulus iū & tuus semper fui & ero ex Roma no
nis augusti Millesimoquadringentesimoquin
quagesimo septimo.

86

Congaudes

obl^o.

nō obaudimus.

Neas cardinalis senēsis Martino mayr
S.P.D. locū de fuerut nobis littere tue
quas in causā Decani Magūtini ad nos
scripsisti; erant in eis plures partes qui
bus breuiter respondebimus. Congaudes de nō
stra ad cardinatum promotione. non est ea res
nobis dubia: siquidē noster honor tuus ē & hāc
dignitatem non minus tibi creditam quam no
bis esse equum est te arbitrari. quādo inter nos
uera est & stabilis amicicia que iubet inter ami
cos omnia existimari cōmunia. Quippe si quā
do aliquid occurrerit in quo uel tibi uel cōsang
uineis aut amicis tuis prodesse possimus; osten
demus nos memores esse ueteris beniuolētie &
dulcis usure q̄ simul in multis locis habuimus;
que scripserunt nobis principes electores & tu
etiam pro decano Magūtino non ob audiui
mus. nam & si proposituram Vormatiensem a
pud nos libenter retinuissemus. cōcordauimus
tamen cum procuratoribus eiusdē Decani de p
mutatione ut tam dictis principibus quam ti
bi & ipsi decano quem iam dudū cognouimus

Et amauimus . Rem gratā faceremus . damus
nunc operam nt littere expediantur . Oportu
ne illud aliquantulū durum est quod in calce
Litterarum tuarum scribis . querelas Scilicet
magnas fieri de Romana curia . que nationem
Germanicam multis incommodet modis Qua
tuorq; capita tangis unū ē qđ decreta constan
tensis & Basilienſis conſiliorū cōpactataq; na
tionis minime obſeruentur . & quīs in hoc arti
culo omnia contineri uideantur tamen ſpecifi
cas quod electiones cannonice facte non cōfir
mentur quod magna uis pecuniarū ab his qui
beneficia conſequuntur extorquetur quod ſub
colore indulgentiarum & decimarum uariisq;
modis ex Alamania pecunie hauriuntur & de
niq; ſubiungis de gratia noſtra quam obtinui
mus de beneficiis in commendā habendis quā
in ſolitam eſſe aſſeueras . cogimur ad hec nō ni
hil reſpōdere . & in primis qđ fatemur qđ ſcri
bis inclitam ſcilicet nationem ueſtram olim fu
iſſe florentē & ſuis uirtutibus Romanū impe
riū meruiſſe . Adiicimus tamen & illud . Excellē
tiſſimam beati petri ſedem poſtquam ille mar
tirio coronatus ē ſemp Rome fuiſſe in qua qui
federunt uicariatū chriſti tenuere . clauēſq; li
gandi Atq; Soluendi penes ſe habuere ſiue gre
ci ſiue itali ſiue Germani aut ex alia gente fue

re nec nunquam regni celestis introire ianuam
potuisse qui Romanorum pontificū auctorita
tem contumaciter contempere. nec hodie illis
gloriandum esse qui auctoritate propria leges
sibi constituūt quibus pro suo libito Romane
sedis iussiones spernere possint hos enim catho
lica ueritas nisi resipuerint ante obitum ignis
eterni mācipio sine intermissione deputat. fate
mur insuper aliquando in Romana curia quā
regunt homines aliqua fieri que digna essent
emendatione nec dubitamus ipsos Romane ur
bis presules etiā in quātū hōies falli errare labi
ac deccipi posse: sed ut ad querelas tuas uenia
mus dicimus tibi dignum esse ut compactata
cum uestra natione seruentur: idq; semper pre
dicauimus & in futurum predicare non omitte
mus. siquidem nationi tue a qua plurimum su
mus honorati non minus quam nostre affici
mur Verum cum dicis decreta Basiliensis con
cilio nō custodiri: idq; putas iniuriosum esse na
tioni: indignam dicimus esse querelam tuam.
propter decreta enim Basiliensi concilio inter se
dem apostolicam & nationem uestram discidi
um cepit cum uos illa prorsus tenēda diceretis
apostolica uero sedes omnino reiiceret. itaq; fu
it deniq; compositio facta in qua nos Impera
torio nomine interfuimus eam certam legē de

dit deinceps inuiolabiliter obseruādā per quā
aliqua ex decretis cōciliū predicti recepta uidē
tur aliqua reiecta itaq; non iuste agis si per om
nia seruanda esse decreta contendis. Sed uenio
ad electiones quas passim contemni refers. hoc
nos non inuenimus ita esse; ut asseueras nam
postq̄ ex Alamania huc uenimus plures eccle
sie cathedrales eiusdem nationis uacauerūt in
quibus uel postulationes facte uel electiōes fu
ere de postulationibus nihil est quod obiici po
ssit. nam ille ex gratia pendēt etiam uetusto iu
re liberūq; est pontifici maximo eas admittere
uel reiicere. electiones autē si canonice fuerint
compactatorū uigore cōfirmationē merentur
nec repelli possunt nisi de utiliori persona Ro
manus pontifex de cōsilio fratrū suorū sancte
romane ecclesie cardinalium duxerit puidēdū
sed neq; hic ē aliquid qđ reprehēdi merito pos
sit de tempore dicimus quo Romanā curiā se
quimur neq; enī iā biēnio tātū ē qđ hic sumus ul
la electio huc allata ē q̄ rite & canonice facta
cōpata sit nā traiectensis electio de qua magni
rumores habiti sunt in personā excōmunicatā
cecid erat. alie uero alios defectus habuere ita
que uides nō esse cur uīa natio circa electiōes
iustā q̄relā habeat qđ deinde subiūgis extorq̄ri
multū auri ab his q̄ dignitates uel alia bñficia

assecuruntur non est cū de hac sede conquerami
ni. sed potius de cupiditate & ambitione uestro
rum hominum qui currētes pro episcopatibus
inuenientes competitores his quibus palatium
patet certatim pecunias offerunt. illi uero qui
alloqui pontificem possunt non sunt omnes si
miles angelis sed quales in Alamanía Galliaq;
multos reperias recipiunt enim quod offertur
non extorquent. Romanus autem presul solus
in thalamo suo nunc hos nunc illos audit & il
los promouere solet qui magis commendantur.
nec scit nec etiam arbitratur pecunie causa hos
aut illos commendatione preferri nec sibi plus
auri datur quam concordata permittāt nisi for
tasse aliquando occasione expeditionis contra
turcos aliquid sup annata recepit quod sibi p
fecto non fuit in tanta necessitate negandum.
habes ergo & in hac parte responsionem nostrā.
de pecuniis indulgētiarum miramur fieri que
relam nam ille postq; collecte fuerant profecto
Romani pontifici arbitrio non alterius erāt di
tribuende De decimis quoq; credimus nō esse
indignū quod refert nam si alie nationes pro
expeditione contra turcos habenda decimas ex
hibent nō uideamus cur etiā Thutones nō cō
tribuant. laudamus tamen in ea re debitos ad
hibere modos. Ceterū cum tota questio de pecu

nia uertatur dicimus hanc uetustissimam esse querelam que nunq̃ auferri potuit semper enī sunt homines pecuniarum auidi & quodāmodo insatiabiles qui cum multa lucrari uelint exponere aliquid sacrilegium putāt: nec ulla gēs est que animo equo ex regione sua asportari aurum ferat. Hungari Almanos ea potissimū causa detestantur quod in regno suo negotiantes multū auri asportāt. eadem querela est Polonorum eadem Dacorum in alamania quoq; quāplures gentes reperiemus quarum altera inculant alteram quasi argenti sui extortricē nec curie uestrorum Pontificum accusatiōibus carēt patet itaq; longe lateq; hoc genus querelarum Verum quia dicis Germaniam uestram quondam ditissimam fuisse nūc uero prorsus exhaustam ex omni ere uacuam esse: nos contra sentimus: illudq; audacter dicimus nunquam germaniam ditiozem fuisse q̃ hodie nunquam ornatiorem nunquam armis potentiozem si uni domino paruerit. Namq; si legamus uetusta tēpora inueniemus Germanos olim ritu uixisse barbaro uestibus usos laceris. Venationi tantū & agrorum culture dedisse operam. feroces quidē homines & belli appetētes sed argēti prorsus inopes quibus quippe nec uini usus erat ipsa quoq; Germania intra mare & Danubium rur

No. 8 germanis

fusq; intra Rhenum & albnī continebatur: nūc
uero quantum transgressa sit suos limites non
ignoramus. Nam plus uere est quod extra na/
cti estis in gallia. Retia. Norico. uindelico atq;
in ipsa Scithia seu Sarmatia quam quod intus
habuistis. Quid memoremus nobilissimas Vr
bes uestras & splendidissimas ditissima templa
opulentissimos principes ac prelatos certe non
uidemus prouintiam esse que computatis om/
nibus uestra superet: quod si resurgeret aliquis
illoꝝ Theutonū qui tēpore Iulii Cēsaris uixit
Germaniam peragraret ut Arionistis profecto
diceret non esse eam terram quam olim uide/
rat negaretq; suam esse patriam cum uinearum
& arborum fructiferarum consitiones uestitus
hominum. Urbanitatem ciuium. atq; etiā splen/
dorē Urbium tantamq; nitidam policiā apud
uos cōtueretur: uerum hanc mutationē quis fe/
cit in uobis nisi religio christi. Cultus quippe
christiane religionis a uobis barbariā omnem
expulit atq; ita expoliuit ut iam greci ipsi bar/
bari uos autem recte latini appellari mereami/
ni cultum autem salutifere religionis si uerum
fateri uultis Roma uobis & apostolica sedes de/
dit: que predicatorum ad uos mittens idolorum
relinquere cultum: & uerum deum colere docu/
it: plus est hoc martine quam aurum & argētū

plus est quod accepistis: quā quod datis: itaq;
debet uos accepti beneficii memores esse. quod
quidem tantum est ut nulli possit thesauro cō
pensari. transimus modo ad eā epistole tue par
tem que nos cōcernit: dicis nos & alios plerosq;
Sancte Romane ecclesie cardinales in solitas
apud uos reservationes habuisse indeq; multos
exoriri rumores: nos & Metēsem olim cardinālē
& alios nonnullos similibus usos gratiis comp
tum habemus: & ab illis litterarum nostrarum
formam extraximus reprehendis quod hee lit
tere compactatis aduersari uideantur: dicimus
nihil in eis esse cōtra ea que cōcordata uocātur:
nisi fortasse illud recenscatur quod etiam mo
nasteria reservari uidentur: in quibus electioni
locus esse debet: nos de hac parte abūde satisfeci
mus domino nostro duo enim diximus eius be
atitudini. Primum quod nullius monasterii
electionem impediri uellemus. Alterum quod
nullum monasterium acceptaturi essemus con
tra uoluntatem eius principis in cuius ditione
sitū esset & ita procuratoribus nostris dedimus
in mandatis: quod si putas etiā collegiatarum
preposituram electiones confirmādas esse neq;
debuisset nos earū reservationes acceptare lōge fal
leris nā cōcordata ipsa dignitates primas post

Annus 8. 77. m. 10.

Pontificales & in collegiatis ecclesiis principa-
les apostolice sedis dispositioni permittunt in
aliis autem beneficiis inferioribus habet ipsa se-
des suos menses: q; si super huiusmodi benefici-
is ac dignitatibus reservationes obtinuerimus ac-
cepimus a summo pontifice quod nobis conce-
dere potuit sine cuiuspiam iniuria Sed arbitra-
ris fortasse beneficia que in germania sunt ger-
manis potius committi debere quā extraneis.
nec nos aliter sentimus. Sed cum nos iam annis
supra. xxiiii. Germaniam incoluerimus nō re-
putamus extraneos existimari debere cūq; im-
peratori ipsiq; nationi lōgo tempore summa fi-
de magnis laboribus seruierimus & nūc ad car-
dinalatū recepti ea curemus que natiōis ipsius
honori atq; utilitati cōducāt & ita prorsus aga-
mus ut natione germani potius q̄ itali reputemur
Nō iudicauimus tribus illis puinciis ma-
guntine Colonienſi Treuerēſi indignum uide-
ri aut graue cenſeri: si annua duo milia ducato-
rum in eis obtineremus ex illis beneficiis que
sedes apostolica Conſerre haberet Putauisse-
mus etiam maiora in eadem natione cui sem-
per ſeruiuimus ſponte offerri. Sed non ſumus
nos inſatiabiles. Contentamur eo quod pro de-
bitiſtatuſ conſeruatiōe ſufficiat nec plura cir-
ca hoc qđ autem opas tuas ad id offeras ut grē

nostre fructum consequamur. agimus tibi gra-
tias qui partes amici non negligis Idque rogamus
ut interueniente casu oportuno prorsus efficias
Scis que sit mens nostra & quomodo gratiam
nostram restrictam esse uolumus: si qua prepo-
sita uacauerit aut ecclesia parrochialis mag-
ni redditus uelis ita efficere ut ad complementum
gratie nostre peruenire possimus. Denique requi-
ris an aliquid dicendum faciendum ue sit cir-
ca eam partem que nationem uestram & apo-
stolicam sedem concernit Respondemus uen-
turum esse ad principes electores nuncium aposto-
licum Laurentium rouarellam cum eo poteris super
hac re plenius loqui sibi que cuncta communica-
re qui pro sua circumspectione non ignorabit quia
sit in talibus incedendum: nobis tamen illud
consilium uideretur quod prelati & principes uestri
si qua in re grauamina sibi non digna infer-
ri putant legatos suos ad Romanum pontificem
mittere non postponerent. & que sunt illa in qui-
bus grauarentur exponerent peterentque debitam
fieri reformationem. nam sedes ista pro sua insita
mansuetudine uotis uestris que quidem ratione
subnixae sunt nunquam denegaret assensum.
Nos autem & si parum ualemus studia tamen
nostra semper in eo dirigemus ut inclite nationi
Germanice dum equa postulauerit mos gratum

obln.

Vale optime nosq; Archiepisco maguntino cui
oro ueteri noticia sumus affectissimi effice cō-
mendatos ex Roma die octaua Augusti Mille
sumoquadringētesimoquinquagesimo septimo

87

Neas cardinalis Senensis episcopo ua-
radiēsi S. P. D. quātū de captiuitate tua
indigna & acerba doluimus: tantū mo-
do deliberatiōe gauisi & summo opere exhilarati
sumus. quippe non solum dignationi tue (cuius
bonitas ac innocentia magnifice patefacta est)
uerum etiam serenissimo Regi Ladislao cōgau-
demus cuius beneficētia & animi rectitudo in-
dies magis ac magis elucescit. nanq; sicut nobis
relatum est cum persona tua in arce Budensi re-
tenta fuit minime animus regius ad eam rē in-
clinatus erat: sed seduxerunt eum eorum consi-
lia qui tue uirtuti inuidebant. nec rex adhuc iu-
uenculus: & in regno nouus magnis consul-
toribus aduersari audebat. cessit furori loco &
tēpori illud tamē cauit ne quid in corpus tuū
emuli tui molirentur: sed nūc que sua mens fu-
erit aperte liquet. nam qui alieno consilio atq;
importunitate dignationem tuam in carcerem
coniecit. idem suo pte in genio libertatē tibi re-
stituit. ob quam rem nemo est qui non intelli-
gat capturam tuam ab emulis tue probitatis li

snopte

berationem uero ac salutem a solo rege processisse. est igitur quod & tu serenitati regie quem admodum haecenus fecisti ita & impofterum summa cum integritate feruias, nos autē & ceteri qui te amamus gratias referamus. quod nos quidem minime negligemus, eramus haecenus occupati: ut liberationē tuā litteris apostolicis & nostris procuraremus quatenus bis regio culmini trāsmisimus quarum primas mox intellecta nouitate trāsmitti curauimus alteras uero laurentius rouarella nuncius apostolicus secum attulit cui etiam uerbo procuratio tue salutis nobis annitentibus commissa fuit. sed intelligimus eū tuā dignationem iam restitutam libertati inuenturum quod quidē gratissimū ē: nam & regratiari regi q̄ supplicare lōge est prestantius & honor tuus maior proculdubio redditur cum non precibus sed innocentie libertatem tuam concessam esse manifeste liqueat, rogamus igitur deinceps bono animo sis & iocū de uiuas; de nobis uero tāq̄ de ueteri & fideli amico fidutiā obtineas sciens q̄ uotis tuis que quidē nostra in potestate fuerint nūquā deerimus Vale & reuerēdissimis patribus strigoniēsi & sancti āgeli cardinalibus apostolice sedis legatis si quādo cū eis cōuenies memoriā nrī facito datū Rome die x. augusti. M. CCCC. LVII.

Neas cardinalis senensis Casimiro Re
gi Polonie S.P.D. Cum uacaret nuper
ecclesia Varmiensis conuenientes cano-
nici eius in glogouia maiori & cogitan-
tes de futuro pōtifice uota sua in me direxerūt
postulantes a summo pontifice ut ecclesiā illā
mihi committeret. Idemq; fecerunt serenissimi
principes domini Imperator & rex Hungarie
atq; Bohemie cōsanguinei & affines tui Annu-
it beatissimus pontifex eorum precibus & sum-
mo cardinalium consensu ecclesiā illā mihi cō-
mendauit. mittā ppe diem procuratores meos
ad Serenitatē tuam cū litteris apostolicis qui-
bus precor ut ad possessionē capiendam neces-
sarios uelis impartiri fauores. Scio enim quia si-
ne tua opera parum proficerent cū iam pruscia
in manu tua pene tota esse feratur. intelligā me
magno munere donatum a tua mansuetudine:
si mei procuratores ut nō ābigo tuis adiuti pre-
sidiis ecclesie predictę possessionē consequantē.
facies Rem gratissimam Summo pontifici &
sacro collegio simulq; imperatori & regi Hun-
garie quos nō dubito maiestati tue p me scrip-
turos esse. ego uero conabor noctes diesq; omni
studio & diligentia tue Serenitati me gratum
ostendere atq; ita efficere ut mihi profuisse tuā
clementiam non peniteat iamq; pro mea uirili

p m'a m'ch

in sacro collegio honorē tuū tuta recepi namq;
cum ageretur de culmēsi ecclesia pro qua scrip
seras essentq; qui omnino illam committendā
esse dicerent procuratori magni magistri ordi
nis beate marie Theutonicorū ego prorsus re
stiti. meaq; suasionē factum est ut res suspēsa
sit cum tue Maiestatis preconia simulq; genito
ris tui & germani qui p fide catholica in bello
contra Turcos obiit clarissimas uirtutes retu
lissim quibus auditis sanctitas apostolica que
prius inclinata erat ad promouendum procu
ratorem ordinis mox sententiā mutauit decre
uitq; supersedere ut interea tēporis aliquid de
concordia & pace illarum partium tractari pos
sit & medio tempore rectorem aliquem siue ad
ministratorem illi ecclesie dare qui tue serenita
ti merito displicere non debeat. Verum ego pro
ea qua tuo culmini deuotiōe afficior audeo sua
dere. Idque utile arbitror ut tua serenitas si
mul cum illis de terra Pruscie oratores suos ad
sedem apostolicam mittere quantotius studeat
uiros prestabiles & auctoritate insignes qui of
ferentes uiam iuris ac concordie cum aduersa
riis coram sanctissimo domino nostro censuras
ecclesiasticas in terra Pruscie quomodo fulmi
natas aut tolli aut suspendi petāt. Spero enim
eo modo res magnifice ad honorem tue sublimi

ratis & illarum partium tranquillitatem con-
duci posse: cum sanctissimus dominus noster
ad hec optime sit inclinatus & multi sint in sa-
cro collegio Cardinales Reuerendissimi maie-
stati tue affectissimi inter quos est Reuerendis-
simus dominus Rothomagensis. ego uero mi-
nimus inter omnes nihil omittā ex his que ad
augmentum status & glorie pertineant tue sub-
limitatis cui me humillime recomendo ex
Roma die ultima Augusti Millesimoquadrin-
gentesimoquingentesimo septimo.

87
Alixtus Episcopus seruus seruorū
dei Carissimo in christo filio Fede-
rico Romanorum Imperatori aug-
usto. Salutem & Apostolicā bene-
dictionem. Quamuis Apostolice sedi sicut pla-
cuit altissimo presidentes ea nos semper cura te-
nuerit ut inclite nationi Germanice pro nostra
possibilitate complaceremus & omnibus illinc
ad nos recurrentibus faciles ac benignas prebe-
amus aures. Nuper tamen sicut nobis relatum
est nonnulli ex Venarabilibus patribus nostris
ac dilectis filiis nobilibus uiris Romani Impe-
rii electoribus & alii plerique principes ac prela-
ti nationis eiusdem dicta quadam sine conuen-
tu inter se celebrato oratores suos ad te miserūt

qui de nobis deq; curia nostra nō paruam que
relam facientes inter cetera exposuisse feruntur
quod nos diuersis modis nationē ipsam aggra-
uātes que inter te nomine nationis & antecesso-
rem nostrum Felicis recordationis Nicolaum
Papam Quintum concordata fuerunt minime
adimplere aut obseruare curemus. quibus ex re-
bus & si non dubitemus serenitatem tuam pro
sua erga Romanam ecclesiam eximia deuotio-
ne illorum querelas acriter ac debite confutaf-
se. Dignum tamen putabimus super his que
nobis^m obiiciuntur sinceritatem & innocentiam
nostram tue sublimitati perspicuam ac manife-
stam efficere ut si quando post hac similes que-
rimonie ad tuas aures deferantur. habeas ex no-
stris litteris quod murmurantibus ac detrahē-
tibus hominibus respondere atq; obicere
possis. equidem cum nos omnes christiani or-
bis nationes benigne quantum cum deo possu-
mus tractare curemus. precipue tamen Germa-
nicos principes ac prelatos singulari quadā ca-
ritate & precipuo prosequuti sumus affectu. ne
que enim nos latet quo fauore ampletēdi sunt
ecclesiarum presules. & quo seculi principes ho-
nore preueniendi ut illos fratrum & istos filio-
rū loco sua cuiq; dignitate seruata haberi debē⁹
sunt euāgelia sacra semp̄ a te oculos nre mentis

sanctorumq; patrum decreta sedulo in animo
uoluimus. nouimus quid episcopis liceat. quid
principes deceat. quid officio summi. sacerdotis
incumbat. neq; cordi nostro quicquā tenatius
heret quam ita sacros canones obseruare ut ydo
nei ministeriorū christi dispensatores inuenia
mur. nota est omnibus apostolice sedis auctori
tas. manifesta cuiq; prime sedis dignitas. uulga
ta per orbem uicarii dei potestas cui dictū est a
domino pascere oues meas. & quodcunq; ligauer
is super terram erit ligatum & in celis. & reli
qua quibus in euangelio Romani presulis emi
nētia diuinitus declaratur. quibus ex rebus nō
est cur aliquis opera nostra criminari possit tā
quam latius euagemur q̄ nobis liceat. aut tan
quā in alienam messem falcem mittere uidea
mur. cū non huius aut illius prouintie sed uni
uersi orbis presulatum in Apostolice sedis spe
cula cōsequuti sumus. que cum ita sint scimus
tamen eos qui uocati sunt in partem sollicitu
dinis non esse turbandos. suamq; cuiq; iurisdic
tionem nisi forsitan abutantur seruandam es
se non ignoramus. ea propter ita nos gerere in
hāc usq; diē curauimus. ne q̄ de nobis cuius ho
minū querela cōpetere possit. nec putamus ali
quos esse q̄ se lesos aut spretos a nobis dicāt nisi
forta sse aliqui fuerint qui desideria sua non re

este metientes tunc se contemptos aut grauatos
arbitrantur: cum petitionibus eorum iniustis
non annuimus. Sed audiuius rumorē esse tā
quam nos aurum ex natione tua supra quā de-
ceat extorqueamus. Iniuriantur profecto nobis
& a uero longe recedunt qui talia dicunt. nihil
unquam nostro nomine ab his extortū est qui-
bus beneficia contulimus ut illi garriunt. nihil
exactum nihil petitem preter anatum uetusto
iure debitam At si qui contra Thurcos pecuni-
aria nobis subsidia obtulerunt. non recusau-
imus nec recusare quidem debemus pro tanta
christiane religionis necessitate. Pecunias au-
tem huiusmodi & alias undecunq; uenientes
non usurpamus nobis non recondimus in ar-
cha non exponimus in iocalibus non consumi-
mus in deliciis sed in defensionem fidei couer-
timus & in oppressionem perfide Thurcorum
gentis ad nostrum exterminum semper intente
Innumerabiles sunt & intollerabiles nobis q̄s
indies subimus expense. nunc in orientem lega-
to classis nostre nunc in Albaniam Scanderbe-
chio fortissimo christi athlete idessetq; bellato-
ri. nūc Legatis & oratoribus in diuersas mundi
partes emissis. nunc istis nūc illis per Greciam
& Asiam laborantibus ne destituti periclitent̄
pecunias mittimus. nec fuerunt inanes huius-

cemodi sumptus, licet enī nobis in domino glo-
riari qui per ministros suos torpentibus ac pe-
ne dormientibus cunctis ferme christianis pri-
cibus nobis tantummodo instantibus atq; ur-
gentibus turchorum superbissima cornua & in-
sollentissimas aties apud Hungariam cōfregit
magnumq; illū & potentissimum exercitum p-
stravit. qui si non Hungariam modo sed Ger-
maniam totam Galliam atq; Italiam proterere
legemq; christi funditus everttere promittebat
Itaq; liberauit dominus populum suum sub-
presulatu nostro plebemq; suā ex ipsis quodā-
modo faucibus crudelissimi Leonis siue imma-
nissimi Draconis eripuit nunc quoq; classis no-
stra Rhodum tuetur Cyprum Mithilenē Chi-
um & omnes in orienti christiani nominis insu-
las que sine tali presidio haud quaquam Tur-
chorum manibus indies incurfantibus resiste-
re potuissent quodq; laudabilius est ac diuino
nobis munere concessum non tantū quas dixi-
mus insulas Legatus noster sua prudentia & ar-
morū robore tutatus est. sed alias plebasq; tur-
chorū domino serviētes ad apostolice sedis deuo-
tionem obedientiāq; redegit nouissimeq; non
pauca eorundē Thurcorū nauigia ad oppugnā-
das christianorū insulas exeuntia potenter in-
uasit debellauit in potestātē recepit. nec Alba-
nia ingruentes Barbarorū impetus proximis

diebus inclinare potuisset. nisi nostrarum inter
uenissent pecuniarū āxilia que Scanderbechio
misimus. in his nos rebus pecunias cōsumimus.
in his profundimus quicquid undecunq; corro
dere possumus auri uel argenti. honorē dei non
nostrū querimus. pro salute populi nobis com
missi laboramus non oro priuata utilitate nra.
curamus ne nostro tēpore christianum nomen
spurcissimi turchorū pedes conculcare possint.
sed nō sūt hec onera que nos soli portarē q̄amus
uel sedes apostolica ualeat per se ipsam tolleraē.
facimus tamen quod possumus & quiescētibus
aliis qui nobis auxilio esse deberēt instamus ac
celeramus urgemus nihil omittim⁹ ex his que
facultates nostre permittūt. necessaria nobis de
trahimus ut incūbenti necessitati p parte nob
possibili subueniam⁹ que cū ita sit audēt tamē
nōnulli parū qdē religiosi & ad cōmune bonū
minus intēti nos redarguer. qd ab his pecunias
recepimus qui pmouent⁹ quis spōte oblatas in
classē cōtra turcos emissam qd q̄ inique agūt
iā plane pspicis sed aiūt pleriq; cōcordate de q
busmētione supra fecim⁹ per nos minime obser
uari affirmātes electiōes Epī. aliorq; prelatoꝝ
nos paruipendere ac prorsus obiicer quod pari
mō neq; uere neq; iuste nobis subicitur neq; enī
electiōes prelatoꝝ in Germania factas quouis

pacto contemnimus. neque ex concordatis omnes passim electiones confirmare tenemur. Sed illa tantummodo que canonice reperiuntur. quod quidem a nobis diligenter custoditum est. Nunquam enim aliquam electionem reiecimus quam reperimus esse canonicam. Viros autem quam plures illis ecclesiis siue monasteriis preficimus in quibus electis etiam minus canonice predebantur. Quod si aliqui sunt qui confirmationem petentes non obtinuerint. sunt autem paucissimi. Sciant se idcirco ex sua petitione cecidisse quia nec canonica fuerat eorum electio nec promotio ecclesiis ad quas uocabantur fuisset utilis Potestate autem illa que nobis ex diuino atque humano iure simulque concordatis ex predictis competit prouidendi ecclesiis de persona magis idonea etiam si canonica in illis electio facta reperiatur ahuc non sumus usi nec uti proponimus nisi ex magna & urgentissima causa. Super reservationibus autem ceterisque beneficiorum prouisionibus de quibus similiter accepimus querelas coram tua serenitate fuisset prepositas non sumus memores aliquid a nobis esse concessum contra concordata predicta. Quod si quid tale factum est ut sepe in multitudinem litterarum ac negotiorum aliqua transeunt neque bene digesta neque bene reuisa non est inten-

tionis nostre aut ordinariorum mensibus dero
gare aut concordatis ipsis contrauenire. Qui
nimmo quamuis liberrima sit apostolice sedis
auctoritas nullisq; debeat pactionum uinculis
coherceri. ex mera tamen liberalitate nostra ex
zelo quem gerimus ad pacem. ex caritate qua
te tuamq; nationē psequimur. Concordatis ip
sis locū esse uoluimus. nec patiemur ea temere
uiolari dum Romane sedis gubernacula retine
bimus. Si quid preterea est qd ipsi nationi mo
lestū uideatur ex his que pdeunt ex nostro so
lio. Idq; fortasse dignum emendatione censetur
possumus enim & nos ut homines aliquando
labi atq; errare in his maxime que facti sunt nō
deceat Episcopos aut alios quo suis mortales su
per apostolicam sedem auctoritatem sibi uen
dicare. aut illos imitari quoquomodo qui pessi
mo more detestabiliq; exemplo in perniciem ec
clesiastice Ierachie in confusionem mixti cor
poris christi in animarum suarum ruīnam le
ges sibi cōstiunt. per q̄s licitū sibi esse arbitrāt
apostolice sedis mandata cōtemnere ac pro suo
uolūtatis arbitrio ecclesiastica disponent spiritu
aliaq; negotia. nam qui talia presumunt alieni
sunt deum patrem suum appellare nō possunt.
qui matrem ecclesiam recognoscere nolunt sed
tamq̄ mēbra uel putrida uel arida a reliquo cor

pore recidi debent. nulli enim permiffa facultas
est ut contra Romanam ecclefiam omnium fi-
delium matrem ac magiftram recalcitrare pos-
fit uel fe ab illius imperio subtrahere. Cōmēdā-
dus est una in domo paschalis agnus mānere o-
portet ī Archa regnāte diluuiō cui cura ē ne pe-
reat unus deus una fides unū baptifma . unus
christi uicarius in terris est qui celos benemerē-
tibus aperit. claudit autē malignātibus si quis
autem arbitratur fecum non bene agere aposto-
licam fedem recurrere ad eam debet grauamen
suum exponere. remedium petere. nunquā pia
mater filiorū defiderio deerit qđ uiderit ad salu-
tē eorū pertinē. & tu ergo sereniffime Impator
si quid arbitraris tue nationis prelatos habere
quod per nos emendari debeat admone eos hor-
tare & urge ut ad nos uenientes fuas nobis ne-
cessitates exponāt. grauamīa referant defideria
pferāt. nā uotis eorū q̄ a rationis tramite nō dif-
cordēt tāto libētius annuemus quāto confidē-
tius eos ad nos recursū habere uidebimus. cete-
rum quia cariffimum in christo filium nostrū
Ladiflaum Hungarie ac Boemie Regem illu-
strem nondum reconciliatum tibi esse percepi-
mus: sed adhuc inter te atque ipsum lites esse
feruntur per ingentes quamuis: non dubita-

mus pro tua te sapientia ea dumtaxat seu que
rere seu uelle que sint equitati ac iustitie conso
na quia tamen discordia uestra tanto magis nos
angit. quanto magis christiane reipulice dam
num resultat. Serenitatem tuam rogamus ut an
te oculos ponas primum cum quo contendis &
ubi contendis quia cum carne tua cum sangui
ne tuo cum fratre tuo & in domo tua in agris
paternis. in hereditate auita bellum geris in quo
nec perdere nec uincere tutum est. considera quod
tu Imperator es aduocatus ecclesie. protector
fidei catholice primus inter seculi principes. pri
mus qui arme pro defensione religionis nostre
induere debeas. considera quod tu ille es in quem
omnium christianorum oculi coniecti sunt. qui
si quemadmodum tibi ex officio incumbit ad
uersus impiam Turchorum gentem arma promoueris.
uniuersos forme reges ac principes ut te sequantur
prouocabis. Labentemque rem christianam mag
nifice subleuabis. sin uero domi manseris aliis
occupatus curis nemo erit qui bellum christi ge
rere uelit. erisque tu ipse causa cur nostro tempo
re fides catholica negligatur. Intellexisti que fe
cerunt Turchi superioribus annis Constantino
polim orientalis imperii caput ac totius Græcie co
lumine inuaserunt ut urbes quam plurimas icederunt ut

Christianum sanguinem effuderunt ut alteria
euerterūt ut sanctorum reliquias canibus obie
cerunt. ut Imagines dei nostri glorioseq; matris
eius aut lanceis effoderunt. aut sputis lutoq; de
turparunt. scis que nunc cogitant que parant
que molliuntur. nullum illis studium ardenti
us nulla cura propensior est quam ut ea agant
per que possint christianam gentem funditus
perdere. uincula uerbera neces fidelibus omni
bus comminatur. prope est eorū gladius & ad
esse festinant tempora. & tu interim ac patre
lis tuus arma que merito in hostes fidei uerte
rentur contra subitos & uasallos uestros exerce
ris. dices fortasse quieuissem nisi me magna ne
cessitas impulisset. sed parate fuerunt insidie
nihil hereditas mea in periculo posita est. coa
ctus sum arma pro defensione mea capescere.
Inuitus pugno cū sanguine meo possibile ē qd
ais nihil inficiamur age sint uera que refers om
nia. sit iustissima tua causa. at iustius est p chri
sto pugnare & maior necessitas est hereditatem
christi quam tuam defendere. si tua perit & ad
huc ubi salueris. sin perit christi hereditas quot
tamen nullo pacto futurum putamus & tuam
hereditatem perire oportet & christiane reipub
lice fundamenta corruere. cogita igitur de com
muni periculo prius & maiora minorib⁹ añpōe.

exquirito omnes uias quibus cū patruele tuo
quantum sanguine iūgeris tantum dilectione
& affectu sincero copuleris. nec illi iputes quo
quomō que per alios etati tenere subgerūt. au
diuimus dilectum filium Nobilem uirum Lo
douicum Bauarie ducē inter te & ipsum patru
elem de pace acturum in Austriā descendisse.
credimus & dilectum filium nostrum Ioannē
Cardinalem sancti angeli apostolice sedis lega
tum quemadmodum sibi scripsimus eisdē tra
ctatibus inter futurum. Age flecte animum &
amplectere bona mente concordiam. Noli om
nia que tibi debentur exquirere esto conten
tus his que potes obtinere. Nec graueris pro
bono pacis de tuo iure pauca dimittere. deus p
cuius causa pacem accipies maiora tibi retribu
et. commendabunt omnes sapientiam tuā que
furori temperantiam arrogantie humilitatem
duricie mansuetudinem tenacitati largitatem
obiecerit. Sit finis aliquādo ciuilis & intestine
discordie ut tandem cum patruele tuo reconci
liatus & tu & ipse ceteriq; germanice terre pro
ceres quorum cōsueuit in armis esse inuicta uir
tus unitis iam uiribus ac concordibus animis
in turcos militaria signa feratis. infelices chri
stianos qui per gretiam captiui merentur a iu
gis seruitutis eximatis ac Regiam ciuiatē que

de Coustantino cæsare nomen habet quam tur
piter pridem amissa fuit tam gloriose recupere
tis. Hec scripsimus tue serenitati non sine fidu
tia singulari pro ea qua tibi & inclite natiōi tue
ingēti caritate sumus affecti. Tuum est ut hec
tam bono animo recipias quam sunt a nobis op
timo corde prolata Datuū Rome apud sanctū
Petrum pridie Kalen. septēbris Millesimoqua
dringentesimoquinquagesimoseptimo. Dicta
ta per Eneam Cardinalem senensem.

90

Neas cardinalis senensis Ottoni & Lu
douico Bauarie Ducibus S.P.D. Obti
nuistis tandem ecclesiam Ratispanen
sem Reuerendo patri Ruperto Filio & nepoti
uestro commendari. satisfactum est desiderio
uestro merebatur inclita domus uestra ex audi
ri in suis precibus nec talis est ecclesia Ratispa
nensis que uel probitati uel nobilitati eiusdem
Ruperti satisfaciat. Duo tamen obstabant pe
titionibus uestris Etas scilicet promouendi mi
nor & capituli ipsius ecclesie desiderium a quo
erat alius electus. Non indignus Neq; ignobi
lis Sed cum reperisset pietas domini nostri ele
ctionem ipsam minus Canonicam esse & hinc
electi inde Ruperti merita liberaret pretulit de

niq; nobiliorem. nec putauit in etate momentū
esse faciendum quam tante domus claritas cō/
munisset. Est igitur uestrum recognoscere hoc
beneficiū ab ipso sanctissimo domino nostro q;
& si fecit quod debuit. honorandus est tamē iu/
uandus & extollendus qui hoc tempore nobili/
tatis cultor & conseruator existit Verum cum
ecclesiam Ratispanensem que olim florentissi/
ma fuit & a pgenitoribus uestris fundata mag/
nis opibus abundauit. Iam pauperem ac pene/
ruentem & ~~undiq;~~ lacerā esse intelligamus; no/
bilitatem uestram rogamus obnixe ut postquā
ad uestras manus rediit & caro uestra illi preest/
ita efficere uelitis; ut palā omnibus fiat; uos nō
uerbo sed opere ipsius ecclesie protectores & ad/
uocatos existere; sit uobis commēdata cleri li/
bertas date operā ut distracta & ipignorata bo/
na absq; grauamine cleri recuperentur. sit ipse
Rupertus ouium suarum nō lupo sed pastor.
sit canonicorum & aliorum clericorum non ti/
rannus sed pater. meminerit quia iubet aposto/
lus ne dominetur in clero sed tamq; forma facti
gregis ecclesie presidiam. nouerit non se eccle/
sie sed ecclesiā sibi cōmendā esse. commēdamus
deniq; excellētie uře uenerabilē Hēricū de hab/
spreg cuius electio nō suis de meritis sed ppter

obmissas iuris solennitates reiecta est. Dignus
est certe cui Rupertus & qui res suas gerent nō
insultent sed compatiantur: nō iniuriantur sed
fauent potius & ipsum ament. Est enim uir bo
nus & cuius nobilitati ingenii correspondent
mores, etenim manifesta est nobis eius probitas:
nam licet multa in eum quesita sint testimonia
ad eius famam denigrandam: nemo tamen rep
tus testis est qui eius honori detraxerit passus
est uir bonus non modicam iacturā. Venit Ro
mam cū grauibus expensis, fuit hic ea parte an
ni quādo est ardētior & periculosior aer & per
pessus est complures labores & tandem succu
buit, prosequeretur causam suam querebat ho
norem quem sibi debitum existimabat, fecit q̄
ceteri mortales agunt, nam quis est qui electus
in episcopum alicuius ecclesie non conetur ele
ctionē suā tueri & a summo pontifice cōfirma
tionem obtinere: qui episcopatū querit, inquit
apostulus bonum opus querit, uerum ea usus
est modestia ea grauitate in suo iure prosequē
do ut nullius unq̄ honori detraxerit nullius fa
me preiudicauerit nullius personam in discrimen
aduxerit. Idem fecere & qui cum eo missi
sunt a capitulo, testes nos sumus coram quibus
causa agitata est quamuis in electum ipsum &
eligentes nonnulla etiam crimina obiicerentur

per procuratores Ruperti .ipse tamen electus
& sequaces eius nihil aliud quesuere q̄ se pur-
gatos atq; innocentes ostendere. de Ruperto ni-
hil unquā reprehensione dignum dixere. sed tā
ipsum quā progenitores suos & excellentias ue-
stras ipsamq; Bauarie. domū cum. magna uene-
ratione cum summa reuerētia & singulari qua-
dam maiestate nominauerunt. quibus ex rebus
iustum & supra q̄ iustum esse putamus ut eun-
dem Henricū & qui cum eo uenere cōmenda-
tissimos suscipiatis. eisq; fauentes ac consiliis &
auxiliis assistentes quod est uere nobilitatis er-
ga nos ostendatis que uicisse contenta non in-
sultat uictō. sed uictū sepe iacentem eleuat: &
in partem felicitatis assumit. hec pro nostra er-
ga uos caritate & inclitam domum uestrā affec-
tione dixisse uoluimus quāuis sciremus nobi-
litatē ur̄am qđ scribimus per se ipsam id fuisse
facturū. datū Rome die quarta septembris. M.
CCCC.LVII.

91 Neas Cardinalis Senēsis Ottoni & Lu-
douico Bauarie ducibus. S.P.D. Annu-
it Sanctissimus dominus noster preci-
bus uestris ac Ratispanensem ecclesiam Reue-
rendo patri Ruperto filio & nepoti uestro com-
mendauit. uoluisset apostolica pietas eam eccle

92
eleſiam multo maiorem & ditio- rem fuiſſe & ta- lem que nobilitati & moribus ipſius Ruperti ſatiſſaceret ſed qualiſcunq; eſt recipi debet ala- cri animo & habēde ſunt ingentes gratie eidem domino noſtro qui ualde libenter deſiderio ue- ſtro ſtudit complacere. commendamus igitur excellentie ueſtre eccleſiam ipſam & clerū eius quamuis certi ſumus foundationem progenito- rum ueſtrorū in manibus ueſtri ſanguinis con- ſtitutam felicibus incrementis augendam eſſe. inſuper quia uenerabilis uir Henricus de Hab ſpreg qui fuit electus a capitulo in proſecutio- ne iuris ſui modeſtiſſe ſe habuit. Idēq; fecerunt qui cum eo miſſi fuerunt ad confirmationē ele- ctionis petendam dignū cēſemus ut eos benig- ne recipere & tractare uelitis; non permittētes eis aliq; inferri moleſtiā uel iniuriā. nam cū ipſi tā de prefato Ruperto q̄ de uobis & inclita do- mo Bauarie cū ſumma ſemp̄ ueneratiōe loquu- ti ſint & p̄ſequendi ius ſuū honeſtam cauſam habuerint non eſſet cōueniens eos propterea ia- ctare aliqd ferre. ſcimus hec per ſe nota eſſe pru- dentie ueſtre ideo non plura ſcribimus : Tan- tum rogamus ſit ſi qui ſint qui eos in conſpectu ueſtro criminari uoluerint tanq̄ litigādo in hac curia honori ueſtro detraxerint nolitis illis cre- dere. ſed nobis potius fidem prebere coram qui

bus est causa agitata & qui uobis ueritatē scri-
bimus datū Rome die septima septēbris Mille-
simo quadringentesimoquin quagesimosēpti-
mo

92

Neas cardinalis Senēsis Henrico senft
leben. S. P. D. Scripsisti nobis his die-
bus frequentes lītteras pro quibus gra-
tias agimus tibi qui ueri & optimi amici offici-
um imple. intelleximus illarum disturbia par-
tium. dolemus principes uestros non tam se be-
niuolentia quā sanguine contingere. Cuius rei
culpam nō ipsis ascribimus sed illis quorum
uoces pre ceteris audiuntur. infortuniū est hoc
nostri tēporis ut tūc potissime diuisi simus cū
expediret maxie unitos esse. sed dabit deus his
quoq; finē. p̄ electo Vratislauiēsi laborauimus
diligenter et tandem cōfecimus quod petebat
Nam tria milia ferme ducatorum remissa sunt
in qua re intelliges ex Venceslao que fuerint p-
tes nostre. Rogamus uelis esse cum maiestate
regia ab ea lītteras oportunas impetrare ad Se-
renissimū Polonie Regem & alios ut opus esse
putabis duplicatus nā ipse Venceslaus offert se
iturū nomine suorum dominorum in Poloniā
& nos statim mittemus Bartholomeū canonicū
uaruiēsem cū lītteris z pcuratoriis oportunis z

inuenimus has et
dantur

necessarium est quod ambo habeant litteras re-
gias. poteris uti presidio dominorum Ducum
Bauarie Ludouici & Othonis ad impetrandas
litteras regias. nam nos eisdem ducibus per hos
dies non paruum obsequiū fecimus qui repug-
nantibus fere ceteris cardinalibus sanctissimo
domino nostro suauimus consanguineum eo-
rum Rupertum ad Ratisponensem ecclesiam
promouendum esse cum essemus commissarii:
& alterius electionem inuenissemus nō ualere.
mittimus litteras credenciales quarum uigore
poteris eis supplicare ut tibi assistant ad regias
litteras impetrandas. Procopio & Nicolao scri-
bimus quos arbitramur suos fauores non nega-
tuos Cardinalem sancti angeli uellemus apud
uos esse ut eius summa sapientia lites Austriali-
ce componerentur. rogamus ut nostras litteras
sibi transmittas & deniq; cures ut uenientibus
dictis Venceslao & Bartholomeo littere que ne-
cessarie sunt in promptu habeantur. de nouitati-
bus harum partium pauca sunt. Que scribere
possimus. eaq; sunt huiusmodi ut supra in lit-
tera imperatoris. Vale optime die septima septē-
bris. Millesimoquadringentesimoquinquagesi-
mo septimo.

Neas Cardinalis Senensis Imperatori
Federico Salutem Plurimam Dicit Ac

cepi superioribus diebus litteras tuas sup nego
tio concernente reuerendum patrem Episcopū
Iaurinensem introduxi ad sanctissimum domi
nū nostrum nuncium tuum. obtinui litteras fi
eri secundū desiderium maiestatis tue quas idem
nūcius apportabit. supplico serenitati tue dig
neris ita facere ut capitaneus in Vorchenstein
non sit minus onerosus illi ecclesie Iaurinensi
quia reuera multum exorbitat & grauat clerū
tua maiestas semper pia fuit & sacre religioni
affecta cōtinuet in hac sua gloria tua pietas nec
patiat a suis officialibus uexari clerū quē sem
per misericorditer tractauisti. hec dico quia cupio
semper honori tuo bene consultum esse. accepi
& alias litteras quas in facto Ratisponensis ec
clesie transmisisti Ruperto fauentes. iam ille p
motus erat ad ipsam ecclesiam quia reperta fue
rat electio capituli inualida. causa mihi cōmis
sa erat & ego in cōsistorio relationē fecerā post
quā dominus noster cōsiderauit scripta que pri
us tua Maiestas miserat fundata super electiōe
canonica non dubitauit quin ea reperta inuali
da p̄motionē Ruperti cōmendes. quod etiā
ego ita putauī futurum. & ita complacitū est il
li nobilissime domni in super gratias ago maie
stati tue p̄ litteris sanctissimo domimo nostro
& sacro collegio super facto Varmiensis eccle

Denominibus
hoy p huy rj.

94
sic in meum fauorem missis. nunc cum idē do-
minus nŕ ecclesiam illā mihi commendauerit
supplex oro ut digneris litteras oportunas in
bona forma scribere ad serenissimum Polonie
Regem subscribēdo illas manu propria ut ma-
ior uideatur affectio rogantes cum ut procura-
torib⁹ meis possessionē ipsi⁹ ecclesie assignari fa-
ciat. Veniet enī infra paucos dies unus ex ꝑcu-
rato ribus ipsis ad serenitatē tuā pro litteris ac-
cipiendis quem cupio celeriter expediri. de no-
uitatib⁹ harū partiū hec tantummodo scribere
possum. Rex Aragonum maximam & potentis-
simā habet in mari classem minatur Ge nuensi-
bus: sed aliis quampluribus terrorem incutit
comes Iacobus Piccininus cū exercitu regnum
Apulie exiturus est propediē. dicit se contra Si-
gismūdū malatestā arma sumpturū. sūt tamē q-
senēsibus & qui ecclesie Romane timēdū putāt
Vrsini & comes euersus iter se cōtēdūt nec finis
potest inueniri discordie Cardinalis de Vrsinis
quasi Papā timeret ex Vrbe iam pridē recessit
& inde similitates non pauce exorte sunt inter
ipsum & Romanum presulem. missus est tamē
modo per collegiū cardinalis sancti marci qui
eum apostolice pietati reconciliet. nescio q- fru-
ctus sequetur. nō sumus sine periculo intestini

belli si Vrsinorū domus implicata remanserit
Ex orienti nouitas allata est. fratrē Cardinalis
Portugallēsis ueneno periisse in Cypro qui reg
natus eo profectus erat ac filā Regis duxe
rat Turchorū classis mitilenē insulā magno co
natu uexatura fertur sed auxilio illi erit legatus
apostolicus cū triremibus suis & Rhodiēsi ma
nu alia que scribā nō habeo commendo me hu
millime sublimitati tue ad cuius mādata semp
ero paratus ex Roma Die undecima septēbris
M.CCCC.LVII.

24 Neas Cardinalis Senēsis Ladislao Re
gi Hungarie. S.P.D. Que scripsisti mi
hi sup negotio Vratislauīēsis electi cu
raui diligēter atq; peregi quīs res esset difficilis
& pecuniaria. gestus est mos tue serenitati; & re
missa est electo magna pecunie pars. laborauī
quoq; ut satisficeret desiderio tuo circa Rati
sponensem ecclesiam & obtenta est tua uolun
tas. prefectus est enim illi ecclesie illustris prin
ceps Rupertus Bauarie dux consanguineus tu
us. fui ego in ea causā cōmissarius & quēadmo
dū debui conatus sum eā relationem facerē que
ueritate eidem Ruperto utilis esset. feci id libē
ter quia intelligebā me sublimitati tue simul et
iclite domui Bauarie cōplacē & ecclesie illi bñ

consulere nec plurā de hoc. Verum serenissime
Rex cum tua pietas dignata fuerit sanctissimo
domino nostro pro me scribere: atq; instanter
supplicare ut ecclesia Varmiensis mihi cōmen
daretur. idq; iā factū sit rogo & obsecro ut cep-
tum continuans beneficium serenissimo Regi
Polonie sororio tuo urgenter scribere digneris
pro possessione ipsius ecclesie meis procurato-
ribus danda. quē admō Henricus Senftelebē de
canus Vratislauiensis tue sublimitati latius de-
clarabit necessariū esse. Idem etiam celsitudini
tue nouitates harū partium quas sibi scribo se-
riosius exponet. nec alia in presentiarum nisi q
me tue sublimitati iterum atq; iterum commē-
do ad eius semper madata paratum ex Roma
undecima die septembris. M. CCCC. LVII.

Neas Cardinalis senensis Procopio Cā-
cellario Bohemie S. P. D. Quāuis raro
nob scribis ex nicolao tamē simulq; Hē-
rico Senfteleben intelligimus te ueterem erga
nos beniuolentiam retinere: & omni officio ue-
ri amici satisfacere: nō repetimus que pro nobis
fecisti. sunt enim plurima. nec nos hi sumus q
referre gratias ualeamus illud tamen quod pos-
sumus facimus. redamus magnificentia tuā &
animū habemus paratū omnia facere que tibi

Sororio

95

grata sint & nob̄ possibilia id ostēdemus si quā
do p̄ uenerabili Germāo tuo preposito uice gra
denſi aliquid acciderit. quod sibi utile futurū
putemus & in nostra potestate consistat. In
terea rogamus te ut perseueres in officio carita
tis & tui Enee semper memineris. Insuper quia
mittemus propediem procuratores nostros cū
litteris apostolicis ad capiendā possessionē Var
miensis ecclesie si saltem haberi poterit. Roga
mus amicitia tuam ut eas litteras impetrare ue
lis a regia maiestate q̄s Hēricus predictus dix
erit oportunas nā totū pōdus huiusmodi rei
cōsequende in serenissimo rege ipso Hungarie
ac Bohemie cōsistit ut qui ceperit perficiat. eri
mus nos in eternum sue maiestati & tibi obliga
ti. quippe qui eam ecclesiam suo & tuo fauore
obtinuerimus conabimurq; semper nos gratos
ostendere. Credimus cardinalem sancti angeli
iam apud uos constitutū esse quod si ita est cō
menda nos sue dignationi tamq̄ patri uenera
tu dignissimo. Que sunt apud nos noua scribi
mus ipsi Henrico tibi communicanda. feruet
apostolica mens desiderio exterminandi turcos
sed principes christiani inter se dissidentes piū
eius p̄positū prorsus deferūt deus meliora pre
beat q̄ speramus uale optime ex Roma die un
decima septembris. M.CCCC.LVII.

Quē A. ap. nos
non 20

Neas Cardinalis Senensis Iohāni Car
 dinali sancti angeli Salutem Plurimā
 Dicit Breues more tuo scripsisti ad me
 nuper epistolas. uidi eas libenter. quē significa-
 bant te ex Bosna reuersum prope Hungariam
 degere ac bene ualere. quod pre ceteris mihi iō
 cundissimum fuit. Spero hec scripta mea reper-
 tura esse in Austria personam tuam inter miti-
 ores gentes. utinam ita fiat. Nam presentia tua
 futurum opinor. ut principes illarum partium
 prorsus componantur. Ait enim Episcopus car-
 dinalis Papiensis se cum Anno superiori age-
 ret in Austria omnes lites inter Imperatorem
 & Regem Hungarie adeo attenuasse. ut parū
 ad integram cōcordiam superfuerit. composu-
 issetq; omnino partes ipsas (ut est opinio) nisi co-
 actus fuisset Norimbergam ascēdere. existimo
 igitur haud dubie dignationem tuam sine de-
 bito determinaturam quod ille infectum reli-
 quid. si tamen ita est ut compositiōi tam par-
 ua ut referūt res defuerit. utriūq; sit elaborandū
 est in eo negotio. nec minus erit cōposuisse Im-
 peratorem & Regem quam Turchum deleuis-
 se. & ego quidem hanc coronam tue dignationi
 Auguror & opto. Nouitates harum partium
 non dubito intelliges ex aliorum litte ris. ex me
 tamen hec pauca. habe. Rex Aragonum max-

nombr. s. 27.

imam Habet in Mari classem Galearum supra. xxx. nauium onerariarum septem. minorū Nauigorum quamplurium. dicit se iturum in Cathaloniam ut inde fortior redeat cōtra Turchos. Indeque factum est ut Rex Portugallie aduentum suum suspenderit. Genuenses hanc Regis classem contra se armatam putant. simulq; cum eis Florentini & Senenses timent. certitudo nulla est quid tandem Rex Intendat. Comes Iacobus Piccacininus cum exercitu circiter quinque milium bellatorum exiturus Regnum fertur. territat ecclesiam simulq; Senenses cum se contra Sigismundum Malatestam profecturum minatur. Vrsini & Comes euersus adhuc inter se litigāt Cardinalis de Vrsinis iam pluribus diebus a Curia recessit ueritus ne quid sibi sinistri acciderit. cum papa exercitū misisset aduersus fratres eius. Nunc rex Aragonum Vrsinorum familiam in suam protectionem recepisse fertur. Timor est ne Romanus ager Nouis inuoluatur litibus. Missus est tamen Cardinalis Sancti Marci Ex parte collegii ad ipsum dominū de ursinis ut si possibile sit controuersie componantur. Dominus noster sanctissimus iterū duas Galeas cū pecunia ad legatū mittit in orientē facit pius pī qđ

*Timor est ne romanus ager
nouis inuoluatur*

potest. sed relinquit a principibus: nec solus po-
test tanti belli molem sufferre. Imperator turco-
rum contra Nitilenem missurus classem fer-
tur non modicam. sed. dominus insule spe lega-
ti fretus & auxilio Genuensium nauale bellum
intrepidus manet in Albania dicunt Scander-
bechium magnalia perpetrasse contra turcos
quod si uerum est melius tua paternitas reuerē-
dissima que per id temporis prope fuit explora-
tuq; habuit: cupio ut tandem redeas: nec uelis
triennium complere: nisi principes contra tur-
cos excitari posse confidis. commendo me dig-
nationi tue ad eius semper mandata paratum
Ex Roma die undecima septēbris M. CCCC.
LVII.

97
Neas Cardinalis senensis Nicolao Liscio. S. P. D. Grate fuerunt nobis litte-
re tue quibus Germanica negotia signi-
ficasti. utinā melius se res haberent: sed ferenda
sunt que nobis tempora dantur. faxit deus. ut
principes illi nostri aliquando concordēs sint.
ne qui sint sanguine proximi odio disiungant.
Gaudemus procopium cōualuisse: & nostri me-
morem esse. Cupimus nos sue magnificentie se-
pius efficias commendatos. Scribimus regi ma-
iestati & sibi de litteris necessariis ad obtinēdā
ecclesiam Varmiensem. Rogamus in ea re

faxit deus

tuo more sis uigil. & ita efficias quemadmodū
Henricus Senfleben expedierit qui conditio-
nes illius patrie nouit. & noster est fidelissimus
amicus. ab eo scias que sunt hic noua. fluctua-
mus & nos more hominum nauigantium. frater
tuus Volaterras repetiit. Italia multis in locis
peste laborat. sed potissime Sena. nam que bel-
lo afflicta fuit & caritate annone nunc quod ter-
tium erat morbo languescit. Vale & nobis sepi-
us scribe datum Rome undecima septembris.
M.CCCC.LVII.

ab eo scias que
sunt hic noua.

Neas Cardinalis senensis Vlrico Rie-
der Salutem plurimā dicit Recepimus
litteras tuas quas reddidit nobis Iaco-
bus Imperatorie maiestatis nuncius. Agimus
tibi gratias pro litteris scriptis in facto ecclesie
Varmiensis. scimus enim te eas dictasse & expe-
diri fecisse. nunc opus est ut alias iterum expe-
diri facias ad Serenissimum regem Polonie &
alios pro ut opus fuerit. quemadmodū latius
te admonebit procurator noster. quem statim
mittemus ad possessionem capiendā. super fac-
to iaurinēsi expediuimus litteras iuxta deside-
riū maiestatis Imperatorie. quas ipse Iacobus
secum apportabit. Rogauit ipse nos ut concede-
remus sibi pecunias. concessimus primo sex au-

reos: & deinde iterum rogauit nos ut alias pecu-
nias sibi mutuaremus pro reditu necessarias Fe-
cimus illas sibi concedi per banchum: & obliga-
uimus nos pro eo intuitu maiestatis imperato-
rie cui debemus omnia: uoluissimus quod ipse
habuisset aliqua scripta uel maiestatis eiusdem
uel tua libentius sibi subuenissemus: tamen ga-
nuntius imperatoris est: noluius eum derelin-
quere sicut ab eo intelliges. Rogamus des ope-
ram cum eo postquam redierit ut nobis satisfac-
ciat. Intelleximus de dispensatione tua. erimus
cum correctore & uidebimus quid faciendum
sit: scio quod littere nulle possunt obtineri gra-
tis ab isto Papa: nisi pro persona Imperatoris.
si uis quod exponamus pecunias pro te: scribe
nobis: & libenter id faciemus. Quia quamuis
pauperes sumus: adhuc tamen pro te inuenie-
mus centum aureos cum opus fuerit. Habebis
cum presentibus litteras ad Iohannem Hinder-
bachium. Rogamus eas sibi mittas ubicunque
fuerit & nos sublimitati Imperatorie commen-
des ad cuius mandata paratissimi sumus. Da-
tum Rome Die Vudecima Septembris Mille-
simoquadringentesimoquingagesimo septimo.

99

Neas Cardinalis Senēsis Iohanni Hin-
derbachio Salutem plurimā dicit La

borauimus diu tui causa aduersus aduersariū
tuum super prebenda Ratisponensi: & deniq;
peperimus tibi pacem obtinuimus. namq; pre-
bendam prouisi Ratisponēsi dari domino hū-
manno: ut tibi quies esset & ita factum est. hoc
scribimus ad consolationem tuam: Rogamus
ut nos imperatorie maiestati commendes & iu-
ues nos ad possessionem habendā ecclesie Var-
mienfis. Vale optime Ex Roma Die undecima
septembris. Millesimoquadringsimoquin-
quagesimoseptimo.

100

Neas Cardinalis Senensis Baua-
rie Duci Salutem Plurimam Dicit
Veniet ad excellentiam tuam ue-
nerabilis uir Henricus Senstleben
& aliq; nro nomine refert cui Rogamus ut ple-
nam credētie fidem prestare uelis: & in his que
uice nostra petierit: benignum impartiri fauorē
quemadmodum de tua erga nos caritate plene
confidimus. ab eo etiam scies negotium eccle-
sie Ratisponensis pro tuo desiderio expeditum
esse: in qua re fecimus quod uires nostre potue-
re ut honori tuo sitissaceret. Datum Rome Die
undecima Septembris. Millesimoquadringen-
tesimoquinquagesimoseptimo.

*in plura recte ne-
fidez erit.*

pro desiderio

Neas Cardinalis Senensis Ludouico
 Duci Bauarie. Salu. P. Dicit. Sigismū-
 dus Schretil bone indolis Adolecens
 primus huc uenit in causa Ratispanensis eccle-
 sie primusq; litteras tuas nobis reddidit inste-
 tit die noctuq; diligentissime laborans; ut desi-
 derio tuo satisfaceret cū iam res sit ad uotū ex-
 pedita dignus est qui benigno fauore tractetur.
 rogamus igit ut Ruperto administratori Rati-
 sponensi consanguineo tuo eum cōmendare ue-
 litis: atq; ita efficere ut de primo beneficio uaca-
 turo ei conuenienti sibi omnino prouideatur.
 reddens enim mercedem cōdignam suis labori-
 bus & nobis singularem prouidentiam faciens
 qui eū iam pridem nouimus & pro sua uirtute
 dileximus. datū Rome die undecima septēbris
 M. CCCC. LVII.

hominis est qui
 benigno fauore
 tenetur

gram

Neas Cardinalis senēsis Martino mair
 S. P. D. Sunt nonnulli tue nationis ho-
 mines parū pensi habentes; quibus Ro-
 mani pōtificis auctoritas neq; necessaria esse ui-
 detur: neq; a chrīsto instituta. contra quos hāc epi-
 stolam scribere & tibi transmittere decreuimus
 ut si quando tales te homines adierint: habeas
 ex nobis quo gladio eorum temeritatē cōfodias:
 nam eos non solum scripta iurare uellent & au-

hominis parū pensi
 habentes.

ahus
 posset.

toritas ecclesie longe lateque diffusa: sed ipsa quoque naturalis ratio eius aduersa est lex nature immobilis & inuariabilis adeo fixa est ut neque epicheia ferat audi ergo quomodo istos reuicimus, reuellimus prosternimus, cum christianis nobis questio est qui euangelium recipiunt & christum dei filium pro nostra salute incarnatum & passum fatentur. hi nobis & quaque negebunt sacramenta in ecclesia ab ipso dei filio esse instituta quibus ad salutem nostram utimur. Baptismi confirmationis. Eucaristie. Penitentiae. Ordinis Matrimonii & Vnctionis extreme quorum unum quod est principalissimum scilicet ordinis aliorum duorum que potissima esse uidentur. Eucaristie ac penitentiae ministerium in se continet, nam sacerdotes hac potissimum causa sunt instituti ut purgantes per penitentiam homines a peccatis suis & in gratiam dei redeuntes: ydoneos faciant ad christi corpus participandum: deinde corpus christi consecrantes illud eis administrent. Videmus autem ita natura comparatum esse ut omnis potestas que ad principalem aliquam ordinata est effectum, inferiores potestates sibi subseruietes habeat quod maxime in artibus apparet: nam artes que formam materiale inducunt alie subseruiunt que materiam disponunt & rursus ars illa que formam inducit alteri seruit ad quam pertinet finis effecti operis. nam qui

ta
no. sacer
92. principalis
e. ordo

per

De minoribus ordinibus

De sacris ordinibus

ligna cedit arti manufactiue deseruit. Et hec
rursus gubernatorie. Illa uero militari uel ico-
nonice quēadmodū nauigatio ad diuersos ordi-
natur fines. cū ergo potestas ordinis in eū finē
cōstituta sit ut purgatis hominib⁹ corpus chri-
sti ministret. palā est inferiores ordines ei deser-
uire ea preparantes que ad hoc opus necessaria
sunt & infimi quidē ordines sacerdotali deser-
uiunt populū preparantes. hostiarii quidē arcē
do infideles a cetū fideiū. lectores instruendo.
catecuminos elementa fidei tradentes propter
quod eis scriptura ueteris testamenti legēda cō-
mittitur exorciste uero eos purgant qui demo-
niorū uexatione a sacramentorum perceptione
impediuntur atq; ita hi tres ordines disponēdi
populi curā habent. est & quartus. Accolitorū
ordo cui uasa non sacra credita sunt in quibus
sacramenti materia preparatur. Subdiaconi ue-
ro ministeriū habent super uasa sacra & super
dispensatione materie nōdū cōsecrate. Diaconi
autē ulterius processere. administrāt enim atq;
contingūt materiā iam cōsecratā christi sangui-
nē populo dispensantes. subseruiūt autē omnes
hi ordiēs sacerdotali etiā in prepa ratione popu-
li. nam diaconibus committitur euangelica do-
ctrina preponenda populo subdiaconibus apo-
stolica. Accolitis luminū cōmissa est cura qd ad

solēnitatē doctrine proculdubio pertinet atq;
ita hi sex ordines ad septimū referūtur qui sa-
cerdotalis appellat^r. at cū ordinū horū collatio
cū sacramento quodā perficiatur. sacramēta ue-
ro ecclesie dispēsatores requirāt ydoneos. neces-
sariū est superiorē aliquā potestatē esse in eccle-
sia altioris ministerii que ordinis sacramēta dis-
penset. hanc autē maiores nostri episcopale ap-
pellauere que quāuis in consecratione corporis
christi sacerdotalē nō excedat: superat tamē in
his que ad regimē populi pertinent nā & ipsa
sacerdotalis potestas ab episcopali deriuatur. &
que sunt ardua circa populi curam. episcopis re-
seruāt. nec sacerdotes ipsi dū corpus christi con-
ficiunt rebus aliis utuntur quam per Episcopū
consecratis ut. altari calice uestibus. est igitur
manifestum summam regiminis quod in popu-
lo christiano geritur ad episcopalem pertinere
potestatem. Verum quamuis populi per diuer-
sas dioceses ac ciuitates distinguantur sicut tā-
mē una est ecclesia sponsa christi ita: & unum
oportet esse populū christianū. & sicut in uno
populo spāli unus requirit^r Episcopus ad quē
summa rei differat ita & i toto populo christi-
ano per necessariū ē unū esse totius ecclesie ca-
put unū rectorē atq; magistrū ad quē maxima
queque & difficilia referantur cumq; ad unitatē

*d'ordm. sardo
taly*

d'ordm. epaly

ecclesie conseruandam illud potissimum requi
ratur ut una sit omniū fides. circa ea uero que
fidei sunt questiones uarias suboriri contingat
unū esse principē unūq; caput oportet et supnū
iudicē qui questiones ipsas dissoluat. alioquin
sententiarū diuersitas ecclesiam ipsam diuide
ret ac resolveret unitatē: quemadmodū factum
esse uideamus ante concilium nicenum dū sibi
quisq; uiuebat & ad Romanam ecclesiam par
uus habebatur respectus: & nos quidem palā
uidemus omnes qui tempestate nostra peregri
na inueniūt dogmata & errores predicant illud
in primis sibi usurpare ut ecclesie Romane au
toritatem & principatū differantur. At cum
christus deus noster sponsam suam ecclesiā tā
feruenti amore dilexerit ut sanguinē suum pro
ea fuderit crucis tormēta perpessus: nequaquā
credendū est eum in his que necessaria sunt ec
clesie nō oportune cōsuluisse: cū de synagoga p
Isaiam dicat qđ ultra facere debui uinee mee &
nō feci: itaq; cū necesse sit ad pfectū regimē unū
preesse a quo ceteri depēdeāt: minime dubitādū
est quin ex ordinatiōe christi unus ecclesie pre
sit & hūc nos Ro. presulem appellamus: uulgus
papa nominatū: sup cū ecclesie regimē ab eo in
stitutū sit: per quē Reges regnāt & legū cōdito
res iuste decernūt: nō ē ābigendū quin ecclesie

conciū nicenū

tempus nra

Romanus presul

regnū optime sit ordinatū: optimū autē multi-
tudinis regimē illud ē qđ ab uno gerit: id autē
ex fine patet: nā finis opti regimais pax est: et uni-
tas subditorū: unitatē autē que pacis est nutritrix
nemo dubitauerit lōge melius ab uno seruari
q̃ a pluribus. Vnus enim dignitati congruit ob
quā rē non est ambiguū: quin ecclesie regimini
tanq̃ optimo presit unus: huc accedit qđ in apo-
calipsi Io. ait se scilicet uidisse Iherusalē descen-
dentē de celo & moisi mandatū est ut omnia fa-
ceret secū dū exemplar ei mōstratū in mōte: qui-
bus ex rebus quid aliud intelligimus q̃ militā-
tē in terris ecclesiam instar esse triumphātis in
celo. At cū in illa unus sit dominus dicēte eodē
Io. rursus in Apocalipsi. ipsi populus euiserūt
& ipse deus cū eis erit eorū: deus: quis nō intel-
ligit ecclesie militantis unū esse principē opor-
tere recte igitur Ioel. primo scriptū est Congre-
gabuntur filii Israhel pariter & ponent sibi ca-
put unū. dominus quoq; apud Io. ait fiet unū
ouile & unus pastor & ad Ephesios doctor gen-
tiū Paulus solliciti inquit seruare unitatē spiri-
tus in uinculo pacis. Vnū corpus & unus spiri-
tus sicut uocati estis una spe uocationis uestre
Vnus dominus una fides unū baptisma unus
deus. sed dices fortasse unum caput & unus pa-
stor ecclesie Christus est. qui est unus & unius

finis optimi re-
giminis

apocalipsi

Apocalipsi

probat i ac si nemo
esse summi pontificis

probat necessarios
sacerdotes.

probat omnes magis

nec fas est dicere
potestatem petri datam
ad successores non
transire.

ecclesie sponsus & hic cuncta gubernat. nec opus
est aliū adhibere pastore. Vana est argumen-
tatio tua nā cū omnia ecclesiastica sacramēta chri-
stus ipse perficiat ipse est enim qui baptizat: & q
peccata dimittit. ipse est enim uerus sacerdos q
se se obtulit in ara crucis & cuius uirtute corpus
ei⁹ in altari quotidie cōsecrat. possemus dicere
sacerdotes minime necessarios esse. Quod quā
re sit absurditatis nequaquā te latet. Scis enim eū
dē christū cū ex hoc mūdo transiturus esset ad
patrē quoniam corpore ab futurus erat elegisse
ministros per quos sacramenta fidelibus dispē-
sarent. eadem igitur ratione necessarium fuit ali-
quem eligere cui uniuersalis ecclesie curā com-
mitteret quod fecit. dixit enim Petro ante ascen-
sionē suā pasce oues meas & ante passionē tu in-
terim confirma fratres tuos & rursus Petro soli
ait. tibi dabo claues regni celorū. quibus uerbis
palā ostendit potestatem clauium per Petrū ad ali-
os deriuandā ut ecclesie seruaretur unitas. nec
fas est dicere: hanc dignitatē Petro datā ad suc-
cessores eius non deriuari. Nā christus ecclesiā
usq; ad finē seculi duraturā instituit. secū-
dum illud Isaie. ix. ca. super soliū Dauid & super reg-
nū eius ut cōfirmet & corroboret in iuditio &
iustitia a domino & usq; ad sempiternū nā po-
testas apud eos qui cū christo uixere ita institu-

ta est ut ad posteros deriuaret pro utilitate ec-
clesie usq; ad consumationem seculi & hoc est
quod ipse saluator ait Mathei ul. Ego uobiscū
sum usq; ad cōsumationem seculi. Itaq; liquet
unū esse pontificē qui presit ecclesie uniuersę
& post cristū petrus fuit illo autē uita fūcto: suc-
cessores eius ad Calixtū usq; tertiu christi uica-
riatū tenuere: nec dici potest aliā quāpiā ecclesi-
am hac prerogatiua gaudere: nec ipsam qdē Ihe-
rosolimitanā in qua fuit officina nr̄e salutis. &
cui Iacobus frater domini magnus prefuit apo-
stolus. nā christus cū uicariū suū Petrū eligit
loco hanc dignitatem cōcessit quē Petrus ipse
suo sanguine consecraret Iherosolimitanā autē
ecclesiā quā nīcena synodus ab omnibus hono-
randū esse uoluerit: saluū tamē esse decreuit ius
cesarę palestine que tūc eius erat metropolis.
Romana igit ecclesia ut sacri canones aiunt a
domino & non ab alio caput omnium est cōsti-
tuta: que principis apostolorū ac doctoris gētiū
sanguine dedicata: ibi apud se celeste regnū ha-
bere meruit ubi terrenū usq; ad summū creue-
rat imperiū: nam sicut Romulus & Remus in-
itiū ibi mortalis iperii fecere: ita Petrus & Pau-
lus celeste regnum fundauere. Datum Rome
tertia Idus septēbris. Millesimoquadringente-
simoquinquagesimo septimo.

*sedes ap^{te} st^{us} p^{ro}ph^{et}a
dummr⁷ i urb^e rōa*

faxit deus

Neas Cardinalis senensis Martino Cā
 cellario Archiepiscopi Maguntini Sa.
 P.D. Fuit nobis Epistola tua nō minus
 iocūda q̄ grata Ex qua ualitudinē tuā simulq;
 cōiugis tue bonā esse cognouimus & natū tibi
 esse filiū quē Archiepiscopus Magūtinus p̄ sua
 benignitate de sacro fonte leuauerit: qđ tibi &
 honori esse & utilitati nō dubitamus. faxit deus
 ut filius ipse tibi sup̄stes sit & tue uirtutis heres
 atq; doctrine. Audiuius deinde que uir pro-
 bus ac modestus uigādus eisdē Archiepiscopi
 secretarius tuo nomine nobis exposuit: que duo
 principaliter fuere. primo enim que fiūt apud
 Magūtinū de s̄ctissimo domino nro & ipsius
 curā q̄rele indies narrauit ex ordine. Secūdo re-
 tulit quo animo sit idem Magūtinus erga Ro.
 ecclesiam & ipsum dominum nostrum sanctis-
 simum: & quomodo ad obuiādum peruersorū
 hominum Machinationibus necessarium tibi
 uidetur intelligentiā quandā fieri inter sanctis-
 simum dominū nostrū & ipsum archiepiscopū.
 intelleximus etiā per que media eandem intel-
 ligentiam recipiendā esse putas: sunt nō parua
 que nobis significas: neq; illotīs attingenda ma-
 nibus. facis nobiscū ut amici cum amicis solent.
 libere atq; aperte loqueris & confidenter. que
 geris in animo: patefacis: id uero ex amore fieri

cognoscimus: teq; ueteris amicitie memorē an-
tiquum seruare morē animaduertimus cum si-
mul in noua ciuitate degeremus: nihil enī tūc
tā arduū fuit: nihil tam abditum atq; secretum
qđ alter nīm nō cōmunicaret alteri. facis probe
qđ lōgo licet locorū interuallo distūctis nobis ni-
hil putas reticēdū esse: faciemus & nos idē er-
ga te. aperiemus tibi omni ex parte animū nīm:
atq; ut amicitie nostre cōuenit summa cū liber-
tate loquemur. considerauimus igit in primis
que dicūt cōtra summū pōtificem atq; Germa-
nos fieri murmura: nec miramur siquidem nul-
lus unq; beatī petri locum tenuit: qui nō latrā-
tiū dētibus impeteret: nec magnū putamus: si
quis tertio detrahit Calixto cū mgro eius scia-
mus detractū fuisse christo. uerax est enī salua-
tor ipse: nec poterit ueritas nra mētiri: qā nō est
discipulus sup magistrū nec seruus maior do-
mino suo. Germani tamē si uerū fateri uelint: si
militerq; reliqui christiani: nihil habent cur de
Calixto murmurare possint: nisi qđ cū pontificē
tradidit nobis deus: quo digni non fuimus: neq;
enī huius sanctissimi presulis mores plebi sue
cōformes existunt: qui cū diuinā in terris agat
uitā: angelis potius debuit qđ hominibus prefici.
nihil pius pater quod suū est querit. cogitatus
suos omnes iactauit in domino. honorē christi

Comendat Calix-
tum tertium

Hacta solertia

saluatoris nostri defensionē fidei decus ecclesie
salutē plebis toto conatu toto studio tota mēte
perquirat. nisi fuisset exacta ipsius solertia & in-
credibilis ad cōmune bonū sollicitudo. Iā tur-
chorū feritas nō hungariam modo protriuisset
sed ipsam quoq; Alamanā infestis armis petēs
christianis omnibus terrorē simul ac laborē in-
cussisset. nā si uicti apud hungariā & prostrati
sunt magni Turchorū exercitus: nō est q; post
deum alteri gratias q̄ Calixto christiani debeāt.
ipse enim solus fuit qui torpētibus ac pene dor-
mientibus christiani orbis Principibus Lega-
tum in Hungariā misit. Hungaros cū turcis in-
duciarum federa querentes: prohibuit labantes
animos erexit. copias cōgregauit. bellū q; illud
permittere suasit: in quo primum etate nostra
Turcorū dominus turpissime fugere uisus est.
& salus christiano populo parta. tacemus que
gesta sunt in oriēti per classem apostolicam: &
que in Albania & aliis quāpluribus locis ipsius
domini nri pecūniis p̄ tutela fidei indies gerūt.
Nihil aliud sua sanctitas in animo gerit: quam
suo tempore ita inimicos salutifere crucis hu-
miliare: ut tandē uocatus a domino creditam si-
bi ecclesiam in statu securo ac tranquillo relin-
quat: ob quam rem nescimus profecto quid sibi
uelint: qui tam sanctum presulem & tantum de

communī utilitate sollicitum calūmpniari pre
sumūt. nā qđ aurū a uobis extorqueat in qua
est prorsus accusatio: nihil enim preter consue
ta iura recipit: nisi fortasse spōte sua nōnulli in
classem cōtra Turchos pecunias offerant: quos
paucissimos esse cōstat. utinam tot essent: qui tā
te rei ac tam necessarie oportune subuenirent.
Electiones ecclesiarum canonicas qui dicunt a
sua sanctitate cōtemni: aut ecclesias metropoli
ticas seu cathedrales in Alamania reseruari lon
ge a ueritate recedunt: nulla electio reiecta est q̄
constiterit fuisse canonicā. Pontificalis ecclesia
in alamania nulla reseruata est specialiter a do
mino nostro. cōtra cōcordata uestra nō est eius
propositum neq; fuit hactenus quicquam agere
Et quamuis nemo imputare possit si sua sancti
tas dignitates principales in collegiatis ecclesi
is siue primas post Pōtificales reseruauerit neq;
enī cōcordata in hoc aduersant nō tamē inueni
unt facile reseruaciones beneficiorū nisi p Car
dinalibus aut aliquibus fortasse maximis ui
ris ab eadem sanctitate emanasse itaque nesci
mus quo uultu quo ore qua denique audacia
presumūt aliq sanctissimo presuli nostro detra
here tanquā nationi uestre onerosus existat: q̄
profecto nō tantū nationi hispanice (unde sibi

origo est quantum Germanice affectus esse ui-
detur. & qui diuinitus nobis datus est: ut hoc
periculoso tēpore ab infideliū incursione. maxi-
meq; Turchorū impetu orthodoxam christi re-
ligionem nō solum tueretur: sed etiam eleuaret
& propagaret. laudamus igitur & omni honore
dignum reputamus Archiepiscopū Magunti-
num qui reiectis malignātiū insidiis apud ip-
sum dominum nostrū sanctamq; sedem aposto-
licam omnium fidelium matrē. atq; magistrā
permanere decreuit. Facit quod doctum quod
prudentem quod bonum prelatū decet: qui pe-
regrinas respuens opiniones in solida sanctita-
te Romane ecclesie doctrīa & in ipsi christi pe-
tra pedes figit. facit modo quod fecit dum alias
eadem quererentur que modo tentantur. nūquā
enim Eugenio sancte memorie summo pontifi-
ci defuit quamuis multi ex Germanis in illum
desuissent. Nouit omnia noster pontifex eiusq;
probitati miro modo afficitur: nec unquam ei-
us nominis absq; singulari laude & meminit: ita
ut certissimi sumus nunquam ipsius petitiōes
in conspectu huius presulis uanas fore: que dig-
ne exaudiri uideantur. Ceterum quod secun-
do loco Secretarius antedictus exposuit: gra-
ue nobis Et alienum uisum est: quod ex uiro do-
cto ex iuris interprete & in magnis uersato cau-

sis prodire deberet. Nosti enim Romanū pre-
sulem unicum esse principem cui omnes obedi-
re tenentur. Petri & Pauli locū tenet: qui sedet
in apostolico trono. Christi uicarius est qui Ro-
mane presidet Vrbi Non est cur se cuiuspiam in-
telligētie nomine uel federis obliget. Neq; sub-
ditorū ē cū dominis suis federa querere. nec tu
fortasse ita loqueris ut Romanū presulē ex in-
telligentia queras obligare: quod nosti quantū
iura permittāt. sed aduertimus que petis ipsius
causa. magna profecto & que nos aliquantulū
de tua compulerūt admirari prudētia. Scimus
tamen quia cum amico omnia confidenter agis.
Idem & nos facimus. Vtimur respondendo ea
fidutia: qua tu interrogando es usus equidem.
indigna putauimus que nomine archiepiscopi
peterēt. Nec arbitramur eos bene agere: q; archi-
episcopo ea petenda suadent: quamuis nec sue
menti que semper modestissima fuit talia credi-
mus esse persuasa. Sue namq; dignationi id sa-
tis esse debet: ut antecessoribus suis equalis exi-
stat. Neq; illa querat: que ante centū annos nul-
lus obtinuit. Archiepiscopus Rectum & lauda-
bile fuerit propositum eius: si neq; Romanum
Pontificem minorem: nec se maiorem suis ante-
cessoribus esse uelit. Illud quoq; attente conside-
rabit: quis ecclesie Maguntine presuerit: ne Ro-

mana sedes conculcetur aut quouismodo depri-
matur. Certū est enim quia languēte capite ne-
queūt membra consistere. Neq; possunt riuuli
nō arescere fonte siccato. Salus ecclesiarū omni-
um pfecto ex Romane sedis precellētia & sum-
ma auctoritate dependet. Quibus ex rebus nō
essemus ausi ea quoquo modo aperire domino
nostro: que nobis pro intelligētia cōtrahēda sig-
nificasti. sunt enim eneruatiua iuris apostolici:
& nimis pfecto preiudicii prescuerētia & illa
presertim que de confirmationibus pōtificialiū
ecclesiarū attigisti nō ignoras (ut credimus) qua-
lis sit ipse dominus noster. quāta est in eo circū-
spectio. quāta rerū omniū noticia. quāta graui-
tas atq; cōstātia. Et si enī omnes laudandi sunt
quos nouimus Romani presules: hunc tamen
omnibus preferendū putamus: qui cū uite mū-
dissime sit & omnia gerat cōmendatione digna.
Tum uero his conditionibus peditus est: ut
falli nullo modo queat. Est enim etate grande-
uus uersatusq; est in arduis maximisq; negotiis.
doctrina ea presulget: cui similem nemo est qui
audierit in eius antecessore fuisse. Itaq; non est
facile decipiendus: qui cum multa per etatem
uiderit tum sciētie lumē cum rerum magnarū
experientia coniunxerit. rideret nos sua sancti-
tas si quid ei proponeremus doctissimū eius

languēte (supra est)

+

auribus quoquomodo indignum: atq; ob hanc
causam nō presumimus ea sibi referre: que tuo
nomine nobis exposita sunt. Neq; enim sua pie
tas eos probare solet: qui res minus iustas sibi
pponūt. Verū ut ad grauamina natiōis uestre
redeamus: si quid est quod emendatione egeat:
laudamus id sanctissimo domino nostro signi
ficari: nec dubitam⁹ qn sua sanctitas debito mō
puideat. Illud autē nobis exploratissimum est.
Archiepiscopū scilicet prefatū in optima repu
tatione apud sanctissimū dominū nostrū esse:
fauorēq; sibi & oportunū presidiū ab eo nūquā
defuturū. certo scimus aduersus omnes qui si
bi molesti fuerint. quod si eius oratores huc ue
nerint: recipientur pfecto benigne & humani
ter tractabunt. neq; duras inueniēt apostolicas
aures in his que cōcessu digna petierint. qd ue
ro dicis serenissimū Impe. & ipsum archiepisco
pū si se cū sancta sede apos. itellexerit facile im
pedituros aduersantiū machinam etiā id quidē
credimus: & ita factū esse nouimus superiorib⁹
ānis. at cū Impe. prefatus cū sanctissimo domi
no nro unanimis sit: nec unq; ab huius sancte se
dis deuotione declinauerit: curādum est ut ipse
Archiepiscopus idem agat: in qua re cum tua
multum consilia possint: rogamus ut in hoc tu
os intēdas neruos: uel isq; doctrinę tue nomē in

defendēda Romane ecclesie auctoritate potius
quam in opugnanda clarum facere. sic enim &
Maguntine ecclesie recte cōsules; & tibi ac tuis
amicis utilitates crescent & accumulabūtur ho-
nores Datum Rome duodecima Kalen. octo-
bris M. CCCC. LVII.

104
Alixtus Episcopus seruus seruorū
dei Dilecto filio Iohanni Cardina-
li sancti Angelī Salutem & aposto-
licam benedictionē. Ex litteris que
de partibus Austrie ad Curiam nostram indies
deferuntur intelligimus dilectionem tuam cū
littere ille scriberentur adhuc fuisse in Hunga-
ria de qua re admirati plurimum sumus: cū iā-
pridem tibi scripserimus & ad partes alamanie
te conferres: eam discordiam pro tua facultate
sedaturum. que inter carissimos filios nostros.
Federicum Romanorum Imperatorem & La-
dislaum Hungarie ac Bohemie Regem uersat;
que quantum pariculosa sit: & quantū reipub-
lice christiane damnosa: pro tua singulari pru-
dentia non ignoras. nescimus que te causa tam
diu retardauerit: cū te nō lateat nō minus utile
fore dictos principes adinuicē reconciliare: quā
Turchorum perniciosos obuiare conatibus. Si
quidē noxiora multo sunt intestina bella quā

103

externa; & frustra his qui foris sunt resistimus:
si ab his qui intus sunt uulneramur: itaq; uolu-
issemus te qui primum recepisti litteras nostras
ad Imperatorem & regē prefatos iter arripuis-
se quod quidē fuisset nostro iudicio ex pediētissi-
mū. Verū cū nouissime nobis relatū sit dictum
Hungarie ac Bohemie regem circa festum san-
cti martini proxime futurum decreuisse Bohe-
miam petere: ut sibi sponsam suam & carissimi
filii nostri Caroli Regis Frantie natā conduci
faciat: & cū ea solemnes ibidē nuptias celebret:
pro qua iā fertur oratores misisse: committimus
tibi: & harū tenorē seriose mādamus: ut omnibus
aliis postpositis ad ipsum Regē quā celerrime
te cōferas: eiusq; nuptias tā sui q̄ dicti regis Frā-
tie consideratione nostro & apostolice sedis no-
mine ut dignū est tua presentia honores: erunt
enim ut fama est he nuptie plurimum excellen-
tes ac magnifice tā respectu personarū inuicem
cōtrahentium (quarū sanguis clarissimus est &
sublimis dignitas) q̄ principū qui cōuenturi eo
dicūtur: cū non solū dilecti filii nobiles uiri Ba-
uarie & Saxonie duces. Marchionesq; Brande-
burgenses cum coniugibus suis sed etiam caris-
simus in christo filius noster Casimirus Rex
Polonie simulq; consors eius Regina earundē
nuptiarum celebritate asserantur inter futuri.

Nuptie

Consideramus autem q̄ in tantorum conuētu
principum multa tractabuntur in quibus erit
tua presentia ne dū utilis sed etiam necessaria:
poterisq̄ in tali conuentione de modis per quos
religio nostra contra Turchorum impetus de-
fendatur commode tractare & cum sint ibi nō
nulli male de fide catholica sentientes eoꝝ ma-
licie ne quid in tanta congregatione nocere pos-
sit oportune obuiabis. quibus ex rebus necesse
est ut eidem congregationi prorsus interesse cu-
res. & ita nos dilectioni tue iterū atq; iterū cōmit-
timus & mandamus. responsum tuū super his
quam celerrimum expetentes. Datum Rome
die prima octobris. Millelmoquadringentesi-
moquinquagesimoseptimo. Eneas Cardinalis
senensis dictauit.

105

emphyo

Eneas Cardinalis senēsis Henrico senſe
lebē. S.P.D. Gratissime fuerunt nobis
littere tue quibus Regium in Bohemiā
transitum significasti: & nuptias excellentes in
Praga futuras. retulimus singula domino nro
sanctissimo: q̄ mox litteras scribi iussit ad Car-
dinalem sancti angeli legatum mandans ei ut
euestigio Hungariā post habita ad regiam ma-
iestatem se conferat: eius nuptias honoraturus.
mittimus tibi litteras ipsas siue breuia sunt ro-

gantes ne graueris. **Q**uantotius ea sibi trasmit-
tere quia pondus habent in se non modicum. de
Roran nostro fecimus uerbum apostolice pie-
tati. negat ipse dominus noster decimarum ali-
quas bullas illi concessas esse. Laurentio Roua-
relle bene a te & consilia & auxila prestita sunt
eum caritati tue magis magisque comendamus.
rem Vratisslauensi Episcopi oportune absol-
uimus sicut ex Vincislao cognosces. restat epis-
copum ipsum nobis in agendis nostris fauorabile fore.
audies ex Bartholomeo canonico nostro quid
actum sit in ecclesia Variniensi rem totam tuis
comisimus humeris: ut ab eo finis habeat: quod
dedit initium. Gaudemus te de reditu cogita-
re sed prius cupimus negotium nostri Episco-
patus absolui quam redeas. Quod facile fiet si
quemadmodum fama est Rex Polonie ad Pra-
gam se contulerit. Cura inter cetera ut ea obliga-
tio habeatur in qua magnus magister Perusie
antecessori nostro in quinque milibus florenorum
quos mutuo receperat sese obnoxium fecit quem
admodum Bartholomeus prefatus plene in-
structus est. noua alia hic non sunt nisi quod & in-
ter Vrsinos & Comitem Euersum heri treuge
usque ad annum permansure in dicte fuerunt.
& ab abutraque parte recepte quod saluberrimum est:
& rebus agendis apprime conducit inter Regem

grotius

q. pondus hnt i
se n modum

Noua alia hic
n p. 729

Aragonum & Sigismundum malatestam con-
cordia tractatur. & que si sequetur ut spes est res
italicas admodum quietabit Vale ex Roma die
prima octobris. M. CCCC. LVII.

106

ex sma cedunt.

Neas Cardinalis Senē. Nicolao liscio
S.P.D. locū de fuerūt nobis littere tue:
quibus Regiam maiestatem in Bohemiam tra-
situram esse cognouimus: preclaras sibi nuptias
peracturam. Vtinam omnia piissimo illi & sere-
nissimo Regi ex sententia cedant credimus con-
uenienter cum potentissimo Rege Polonie & ad-
uentantibus principibus ut fama est complu-
ribus in eo cōuentu aliquid tractare debere qd
religiōi cristiane saluberrimū fiat. legatus apo-
stolicus sicut sibi mandatum est ad uos si con-
ualebit prorsus se conferet quo cum sapienter
erit de re tibi nota tractandum. Nam ei nō om-
nia que aliis placent. Rogamus rē nrī episcopa-
tus Varmiensis si Rex Polonie affuerit curan-
dum suscipias. Nam uerbo uno sublimitas no-
stri Regis eam absoluet. Stude ut magnificus
cācellarius hoc ipsū cordi habeat. nihil est enim
quod dubitemus fieri posse in quo sua magnifi-
centia neruos intenderit suos. commenda nos
probitati sue eiusq; bone ualitudini consule. nā
eius sanitas & nostra & multorum prosperitas

107

est commenda etiā nos ueteribus amicis & pre
fertim Vradiensi si affuerit Gubernatori Do
minus de Rosis & domino de Clena similiterq;
Stlentioni & aliis illius regni proceribus. quorū
commoditatibus semper studere prouisi erimus
& uoluntarii. bellum quod in foribus urbis hu
ius accusabas tamdiu mansisse. heri per induti
as annales sublatum est. Interea pax integra cō
ponetur. turbide fuerunt res nostre hactenus:
nunc serenescunt & meliuscule fiunt. Iacobus
Piccininus in Marchiam petit transitum Sigis
mūdo maleteste illaturus bellū. sed hoc quoq;
incendium extinguere annititur pontifex max
imus: quod si pro spe fecerit tota ferme italiā
conquiescit & ad tutandam contra Turchorū
perfidiam ueram christi religionem liberius in
tendere poterit. hec procopio & Cardinali si af
sit communicata esse uolumus. tu uale pro tua
consuetudine nostri memor. ex Roma Kalen.
octobris. M.CCCC.LVII.

u. r. b. amine

belli

107.

Neas Cardinalis Senēsis Iohanni Car
dinali sancti angeli. S. P. D. Cognosces
ex litteris sanctissimi domini nostri q̄
necessaria sit presentia tua in nuptiis quas se
renissimus Rex Hūgarie celebraturus est in Pra
ga. ob quam rem quamuis non puto necessariū

dignationem tuam adhortari: Vt quam celer-
rime eo se conferat) quia tamē eius rei utilitatē
non solum animo percipio sed manibus quodā
modo ut ita loquar palpare uideor. non possum
facere quin tanq̃ seruator & filius tuus ea scribā
que honorem tuum concernere animaduerto.
sane quis pietas domini nostri id iuditiū de tua
dignatione faciat: quod de uiro prudentissimo
& optimo habēdum est: & quis omnia que per
te facta sunt miro modo commēdet. illud tamē
plurimum admiratur q̃ dissidentibus inter se
serenissimis Principibus Romanorū Impera-
tore & Hungarie rege non statim ad sedandas
eorum discordias sepositis aliis negotiis prope-
rauisti cum certum sit illis inter se contendē-
tibus. Non solum nobilem illam Austrie pro-
uinciam plurimum cōturbari: sed etiam turcis
uiā preberi: qua facilius ad christianitatis inua-
sionem prorumpere possint. uidetur igitur mi-
hi admodū expediens q̃ tua dignitas ad prefa-
tas nuptias iter suū acceleret: que ut existimat̃
mense Ianuario aut tardius Februario celebra-
buntur. erit cōuentus ille celeberrimus in quo
duo Reges & tot principes conuenient. nō du-
bito quin magna ibi tractentur: & ut arbitror
quinq; principaliter agitabuntur in eo loco ne-
gotia. namq; cū lites Imperatoris & Regis nō
dū composite sint erit cura illorum principum

imprimis eas sedare inter Polonie Regē & fra-
tres sancte marie Theutonicos, agēt de cōcor-
dia. Bohemi de suis articulis curiosi erunt illi q̄
sunt in Rheno & res nouas contra sedem apo-
stolicam moliuntur, non omittent per oratores
suos in eo conuentu aliquid attemptare postre-
mo etiam de defensione fidei contra Turchos
ut mea fert opinio inter tantos proceres sermo
fiet. Magna sunt hec & profecto tuam presenti-
am merito exigūt. itaq; tanq̄ seruitor tuus sua-
deo ne quo pacto ei congregationi absis: quod
esset & inhonestum & incommodum apostoli-
ce sedi, quod si interfueris complacebis procul-
dubio non solū regi Hungarie sed etiam regi
Frācie cuius filie nuptias honorabis. obuiabis
malis que per nonnullos procurantur: & mul-
ta bona opera procurare poteris tam pro pace
christianorū q̄ p defensione fidei cōtra inimicos
crucis cristi Piumq; sanctissimi domini nostri
desiderium hoc potissimum modo adimplebis:
& rem facies tua uirtute dignā duabusq; maxi-
mis nationibus Gallice & Germanice simulq;
duobus maximis principibus hoc est impera-
tori in patruelis sui & regi Frantie in filie sue
honoratōe rem gratam faciens demulcebis
capita Datum Rome die prima Octobris M.C
CCC.LVII.

ut non foret
optimo

et re facies tua
uirtute dignā.

letati & oblectati
sumus

ortus ut p. g. r.

Neas cardinalis Senensis episcopo oue
tensi Sal. P. D. litteris tuis quas amico
tuo ad Hispaniam scribis & letati & ob
lectati admodum sumus: letati quidem q̄ tem
pora nostra claris flore ingenii & uim eloque
tie passim crescere atq; ad exteras penetrare na
tiones animaduertimus: oblectati autem quod
in epistola tua multum leporis multūq; salis in
uenimus: & cum omnia que scribis graua dig
naq; philosopho proculdubio sint. tum illud no
bis precipuam quandā exhibuit uoluptatē qđ
exēplis ietro atq; moyſi quibus ipugnabaris q̄ſi
armaturis tuis quibus & defenderis & aduerſa
rium ferires uti nouisti. Est enim hoc simile illi
quod de Virgilio legimus qui cum crimini ſi
bi daretur q̄ Homeri uersus operi infereret ſuo
at hoc inquid quod uitupatis laude precipua
dignum est tanq̄ ego clauam ex manu herculis
eripuerim. hoc itidem & nos de tuo ingenio di
cimur. perge igitur & florentes eloquii tui uires
ſepius exercere. ſic enim erit inter discretos ora
tores non uulgare tuum nomē. uale optime Ex
Roma. iiii. no. octobris. M. CCCC. LVII.

Alixtus ep̄s ſeruus ſeruorū die dilecto
filio Ioāni. cardi ſa ncti angeli apostoli
ce ſedis legato Sa. & apostolicā benedi
ctionem ex litteris tuis diatē decimaſexta. iulii

re
co
ob
em
que
na
rod
sin
dig
no
qd
afi
ria
lla
i fi
suo
pua
ulis
io di
nref
ora
Ex
cto
Poli
edi
alii

dati intelleximus te in partibus istis moratu-
rū per aliquod tempus ut quid agāt turci quid
ue parent facilius inteiligas ac nobis & carissi-
mo filio nostro Regi Hungarie q̄ celerrime sig-
nifices. intelleximus & ātea que gesseras in reg-
no Bosne laudamus opera tua & omnia per te
gesta prudenter & accurate recognoscimus. cō-
mēdamus quoq; circūspectinoē tuā & animi cō-
stantiā ac bonitatem que dū christi dei nostri
negotium agit nec labore frangitur nō timore
deicit. neq; piculo ullo a sancto pposito deter-
ret. multa tibi debet apostolica sedes & quidē
p singulari uirtute tua p q; grauib; laboribus
quos ppeffus es scimus nos tibi plurimū obliga-
tos, conabimurq; uita comite p tuis meritis p-
sonam tuam honorare. nūc tamē necesse est ut
perseueres in sancto opere personamq; tuā a la-
bore cepto non retrahas. sed pro tua excellenti
prudentia in his cōtinues que salus ecclesie ex
te deposcit. cūq; ad res fidei cōtra turcos p spe-
cte dirigēdas maxie necessariū sit ut carissimū
in christo filii nri Federicus Romanorū Impe-
rator & Ladislaus Hungarie atq; Bohemie rex
inter se recōciliati in Turchis arma conuertāt.
sitq; modo quedam dieta inter eos indicta ad
pacem tractandam in qua dilectus filius nobi-
lis uir Ludouicus Bauarie dux tanquam medi-

Comendat ad qm
scribit

Dicit se obhymer
ad qm 2 pmutur
2012 n p gant

atar futurus asseritur. utile nobis uidet & quo
dammodo necessarium ut & tu Quoque eo te
conferas in tam Sancto opere nostro nomine
tuas partes adhibeas. Ea propter mandamus
tibi ut nisi alia causa magis necessaria in Hun
garia te retineat & ad Imperatorē & Regē pre
fatos gressus tuus quātotius dirigas eos ad pa
cem inducere coneris & omnia facias que tibi
uidebuntur ad reconciliationem ipsorum prin
cipum necessaria. uidetur enim rebus agendis
omnino conducere q tu dictos principes adeas
siue p ipsum ducem ante tuū aduentum pax cō
cludatur siue non. Namq; si pacem factam in
ueneris quod deus pro sua misericordia largia
tur. habebis expeditam uiam qua principes ip
sos adducendū contra turchos exercitum effi
caciter inuitare possis & alia multa sunt in Ala
mania gerenda que tuā presentiam exposcunt
sin uero quod absit concordiam nondū factam
inueneris laborādum tibi erit totis uiribus ut
ea perfici possit nisi enim principes ipsi deposi
tis inter se discordiis ad commune bonum una
nimes fiant nō uidemus quid per Hungariam
cōtra Turchos patrari possit laude dignū aut
existimatiōe. uerū quia multa sepe occurrūt in
quibus personaliter adesse non uales: & tamen
tuā diligentia exposcūt misimus ad te dilectū

filiū Laurentiū Rouarellā sacre Theologie p/ fessorē & subdiaconū nostrum quē mittere pos sis ad ea loca que tu ipse adire nō uales Is enim sicut in mandatis a nobis habet quicquid iusse ris exequetur & a tua uoluntate nullatenus de uiabit. insuper ut intelligas que nunc in ptibus Rheni per electores imperii tractātur. facimus tibi copiā litterarū nostrarum quas imperatori transmittimus ut secūdū scripta nostra tuāq; sin gularē prudentiā eo te melius gerere ualeas: quo fueris de singulis occurrētibus plenius in formatus Datum Rome die decimaquinta oc tobris Millesimoquadringentesimoquinquage simoseptimo.

110

Neas cardinalis senensis Leodrisio cri bello .S.P.D. Affecerunt nos haud mo dica uoluptate uir prestās & amice sin gularis littere tue q̄s ex Mediolano decimasex ta Kalē . septē . ad nos scripsisti. legim⁹ Iohan nis Crisostomi epistolam quam ex athica Ro manā fecisti. nesciebamus te antea greci sermo nis gnarū esse. prius translationē hāc uidimus q̄ te grece doctum audiremus: tanto te magis existimamus: quanto maius est duas linguas quā unam nosse. nō est nobis iuditiū de Grecis. at quod latine scriptū est e Greco uersum: si qd

gnarus

Ex^t q^o ad gratia
hōi^z dⁱ p^rmo^rōe
sua ad Cardina-
lem. 11. 7.
M^onn opta.

Favet deus

quo nro

est quod sentimus admodum laudabile est ter-
sum suaue nitidum. Gaudemus te huc doctri-
ne profectum ut laudari ab omnibus tua scrip-
ta debeant. At quod de nobis iudicium facis lō-
ge maius est quam nostra exigant merita. nosci-
mus nos ipsos nec fallimur cū laudamur, quod
ad Cardinalatum euecti sumus diuine misera-
tionis non nostre uirtutis ^{fur} non omnia dei consi-
lia humana potest inuestigare cogitatio: sepeq;
ad nostram ruinam tendunt: que nos quā felici-
cia uel cupimus uel admiramur, neq; dignitas
Cardinalium tantum in se bonum habet quan-
tum per se ferre uidetur. & quidē nobis qui tan-
te glorie impares sumus: instar est potius mise-
rie quam felicitatis. Itaq; probe ad nos episto-
lam de exilio misisti ut solamen nostre calami-
tati afferes aliquod. egemus euim consolatione
non parua. Nam sicut prestantissimi patres in-
ter uiles ululant homines: ita & ignaui nostriq;
similes quasi e patria fugati sunt: cum cetui ad-
miserentur probatissimorum. idq; nobis accidit
in sacrum collegium accersitis in quo tremētes
uiuimus. faxit deus ut si nō implemus hominū
opiniōes omniū: at saltē nō cōfundam⁹ eos q; de
nobis bona predicāt. uiri prestātes & euo nostro
singulares Nicolaus Arzemboldus & seua cur-
tensis dum nos commendant faciunt magis qd

se decet q̄ quod nos meremur Stephanus cacia
nouariensis ad quē scribebas diem obiit: nos lo
co suo tuas legimus litteras. amauit te ille & a
mat proculdubio in paradiso uiuens, non enim
perit anima cum corpore abijt neq; uiri boni &
Stephano pares ad inferos migrāt dū satis fun
guntur. sed recta uia celum petunt ei seruituri
eoq; fruituri a quo receperunt esse ex urbe Ro
ma die uicesima secunda octobris. M.CCCC.L
VII.

10x1. Neas cardinalis Senē. Nicolao Arzim
boldo. S.P.D. mille ānis tacuisses nihil
ad me aut de me scribens nihil tamē de
nro erga te amore diminuissemus. neq; enī nos
latet quocunq; in statu sumus nos caros esse &
amatos in mente tua: accepimus modo litteras
tuas quibus amicū Comanum nobis commen
das erit nobis cure causa sua & itelliget si opus
fuerit tuas cōmendationes sibi fuisse utiles hic
Cardinalatus quem sine ullis meritis consecu
ti sumus nulla in re nobis uoluptati est nisi ut
aliquando prodesse possimus amicis nostris in
ter quos tua probitas precipuum habet locum.
tuū ē igitur ut opera nostra confidenter utaris
cupimus tibi consortiq; & liberis bene esse Vaz
le optime & nos quando facultas sese exhibet

Stephanus cacia noua
uariensis ad quē scribebas
diem obiit

mille annis
tacuisses aut
ad maius huiusmodi
amorem

Comanum nobis cō
mendat

hic cardinalatus
et

domino duci commendatos effice. ex Roma uil
cesima secunda octobris Millesimoquadringenti
tesimoquinquagesimo septimo.

112

Robini. spham
can.

Robi. opt^m zamm
nam 21.

De obitu enj dy

domino duci commendatos effice. ex Roma uil
cesima secunda octobris Millesimoquadringenti
tesimoquinquagesimo septimo.
Neas cardinalis Senensis Frācisco phi
lpho militi & poete S. P. D Carmē tu
um insignis eques & optime poetarū
accepimus. Simulq; litteras materno scriptas
eloquio uerbum emisit non christiano nō sapi
enti uiro dignū ecclesiasticis sacramētis de uo
tissima mēte susceptis. ad extremū usq; anhel
tū intellectū & uerba prudētis hominis retinu
it sepultus ē apud hospitale sancte marie thūto
nicorū die undecima huius mensis Vale opti
me & amici animā in orationibus tuis cōmeda
tam habere Datum Rome die uicesima octobris
M.CCCC.LVII.

Neas cardinalis senensis Sceue S. P. D.
Stephanus noster cacia nouariensis cō
munis amicus ad quinta Idus huius mēsis ani
mam creatori redditit. hec scribimus nō ut do
leas amici obitum qui more christiano & ut sa
pientē decuit ordinatis rebus suis ex hac luce
migravit. sed ut cōgaudeas illi ad meliorē uitā
profecto. nobisq; cōpatiāris tali orbatis societa
te cogitesq; aliquando de nobis qui hoc in pela
go sine uelis remisq; nauigam? & fluctuāte na

uicula procellarū turbine parum absq̃ naufra-
gio absumus. uellemus hic esses & rerū nostra-
rū cursum intuereris. sed quid querimus feren-
da est fortūa quā deus imittit. neq̃ enī dubitā-
dum est quin deo cura sit huius mundi: quem
sue condidere manus. si curat igitur quecunq̃
accidunt aut uolente illo aut permittente fiunt.
hoc nos solatur & equo iubet animo expectare
tempus: in quo & ad stephanum & ad reliquos
qui nos precesserūt amicos euocemur. de re tua
audiuisti que sit Pontificis sententia. nō est cur
modo alia queras. deus ipse opem ferat. Iohāni
Caimo optimo uiro & amico tuo nostroq̃ dix-
imus de scutifero nō esse facturos quod tua iu-
beret amicicia nec mutamus opinionem. Roga-
mus te illustri principi simulq̃ Nicolao arzim-
boldo nos commendes cuius benignas litteras
his diebus accepimus nec dubitamus eum pro
ueteri consuetudine nos amare. uale optime Ex
Roma die Vicesima Octobris Millesimoqua-
dringentesimoquinquagesimoseptimo.

Neas Cardinalis Senensis Marti-
no Mayr. Salutem Plurimam Di-
cit. Scripsimus tibi non sine fidu-
tia singulari litteras. lōgiores. non scimus dare

ferenda est
fortuna est

115
inania uerba. amamus ex corde amicos & his
adulari nescimus. crede optime. corde loquimur.
si facultas adsit nūq̄ deerimus uotis tuis. & id
certo certius habet q̄a uerus amicitia nra solida
est. In facto ecclesie Romane illud tantum dici
mus quia non leditur caput sine membris. nos
hic curabimus ne concordatis derogetur. dein
ceps non credimus nationē habere causam que
rele si pacta seruentur. De gratia nostra siue re
seruatione scripsimus pridē & nunc repetimus.
non est animus noster uexare quempiam occa
sione illa nec intendimus concordatis per gra
tias nostras in aliquo derogare. Vale & nos ut
soles ama Ex urbe die uicesima octobris M. CC
CC. LVII.

115
Neas Cardinalis Senēsis Theodorico
Archiepiscopo Maguntino S. P. D. Ex
Vigando secretario tuo accepimus lit
teras dignationis tue. cognitis his que cupiebas
mox audiuius Sanctissimū dominū nostrū.
leto aīo uotis tuis ānuit. Nouit sua pietas quo
animo quoue opa tua dignitas superioribus an
nis Romanam adiunxit ecclesiam: & ubi occa
sio detur monstrabit se diligere tuam uirtutem
nos autē in quacuncq; re poterimus erimus sem
per & uoluntarii & prouideri desideris tuis morē

116

gerere Datum Rome die uisima octobris.
M.CCCC.LVII.

176 Neas Cardinalis Senensis Iacobo pto-
lomeo .S.P.D. litteris tuis q̄s de Mōta-
nia & Andrea filiis tuis & nepotibus
nostris ad nos scripsisti respōdimus semel & ite-
rum nescimus an scripta nostra in manus per-
uenerint tuas. ideo hec pauca repetimus: ne pu-
tes mente nostra excidisse: quod illic inuiliabili-
ter sedet. de Montania ob res que geste sunt dif-
ficile est rectū ferre consiliū. intelligimus enim
eum monasteriū abhorrere. matrimoniū autē
reperire sua conditione dignū difficile est. nos
igitur relinquimus tibi hanc prouinciā; ut sibi
persuadeas quid in rē suam sit. si essemus pecu-
niosi & more quorundā cardinaliū abundare-
mus; daremus illi & uirum & dotē. At cū tenu-
is sit cōditio nostra uoluntatem potestas impe-
dit: utcunque sit ex paupertate nostra centum
illi aureos spondemus quācūq; uia ingrediatur.
scriptoriā apostolicā andree tuo & si optamus
acquirere: tamen non ualemus nemo enim est
qui absq; mille aureis eam cōsequi possit. oportet
igitur alias ingredi uias. nos ubi poterimus:
nō deerimus necessitati tue. & si deus dabit: ut
possessionem Varmiensis ecclesie consequi pos-

valō scriptore

si deus dabit

simus ita nos geremus ut intelligas nos aman-
tissimi fratris locum tenere Datum Rome die
uicesima octobris Millesimoquadringentesimo
quinquagesimoseptimo

117

Neas Cardinalis senensis Iutino equi-
ti Cyprio. S. P. D. Duabus epistolis tu-
is gratias nobis egisti super nobis que
tui causa fecimus. cognoscimus nos nec pro de-
bito nec p^{ro}uoluntate satisfecisse, sed tua benigni-
tas parua pro maioris accepit. gaudemus obtigis-
se tibi desiderium tuum, nam & tua uirtus maio-
ra meretur afficit tibi summus Potifex & deside-
riis tuis ubicumque potuerit fauebit. satis aicus tu-
us & noster stephanus cacia cuius sine lachry-
mis non possumus meminisse creatori deo ani-
mam reddidit. Rogamus te ut eius nopotes a-
pud illustrissimum ducem comendatos habe-
as quibus beneficia sua collata sunt & nos etiam
preposituram unam tenuem obtinuimus, uel si
nos principi & consorti eius commendare qui
ad eorum beneplacita semper inueniemur attē-
tissimi. Datum Rome die uicesima octobris.
M.CCCC.LVII.

118

Neas cardinalis senensis Io. Lisure. S:
P. D. Amauimus probitatem tuam an-
te promotionem nostram & nunc potif-
sime colimus obseruamusque. Inueniemus enim

119

in te & ueritatem & prudentiam. credimus pla-
ne illud esse scilicet aliquos qui uulnerēt ut me-
dendo lucrentur. sed nō patietur caput sine do-
lore damnoq; membrorum, mittimus cum pre-
sentibus Alphabetum quod optasti. Si signatū
recipies poteris illo uti & nobis que grauiora
erūt significare; habebisq; respōsa ex nobis que
res ipse exigēt. decet uiros bonos curate ne uni-
tas ecclesie magno parta labore iterum scinda-
tur. de cōcordatorū obseruatiōe solliciti sumus.
damusq; operam ne uiolentē. Amidiū pro quo
scribis si inuenietur fuisse in possessione ipse cō-
cordatorum habebit pacē idq; dominus noster
nobis commisit inquirere uale optime & scribe
nobis frequenter nā litteras tuas quasi personā
tuā intuemur. datū Rome die. xx. Octobris.
M. CCCC. LVII.

112. ^e Neas Car. Senen. Iodocho electo Vra-
tislauensi. Sa. P. D. Cōmisimus aliqua
paternitati tue referenda nostro nomi-
ne Bartholomeo canonico ecclesie nre Varmiē-
sis super rebus ecclesiam istā & antecessoris no-
stri bona concernentibus. rogamus igitur ut si
bi in his que nostro nomine dixerit plenā credē-
tie fidem. Et in agendis oportunum fauorem
prestare uelis sicut de tua erga nos singulari ca-
ritate plene cōfidimus. nos autē ad beneplacita

tua omni tempore parati & uoluntarii sumus
ex Roma die decima quinta octobris M.CCC.
C.LVII

120

Neas Cardinalis senēsis Bartholomeo
etēsi artium & medicine doctori phisic
co Archiepiscopi Maguntini S. P. D.
Reddidit nobis Vigādus litteras tuas que gra
tissime fuerunt tuam bonam ualitudinem in
dicantes. Voluissēmus petitioni tue moram ge
rere sed nos non decet contra primarias preces
Imperatoris aliquid attemptare quia illas im
petrauimus & sepe defendim⁹ & impatorie ma
iestatis honorem tueri debemus; qui ab illa pro
moti & magnificati sumus si q̄ alia in re posse
mus tibi complacere esset id nobis uoluptati.
Vale ex Roma die decima octaua octobris Mil
lesimoquadringentesimoquinquagesimo septi
mo

121
si nō scribam
ad te supm.

Neas Cardinalis senensis Petro Noxe
tano S. P. D. Si non scribimus ad te se
pius id facit negotiorum multitudo; q̄
bus distinemur. Simulq; tua humanitas qua
non ueremur abuti. extāt apud nos scripta tua
q̄bus satis esse dicis si q̄ter tibi scribamus in an
no hoc nos pigros reddidit. Dabimus tamen &
sex & octo epistolas in anno singulos amicitie

122

tue. nunc hec prima sit anni huius qua nos be-
ne ualere & animo & corpore intelligas. quāuis
multa indies emergunt que conturbare cuius
uis hominis mentē queant. sed nolumus afflige-
re cor nostrū quando nihil est qđ nostris subest
uiribus. reliquum deo relinquemus: cuius est
& nos perdere si uelit & saluare. hanc ipse mun-
di machinā cum non esset in esse produxit: cui
dubiū est ei curā esse operū que sue fecerūt ma-
nus. hec tibi pauca scripsisse uolumus rogātes
ut tu quoq; leto animo id uite traducas quod
superest. optamus te aliquando uisere atq; am-
plecti Bene uale ex Vrbe uicesima octobris M.
CCCC.LVII.

122

Neas Cardinalis senēsis Iohanni Cam-
pasio placētino. Sal. P. D. Si non scribi
mus sepe dignationi tue. das ueniā non
ambigimus. nā & nos Vegio poete ignoscimus
quīs nunquam nos adierit nec nobis quicquā
scripserit postquam cardinalatum accepimus.
simulq; memores legis nestre. quando commen-
das nob aliquos huc ueniētes & si ^{non} respōdemus
operas tamē nostras illis offeremus. estq; nobis
iocundissimum litteras tuas legere & illos au-
dire qui a te uenientes bonam ualitudinem tu-
am nobis enunciant: cupimus te hic aliquādo
uidere: & si parū spei super aduentu tuo habe-

*Si nō scribimus
p. 27*

dolor d' morte amici

*ma fons maior e
magna mea*

mus quando iam sedem elegisti & uite simul &
morti. nos modo quod scribamus aliud non ha-
bemus: nisi obiisse apud nos stephanū caciā no-
uariensem communē amicū quo cū magna ps-
anime nostre a nobis abit. Affecit nos incredi-
bili merore suus obitus. illud tamen consolatio-
ni nobis fuit q̄ fortem eum intransitu cognoui-
mus: unq̄ enim eiulauit nunquā fuerunt itaq̄
iocunda ab amico missa & cōdita salibus in car-
mine plus aliquid est quam nobis cōueniat nū-
quam nos id somniauimus quod tibi de nobis
polliceris. neq̄ grandia hec sine presagio uel ua-
tum uel somniorum eueniunt. nostra fors ma-
ior est uirtute nostra. stulti simus si uolare alti-
us ambiamus. sed inest tuis uersibus incredibi-
lis suauitas que nos etiam adulando delectauit
quod queris de parallellis plutarchi uanum est
perierūt omnia nemo est qui de his loqui norit
naufragium passe sunt littere & quidem apud
Rhodum ubi neque reliquias relegere nautas
licet. tu si more tuo sapias amisso libro non adi-
cies ut animum crucies. apud Reuerendissimū
Cardinalem de Columna uidimus & legimus
Sfortiada tuū opus tersum & dignū quod pris-
cis pœmatibus annuerentur. & tu francisci du-
cis qui gestas res decātares dignus eras & illius
uirtuti tuā musa debebatur si tamen dignis il-

le te premiis prosequitur & egere uetat si secus
agit hortamur fistule ut ceram ad moueas nam
maius illi tua taciturnitas q̄ sua tibi tenacitas
detrimentū prestabit Vale & nos ama ut soles
ex Vrbe Vicesima quinta octobris Millesimo
quadringētesimoquinquagesimo septimo.

123

& Neas cardinalis senensis Iohanni Car-
dinali sancti angeli Salu .P.D. Accepi
ex Iaurino Litteras tuas Scripsisti nos
hic omnia bene agere putaui id ironice dictum
esse nunc ironiam omnem abfuisse cōtendis ce-
do uincentiq; do manum de re altera Bohemi-
ca non est opus q̄ modo disputemus. liberis nō
litteris esset agenda & tandem sua cuiq; senten-
tia remaneret uellem dignatio tua in germania
potius quam in Hungaria degeret idq; putare
utilius res perniciose agitantur qui contra nos
sunt Gallīcanam appetunt sanctionem qui no-
bis cum sentiunt Papatum ex Apostolica sede
requirunt. tua prudentia multum utilis est ad
obuiandum priusq̄ uulnus infligatur sunt qui
dā de hic stātibus qui se omnia uno uerbo mo-
dificatuos aiūt si cū impio ad partes illas emit-
terēt: sed ita est humana cōdicio omnes pluris
apud nos ipsos q̄ apud alios sumus cum uerba

fiunt de tua prouisione apud pontificem maxi-
mum abūde se sua sanctitas tue dignationi ne-
cessaria ministrare affirmat. de beneficiis hispa-
nicis scis non dudito meam uocem esse tenuis-
simam qui nec senensia impetrare ualeo. noua
sunt apud nos sicut heri & nudiustertius rex A-
ragonū classe ingenti dum liguribus minatur
Etruscos territat Iacobus Piccininus obsidionē
tenere fertur contra per regulam Sigismūdi op-
pidum. sed metus est maximus ne Sigismūdus
& ipse simul conuenientes iussu Regis contra
Senam proficiscantur diuisionibus laborātem
nam finito octobri non est Iacobus amplius se-
mensibus obligatus. Nec alia modo commēdo
me reuerendissime paternitati tue ad eius man-
data paratum ex Roma die secūda nouembris
Millesimoquadringentesimoquinquagesimo-
septimo.

Neas Cardinalis senēsis Procopio Ra-
bensteyno S. P. D. presumptio fortasse
nostra est qđ tibi in patria inter neces-
sarios inter dulces amicos constituto litteras dā-
tes ab illis te auertere ad scripta nostra confidi-
mus. sed sumus etiam nos amici & timemus ne
inter delitias tuas obliuioni demur. qđ si presu-
mimus nimis presumptionem caritas peperit. ti

bi certe nō erit facultas quin uiſo Epygramma
 te noſtro ad interiora tranſeas inquirenda ſcis
 enim qui non fruſtra ſolemus ſcribere ſed quid
 eſt dicis magnum eſt ſcis quanto labore cōclu-
 ſionē ex apoſtolica ſede in re Bohemica dedux-
 imus Scis quot ſint aduerſitates : & magni &
 rubri capitis. nunc tempus eſt neruos intēdas
 tuos & operam naues dum Rex apud te eſt cu-
 dito ferrum dum calet & nobis q̄ celerrime ſcri-
 bito qui nunquā in ſancto illo opere deerimus.
 neſcimus an cardinalis ſancti angeli pater op-
 timus ad te uenturus ſit. quemadmodum papa
 ſibi mandauit : Crederemus dignationem ſuā
 utilem eſſe in tanto conuentu q̄ deus concedat.
 Rogamus te ut in cauſa Varmienſi eos fauores
 nobis prebeas quos ſperamus; nam lutico tibi
 notus nobis aduerſatur & habet fauorem Re-
 gis Polonie Italia ſatis quieſcit ſed metus maxi-
 mus eſt ne finito mēſe octobri Rex Aragonū
 Etruriam in feſtis ſignis terra mariq; petat. nā
 & claſſem habet ingētē & Iacobū piccininū cū
 exercitu miſit in marchiam deus meliora pro-
 mittat in cauſa Olemunczenſi faciemus con-
 templationē tuā quecūq; poterimus. tu autem
 deinceps curato ut littere regie ad papam diri-
 gende in cauſis epīſcopalibus ad nos tranſmit-
 tatur & ſi poterimus magis prodeſſe. nā cauſe

*cudito ferrū dūz
calet.*

*num
/ hōm 20*

illis committi solent qui litteras regias presen-
tant & ita nunc factum est cum dominus Pa-
piensis illas habuisset expedit igitur post hac co-
siderare qui sunt illi quibus littere committun-
tur afferēde Cupimus ut nos maiestati regie &
magnifico Gubernatori sepius commendes ua-
le optime Ex Roma die secunda Nouembris.
Millesimoquadringentesimoquingagesimo-
septimo.

125
Neas Cardinalis senēsis Henrico senft
leben. S.P.D. Littere tue uicesima septi-
ma septembris scripte hodie nobis red-
dite sunt cognouimus apud uos rerum gestarū
ordinem sed post bellum erit aliquādo paci lo-
cus. Rouarella si commendauit amicum nō mi-
ramurambo gallizant ardet homo incredibili
desiderio ut Theutonicus uideatur & theuto-
nie rector. Rex si sapiat iis utetur cū quibus sa-
lis cōedit modiū. Cardinalem Sancti Angeli
probatissimum patrem cupimus Albaniam re-
uifere & consulere rebus agēdis. mittito sibi lit-
teras apostolicas super facto Varmiensis eccle-
sie in fauorem nostrum & contra Iohannem lu-
ticonem curato ut sibi quam celerrime tracten-
tur. Ne nostri procuratores impendantur circa

gallizant

possessionem si quis per mendatia regē detine-
ret scribendo q̄ papa spem daret p̄ luticone. Cō
mendamus tibi Paulum Legendorff ut iuues
eum in adipiscenda possessione decanatus Glo
gouie maioris quem sibi cōferri fecimus bonus
uir est & omni fauore dignus si placuisset tibi
Olomuncēsis ecclesia idq̄ tuis litteris intellexi
mus nihil omissemus ad honorem tuum pro
curandum sed uisum est reuerentiam tuam nō
habere in ea re animum ideo supersedimus ne
credentes placere displiceremus hic nō sunt no
ua memoratu digna nisi q̄ piccininus iam est
in Marchia & obsidet locum cui nomen est per
gula sigismūdi malateste prefectus urbis egro
tat sed conualiturus creditur Vale optime Ex
Roma die secunda nouembris. Millesimoqua
dringētesimoquinquagesimoseptimo.

*egrotat si uoluit
credere.*

126 Neas Cardinalis Senensis Iohāni
Rode secretario regio Salutē pluri
mā D. Facis p̄be q̄ ad nos sepe scri
bis ostendis enim te nostri amicu
& uoluptate nos afficis ornatissio dicēdi gene
re regiā maiestātē nihil credimus non iuste nō
prudēter agei cū q̄ suapte natura in bonū fert̄
tū q̄ stipatus ē cōsiliariis optimis cupim⁹ eius

gallizant

nuptias faustas esse & orbi futuras quales sperantur. commendasse Rouarellam in suo recessu hominem de quo scribis nihil miramur. ambo Parisius studuere ambo gallizant sed maior ille rectorem se Germanie & patrem Regis uideri uult. regia uero maiestas si more patrio utetur illis se credet quibus cum salis modum edidit & amicitias ueteres preponet nouis Gaudeamus te consecutum esse beneficium: & iam denique alligatum ecclesie uidebimus procul te magnum si uixerimus; es enim apud eum Regem que tue uirtute debita non denegabit premia. tantum perge ut cepisti. & ab optimo Regis latere nunquam discedito; cui si nos aliquando commendaueris dederisque facies quod de tua erga nos caritate non dubitamus datum Rome die Secunda nouembris M.CCCC.LVII.

127

Neas Cardinalis senensis Nicolao Licio Sal. P. D. Credimus te miro perfrui gaudio in Bohemiam reuersum. Rogamus ne delicie Pragenses memoriam tibi nostri auferant sed cures potius quomodo res inchoata concordie suum teneat cursum & nobis rescribas presep. causam quoque Varmiensem ecclesie tamquam tuam tibi commendamus; neque enim nobis sine te frugifera erit. stude ut frequenter litteris

128.

ex curia regis procuratores nostri ad possessio-
nē capiendam missem iuuamen habeant. & cō-
fundantur tuo patrocínio qui nobiss aduersi
sunt. uidebis que scribimus magnifico cācella-
rio: cura ita fieri ut cupimus. ne plus apud re-
gem ualere uideantur qui iuniores sunt in eius
gratia. credimus te plane intelligere que dicti-
mus. nostra italia nunc quiescit. solum Genuē-
ses cum Rege Aragonum lites habent. & Sigis-
mundus malatesta contra quem missus est Ia-
cobus Piccininus. sed magnus timor est ne Si-
gismundus ipse cū comite Iacobo conueniens
aduersus etruscos nostros incendiū uertāt & re-
gia classis thelamonem aggrediatur nam id fā
homines auguriari uidentur cetera apud nos
q̄escūt. Vale optime & serenitati regie simulq;
gubernatori nos aliquando commenda ex Ro-
ma die secūda nouembris Millesimoquadrin-
gntesimoquingentesimo septimo.

128.

Neas Cardinalis senensis Vlrico Rie-
drer S P. D Miramur nō esse reuersum
ad te eum cui mutuas dedimus pecu-
nias. cum in causā Iaurinensi ab Imperatoria
Maestate fuisset missus. si quid de eo audiue-
ris uelis procurare ut nobis fiat satis de tua dis-
pensatione. faciemus cum domino correctore

nostrum

129
quantū erit nobis possibile quia cognoscimus
nos obligatos in omnibus morem gerere uolun-
tati tue. quantū facultas adest. fuisset tamē ne-
cesse ut alias tibi scripsimus intelligere qd sit ti-
bi opus cum de prioribus dispensationibus no-
ticiam nō habeamus. In causa Varmienſi credi-
mus iam te expediuisse nuntium nostrum. Si
quid fiendum deinceps causam illam amicicie
tue commendamus. Gaudemus reuerendū pa-
trem dominum Gurcensem libertati restitutū
esse. sed dolemus graui cum pecunia mulctatū
Sue sapientie fuit equo animo tollerare huius
mundi consuetudinem. In quo nihil est certi.
cupimus tandem pacem esse inter Cæsarem &
Regem quam deus ipse largiatur. nos hic alia
nō habemus noua nisi q Rex Aragonū comi-
tem Iacobum Piccininum contra Sigismundū
malatestam misit. sed multorum opinio est il-
los duos duces concordiam inter se habituros
iunctis uiribus cōtra Senam ituros. nescimus
de futuris iudicare. classis magna Regis Tyrrē-
num nauigat equor & dum Genuensibus mi-
natur Senēſes simul & Florētinos territat. reli-
qua oīa cōquiescunt hec imperatorie maiestati
significare poteris nosq; sibi cōmēdare ad eius
semper mandata patos datum Ro. die secūda
nouembris. M. CCCC. LVII.

Cupimus tandem
pacē
noua.

Neas Cardinalis Senē. Iohāni Hinderbachio S.P.D. Accepimus litteras tuas que nobis gratissime fuerūt. gaudem⁹ tibi bene succedere utinam & pacem in cōmuni haberes. expectamus fratrem tuum ut quā cito redeat & Ambrosio satisficiat nos q̄ sepius in causa pecuniaria molestat de perchtschaden. expectamus tandem aliquid grati audire cōmēdamus tibi ecclesias nostras in Greze & in Hirning ut tuo fauore iuuētur & nob̄ deniq; utiles esse possint. Similiter & Iacobū nrm Suchrer tibi commendamus in agendis suis. Cupimus ut nobis sepe scribas & nos Imperatoris maiestati commendes in Prepositura tua usq; modo nihil sentimus aduerse. Si quid senserimus erit nobis amici cura ut debet Alia non occurrunt Vale optime ex Roma die secunda nouembris M.CCCC.LVII.

Neas Cardinalis Senensis Vlrice Episcopo Gurcensi Salutem Plurimam dicit. Quamuis permolestū nobis est quod audiuius de magna pecunia tibi imposita gaudemus tamē quod Carcerem euasisti Et Libertas tibi tandem parata est. Si qua sunt Que tui Causa Facere posumus Habes nos in omne Desiderium Tuum

Tabla

horm^u n^o aliis
tollerat.

131

132
& pronos & uoluntarios & illi sumus in amici
cia qui semper fuimus. Rogamus ut equo ani
mo feras fortune nouercantis impetū quia hic
est mūdi cursus & is recte utitur eo qui minus
mouetur aduersus. Vale optime Ex Roma die
secunda nouembris M.CCCC.LVII.

133
Neas cardinalis Senensis. Iohanni Ni
hili S.P.D. Iocunda sunt nobis omni
tempore scripta tua quibus Germani
ca negotia patefacis quibus non ea sunt que uel
lemus. deus aliquando finem imponit diutine
calamitati & con sanguineos reges non sinet in
ter se odiis aprioribus de flagrare. Italia nostra
nō minus quam Germania discors est ubi sem
per aut figet bellum aut belli metus instat. De
beneficiis postulati Olomuncensis nō uidimus
quid fieri pro te possit cum postulato reserua
ri petantur ob ecclesie Tenuitatem. procura
uimus conferri tibi iam dudum Canoniatum
Vratislauensi quod tibi Venceslaus exposuisse
debut. si Varmiensē consequemur ecclesiam
erimus tui imprimis memores. & dices nos te
proculdubio amauisse. Vale & serenissime Im
peratrici commendatos nos facito. Datum Ro
me die secunda nouembris Millesimoquadrin
gentesimoquingentesimo septimo.

132

Neas Cardinalis senensis Iohanni tro-
ster S. P. D. Scripsimus tibi per Nicola-
um Creuul quid fecerimus in re Vara-
diensi patris optime respōdisti nobis omnia be-
ne se habuisse fuit id nobis gratum. sed accepimus
postea Rouarellam uerbis suis omnia in
honorem alterius transtulisse que nos ipsi fece-
ramus & pomposum illum uentosum ac fumo
plenum quem optime nosti omnium rerū au-
ctorem dixisse. credimus patrem illum sapien-
tem nō plus credere uerbis quā necesse sit & op-
time nosse que sit natura Gallolorum quos ne-
cesse est cacumina petere ut inde clamantes me-
lius audiantur sed ista quorsum uelint prum-
pant delaboranturq; Nos quod fuimus id eri-
mus erga Varadiensem episcopum tu cura ut
ualeas & nobis q̄ sepissime scribas cuius litte-
ras scimus ueraces esse datum Rome die secun-
da nouembris M. CCCC. LVII.

dm galloy

133

Neas Cardinalis senēsis Andree Vice-
comiti Sa. P. D. Accepimus hodie litte-
ras tuas antea uero nullas. obitū Reue-
rendi patris Episcopi nouariensis una tecū de-
plo ramus. deus illi misertus sit & locū pacis de-
derit. Vellemus audire de re meliora & omnia
tibi ad uotū succedere. nam te loco fratris ama-

Cōdohr F

mork mm

purit nra

obla

134

mus cuius amacicia quondam dulcissima fuit:
& nunc gratissima recordatio, miramur magni-
ficum seramutiam nō te fraternis oculis intue-
ri. scribemus tibi & p uirili nostra hortabimur
ne carmen suū deserat. Gaudemus magnificū
Alexandrū qui tibi non deest & nomini tuo sa-
tissacit cuius est esse liberalem. nos si quando
pinguior fortuna respexit non dabimus obliui-
oni Andream nostrum: cui & pro sua uirtute te-
nemur: & quia ex illa domo natus est: cui debe-
mus omnia pro beneficiis que inde accepimus
Vale Ex Roma die tertia Nouembris. Millefi-
moquadringētesimoquinquagesimo septimo

Neas cardinalis senensis Iohanni de li-
sura Salutem Plurimam Dicit non po-
tuimus dispensationem pro amico tuo
obtinere super bigamia. Difficilem eam rē sum-
mus Pontifex arbitratus est pro eo qui contra
concordata uexari dicebatur. Fecimus uerbum
domino nostro. Mandauit sua sanctitas ut uo-
cato iudice cause preciperemus ne ulterius pro-
cederetur. Iudex erat Bernardus de Busco quē
nosti, uocauimus eū & uoluntatē summi Pōti-
ficis sibi notam fecimus. is pariturum se ait ubi
constiterit illum contra concordata uexari: &
nunc id discutitur quantum nostre facultatis

135

erit non uiolabitur concordia nationis pro cuius honore semper pugnabimus. Per Vigandū Secretarium Maguntini misimus tibi Alphabetum & nunc duplicamus si forsitan illud nō recepisti. Poteris scribere mentis tue conceptū & consulere ecclesie necessitati Notum nobis est acūm ingenii tui. Multūq; tuo pro iudicio deferimus. Labore tuo nostroque si licet dicere quietem consecuta est Ecclesia nostris Diebus apud Germanos. Faxit deus ne lacerari uideamus Quod aliquando refarciuimus multa rumor affert & Germanos fieri Gallos. mutatione contendit. Nobis uia salubrior esse uidetur Qua patres nostri ambulauere. Sed noua temptabuntur itinera. Noua quoque pericula inueniuntur. Nec facile sua in diocesi quisq; Pontifex Papatum habebit & sunt qui querunt & eius rei causa nigrū in candida uertūt. Sed tu bene uale audies uocationem oratorum principum que hic facta est. utinam ea aliquid boni pariat. Datum Rome die quarta Nouembris. Millesimoquadringentesimoquinquagesimo septimo.

omē dat ad qm
Scribit

fixit dms

multa rumor
affert

135.

Neas Cardinalis senēsis Iohanni Tolner. S.P.D. accepimus litteras. tuas p quibus tibi gratias agimus qui nostris

126
in rebus fidei sollicitudine uteris. grauamus te
sed non potest fieri quin amicorū utamur ope-
ra: & nos aliquādo si deus dabit aliquid pro te
faciemus, expectamus Cyriacum qui ueniat in
facto prepositure & quantum in nobis erit cō-
cordabimus cū decano quia postq̃ promissum
est uolumus retrocedere, de prebenda Vormaci-
ensi scripsimus ut petro morem gereres, habita-
aliqua recompensa nescimus quid ille fecerit te-
cum. idem quoq; de prebēda colligiāte ecclesie
sentiri cupimus quomodo se habuerit ille cui p-
misimus cedere, qđ nouissime acceptata sit alia
prebenda nomine nostro non placet, uolumus
esse in pace cum istis paruis beneficiis, nec intē-
dimus si possimus cuiquā esse molesti. benefi-
cia quoq; concordata nolimus acceptari idest
monasteria & utinam possemus facere etiam si-
ne prepositura. qā nollemus illi nationi quouis
pacto displicere, sed necessitas urget si statum
tenere debemus conuenientem; & reputamus
nos esse Germanos tanto tempore illi nationi
seruiuimus quod si natio illa prorsus nō exclu-
dere uult feremus equo animo nec minimū be-
neficium amplius in illa queremus quod de be-
nignitate illorum prelatorum non arbitramur
esse Vale ex Roma die quarta nouembris. M.
CCCC.LVII.

Neas cardinalis senensis. Petro Cnor S
P.D. Grate fuerunt nobis littere tue q-
bus nouitates Germanicas significasti
& dietarum institutiones. scimus nos esse tibi
caros q omnia ut amico cōmunicas. estq; nobis
non parua uoluptas te tenere memoriā ueteris
amicicie. Vellemus nationē tuā uti sano consi-
lio; & non repente ad nouitates prorūperemul-
to labore parta est pax ecclesiastica; facile rum-
perur si uolueritis. At erit non nobis solū dāno
sa; sed etiam uobis & cum uoletis resarcire; non
poteritis leuiter. quod nobis dicis imputari de-
reservationibus ac pēsionibus. nescimus id sibi
uelit nisi fortasse de uno monasterio prope Cō-
stantiā quod impetrauit prothonotarius de La-
pide in quo pensio nobis centū florenorum as-
signata extitit id ille aiebat placere principi pa-
trie nec erat contra concordata cū electio; ibi ca-
nonica non fuisset. de alia pensione nūquā nos
intromisimus. de reservationibus est uerū quod
habemus bullam pro duobus milibus floreno-
rū. credebamus nationē illā nō egre ferre si nos
qui in ea nutriti sumus Tantum illic in bene-
ficiis haberemus; & nihilominus diximus pape
& scripsimus Archiepiscopis Maguntino Tre-
uerensi & Coloniensi nos illa bulla nullatenus
uti uelle ubi concordatis cum natione aduersari

mihi p. m. h.

oblat.

tur. Itaq; nescimus cur nobis aliquid imputari possit. Commendamus tibi unionē ecclesie ut facias quemadmodum consueuisti: quia nihil pace melius contra prutenos sedes apostolica uisa est suis armis. restat in uos uestris utamini. si qua in re natio ipsa grauaf potest recurrere ad sedem apostolicam. crede non spernentur preces sue. Fuimus locuti Sanctissimo domino nostro de iuramento tuo Sanctitas sua uiue uocis oraculo nobis dixit q; iuramentum illud suspēdebat ad effectum ut possis Romane ecclesie utilius seruire & ita poteris affirmare te non esse obnoxium iuramento. Age igitur ut consueuisti nos semp inuenies paratissimos ad ea que tibi grata sint & inclyte nationi utilia. cupimus ut nos commissos facias principi Marchioni alberto cuius eximie uirtuti animam debemus Vale ex Roma Die septima Nouembris. Mille simoquadringētesimoquinquagesimo septimo.

137

Neas Cardinalis senēsis Iohanni cardinali sancti angeli Salutem Plurimam
Di. ex Buda iterum litteras tuas accepi colēdissime atq; optime pater ex quibus didici non comperto apud Austriales Rege dignationem tuam cum in iaurinum uenisset retrocessisse. non est mihi dubium quecunq; agis optimo

consilio fieri Turbines illarum partium nōdū
esse sedatos & publica & priuata causa moleste
fero. Sed nouit deus sine cuius nutu nihil agit
quid rei christiane expediat. quod redeas in ger
maniā Pragāq; petas & pbo & laudo qđ times
in re Bohemica: credito: nihil ego tēptabo fileo
& filebo quam diu uolueris: non tamen adula
bor nō sum in opinione tua ut scādalizari theu
tones in illa re putem. Sed quamuis mihi non
persuades non tamen plus mihi quam tibi cre
do. cedo & captiuo ingenium meum & ubi nō
est ratio auctoritati consenti: illud tamen uati
cinor nunquā uel tua dignatio uel mea prāui
tas Bohemiam ex integro apostolice sedi unitā
uidebit atq; ego utinā fallax sim uates & inue
niar in hac prophetia uanus. de rebus nostris
nihil est quod scribam memoratu dignum Vr
sini cum comite euerso sicut heri & nudiusterti
us bello sese agitant concordia sepe quesita nō
dū inuēta est. cardinalis eius familie abest neq;
se tutū rome arbitratur. apostolica pietas eo est
uultu quo fuit dū abiisti. prefectus Urbis e gra
uissima febre conualuit Piccininus e regno Ne
apolitano cum copiis suis in agrum Picenum
Profectus sigismūdo male teste bellum intulit
castellaq; nōnulla ibi ademit Genuēses a regia
classe admodū opprimuntur. legatus marchie

Turbines 20

non

indies expectatur cancellariā initurus que scri-
bam non habeo plura. commendo me Reuerē-
dissime dominationi tue rogans ut si. Regem
Hungarie adeas apud eū causam ecclesie mee
Varmienſi adiuues. Nam is cum rege Polonie
plurimū potest ex Roma die Decimaſeptima
nouembris. Milleſimoquadringenteſimoquin-
quageſimo ſeptimo.

138
ad. poggini. i. eius
mandat. henz

Neas Cardinalis ſenenſis Poggio Flo-
rentino S. P. D. Rure datas poggia mā-
tiſſime tuas litteras accepimus: que no-
bis & iocunditati & uoluptati fuerūt: neq; enī
alius eſt uſquā hominū cuius ſcripta libentius
q̄ tua legamus: eſt enī in eis & dicēdi ornatus &
ſine quo ſacrificium. ueteres noluerunt debiti
ſalis condimentum. gaudemus te bene ualeſ: &
inter ruſticandum philoſophari. utinam & nos
par uita teneret. ſunt qui egere ferunt inter ru-
ſticos uitā agere: ex quibus nihil queāt diſcere.
nobis autem moleſtū inter eos uerſari quos ni-
hil docere poſſumus. tedet ſemp diſcere & ma-
giſtri uoces omnibus horis. auribus in culcari
noſtris. quod ſi alterum eligēdū ſit auditores
libentius quam doctores feremus: nam ſi pue-
ris moleſtum eſt ſemper audire: quid ſenes agāt:
pœta inſignis in opere inicio Semper ego inq̄

Semp ego auditor

auditor tantum nūquam ne reponam uexatus
totiēs rauci theseide codri. multi sunt hodie &
codri & trasones quos audir̃ iūti cogimur & ni
hil discētes discere. nos igitur te felicē dicimus
qui apud eos eum traducis qui te plane sapiē
tem fatentur. & audiūt percupide quāuis quo
cunq; in loco fueris. idem tibi accadat necesse es
se cuius etiam apud patres nostrō nomen lau
datissimum fuit. ad oblationes tuas nihil modo
respondemus cum prioribus litteris & quo lo
co te habeamus : & quales erga te simus abun
de a nobis scriptum fuerit. credimus te arbitra
ri nos & tibi & tuis esse deditissimos. q̃ si eo es
animo nihil falleris. nos de te nobis oīa psuade
mus Vale ex Vrbe Kalen. decēbris. Millesimo
quadringentesimoquinquagesimoseptimo.

132

Neas cardinalis senēsis Federico Impa
tori Salutem plurimam dicit accepi lit
teras tuas : Ex Bartholomeo canonico
Varmiēsi procuratore meo qui scribit mihi cir
ca negotium meum benignissimū & humanis
simum habuisse responsum. Nam ut retulit si
bi Vlricus Riedrer tua maiestas litteras requi
sitās ad Serenissimū Regem Polonie mei cau
sa scribi iussit. fecit tua clementia ut consuevit
ergo me seruulum suū cuius auxilio atq; fauo

re ad cardinalatum eleuatus sum. Sed seruauit
etiam suam in me consuetudinem Cancellarius
Ulricus Velzeli qui rogatus & interpellatus
multis uicibus quas iussus erat litteras expedi
re cōtempnit. expectauit procurator meus sex di
ebus & tandē sine litteris tue maiestatis recess
sit ob quā rem negotium meū magnum patit̃
detrimētum. cum uidebor tuo fauore priuatus:
nescio cur me ille adeo prosequitur Nam si ego
illam ecclesiam non obtinuero non tamen ali
quis amicus suus. eam adipiscetur. Supplico igi
tur ut tua clementia per aliā cancellariā litte
ras req̃sitas expediri iubeat & deinceps. si quid
occurrat in ea causa scribendum in Cancellaria
Austrie dignetur mansuetudo tua id com
mittere expediendū Nam ego Velzeli gratiā
inuenire non possum. nescio sua an mea culpa.
ego his diebus cōsanguineū suū apud Pōtificē
max. adiui & cū illi deesset pecunia in domo
mea alui donec expediret. deus sibi meliorem
mentē prebeat. Noua istarū partium hec sunt
Vrsini & comes Euersus adhuc bello se uexant.
comes Iacobus Piccininus Sigismundū mala
testam armis lacescit. Rex Aragonū Genuenses
classe premit. & in Riparia Genuae plura oppi
da ui & tractatu cepit. Papa sospes est et ad rem
contra Turchum feruentior indies assurgit ex

non

140

orienti certum est nuntium allatum Turchos
apud Mitylenem bello uictos fugatosq; esse A
lia non occurrunt facio me commendatum sub
limitati tue ad eius semper mandata paratum.
ex Vrbe die uicesima secunda Nouembris. Mil
lesimoquadringentesimoquingentesimo septi
mo.

140. e. Neas Cardinalis Senensis Iohanni Ni
hili Salutem plurimā dicit Accepimus
litteras tuas quibus rogas ut prepositu
ram Brūnensem tibi impetremus: uoluissimus
non fuisse preuentam amiciciam tuam: fecisse
mus pro te quod nostre uires potuissent. Nam
te sincere amamus: & fratris habemus loco: sed
iam circiter menses tres elapsi sunt q; dominus
Venceslaus Bohemus cum hic esse orator domi
norum de Rosis eam in nostra presentia a do
mino nostro petiuit: & Papa nobis commisit ut
adueniente tempore sibi ad mentem deducere
mus: itaq; nō poteramus fidē non seruare. Hec
ea prepositura Venceslao collata est quā maie
stas regia reseruari illā postulato cuperet. Roga
mus igitur equo animo feras quod factum est.
nos deinceps curabimus p uiribus tue uolūta
ti morē gerere: si qd occurrat ī quo possum⁹ adiu
mēto esse: nā certe anxii sum⁹ p tua uirtute tibi

nō esse prouisum. si obtineremus Varmiensem
ecclesiam: ibi aliquid tibi pingue cōcederemus.
sed res longa est atq; perplexa. Agimus tibi gra
tias q; nouitates istarum partiū nobis sepe nu
mero scribis: idq; ut sedulo facias rogamus. Da
tum Rome die uicesima secunda nouembris.
M.CCCC.LVII.

141
Neas Cardinalis Senensis Iohanni In
derbachio Salutem plurimam dicit ac
cepimus ex litteris Bartholomei cano
nici Varmienſi procuratoris nostri. Litteras in
causa nostra petitas: quamuis a cæsarea Maie
state cōcessas non tamē obtentas fuisse quoniā
cancellarius eas expedire suo more neglexisset
Obquam rem Bartholomeus quamuis sex die
bus expectasset sine illis recessit & licet Arton
gus illas ad Nouam ciuitatem afferre debuis
set nihil tamē factum est. Non miramur de cā
cellario ille enim suam erga nos seruat conſue
tudinē: sed miramur te passum esse res nostras
in manus illius peruenisse: qui nosti & nos & il
lū. poteris insuper cum eius cunctationē uide
bas cæsare accedere: & rei nostre aliomō cōsulei.
Nos hic nullā habemus aliam curā q̃ cæsari &
suis morē gerere & scimus nos id esse obnoxios
facere: neq; cessabimus uita comite equū tamē

142

putamus aliter nos in curia cæsarea tractari &
cum non dubitemus principis gratiam habere :
nō possumus non uehemēter admirati ita rem
nostram esse neglectam. Ceterum cum preteri-
ta reprehendi facilius q̄ corrigi queāt rogamus
deinceps nō patiaris quod nos tangit ad impe-
rialem deferri cācellariā & cum nos hic uestri
simus uos illic non sitis nobis alieni. si uidetur
aliqua uia q̄ adhuc littere mitti ad Regem Po-
lonie possint facito quod amico credis esse utile
& purga moram Vale ex Roma die uicesima se-
cunda nouembris M.CCCC.LVII.

142

Neas Cardinalis senē. Vlrico Riedrer
S.P.D. littere cæsaree ad Regem Polo-
nie nostri causa scribende ut ex Bartho-
lomeo sumus edocti quamuis cæsare cōcesse be-
nigne obtineri nō potuerunt. nescimus an Vel-
zeli culpa qui tenuit expeditionem an tua qui
homini nobis parum amico expeditionem cō-
misisti. nos certe non sine graui damno frustra-
ti sumus. Si quid a nobis commissum est prop-
ter quod ita debeamus in curia uestra tractari.
Rogamus nos certiores effitias. & si peccatum
nostrum est id emēdabimus. nos certe qui a cæ-
sare ueniūt summa eos diligentia prosequimur
ac non solum uerbis sed etiā pecuniis iuuamus

Velit deinceps tua amicitia Negotia : que nos
concernunt ad aliam deferre cancellariam ubi
amicos habemus & litteras nostras cæsareo cul
mini legito. Datum Rome die uicesima secun
da Nouembris Millesimoquadringentesimo
quinguesimo septimo.

143

Neas Cardinalis Senensis Vlrico epif
copo Gurcensi Sal. P. D. Gaudemus de
reditu tuo & si magna pecunia emptus
est. sed longe prestat pecuniam quā corpus ne
gligere. si potuissemus tibi esse adiumento. id q
dem cupide egissemus. neq; negleximus quod
in nobis fuit quis profuit nihil. ita nunc res se
habēt. neq; humana neq; diuina iura pōdus ha
bent. Sed putamus adhuc illum daturum pe
nas. qui tantum admisit scelus. Nunc quod scri
bamus non est aliud. nisi q; tecū conquerimur
non potuisse nos in curia cæsarea litteras obti
nuisse ad Regem Polonie commendaticias qd
quidem non de cæsare dicimus. Nam sua man
suetudo benigne annuit litteras scribi debere.
sed cancellaria impedimento fuit cuius rector
pro crastinando negauit impeditionem & pro
curator noster delusus abiit. non sine magno
damno nostro. qui litteras cæsareas nobis ad
modum pro futuras arbitrabamur. rogamus te

144

ut hoc caesareo culmini exponere uelis & si quis
est prouidendi modus rei mee consulito. Ex
Roma die uicesima secunda nouembis. Millesi-
moquadringentesimoquinquagesimo septimo

144^r Neas Cardinalis Senē. Henrico senfe-
leben Salutem plurimam dicit Negli-
genter factum est: q littere imperiales
non sunt habite ita illi amici sunt nos
aliter cum eis agamus curandum est: ne desint
regie fortasse ita placet deo ut huius causa regi
tantum simus obnoxii. scimus tamen Impera-
torem non esse in culpa cuius benignitatem ex-
perti sumus Velzeli ea malignitas est. Cura ex-
pediende rei tua est. quodcumq; mandatum pro-
curatoribus nostris dederis id uolumus ratum
esse. Credimus tandem necesse erit paulum co-
profici: alioquin parū speramus: cum te huc re-
diturum audiamus. alia que modo scribamus
non occurrunt. Italia ita se habet sicut heri: &
nudiustertius. Nepos Pape adhuc egrotat: &
putatur euasurus. Legatus ex Marchia prope
diem rediturus expectatur. Vale Optime Ex
Roma Die Vicesima secunda Nouembris. Mil-
lesimoquadringentesimoquinquagesimo septi-
mo.

non

145

Neas cardinalis senensis. Vencellao Bohemo Sa. P. D. Seruauimus quod promissimus; & annuente deo tue satisfecimus uoluntati. prepositurā Brūnensem cōsecutus es munere apostolico & nra potissime sollicitudine qui iuuante Reuerendissimo domino Rothomagensi cardinalē Papiensem alteri cōsulentem uicimus. tuum nūc est ut possessionē assequi studeas & pro nobis in ecclesia Varmieni tuas operas impartiaris in qua re noue indies difficultates emergunt. facient domini de Rosis rē nobis grātissimā si hac de cāusa ad rem Polonie te miserunt Vale ex urbe octaua Kalē. decembris M. CCC. C. LVII.

146

Neas Cardinalis Senensis. Francisco Philelpho Salutem. P. D. litteras tuas frācisce amantissime & quidem suauissimas accepimus Mediolani ad octauā Kalē. nouembris scriptas. cumque his dulce carmen sale conditum optimo. Priores quoque nobis reddite fuērāt & uersus impares ex officina tua periocundi tersiq; quibus iam pridem respondimus. Nunc pauca ad noua scripta dicemus. Io. Papa tertius & .xx. cum plus equo laudaretur. scio inquit me ludi: sed falsa quoq; laus me delectat. Idem & nos dixerimus non sunt nostre

Et ad laudat.

quales nobis attribuis laudes, scimus quo pede
claudicamus: quē dolemus dentē laudari tamē
falso q̄ uituperari uero malimus: tibi q̄ gratias
habemus qui nos immortales facis. librum tuū
iamdudū in Catheloniā abisse putamus. nihil
est qd̄ de illo speres. uacua Bibliotheca est pre-
ter uerbosas leges nihil habet xenophontem. fi-
lium tuū optimum adolescentem & tuis imbu-
tum disciplinis in familiam nostram recepisse-
mus & sui & tui causa libenter: si facultates no-
stre tulissent: sed nō sunt opes nōstre que longū
ferant famulorum ordinem: & curiam splendi-
dam: uiuimus tenui mensa: & inter ultimos ha-
beri Cardinales satis esse putamus Vale & nos
pge amare quandoquidē id recipocū fit Ex ur-
be Roma septima Kalen. decēbris. Millesimo
quadringētesimoquinquagesimoseptimo.

147 *o* Neas Cardinalis senensis Latino Car-
dinali de Vrfinis S.P.D. Quamuis nō
scripsi hactenus paternitati tue: non ta-
men minus illi & deditus & affectus fui: sed cau-
sa mee taciturnitatis: tua singularis prudentia
per se optime nouit. non sunt ea tempora que
missitationes litterarum exposcant: nec uidi me
• is litteris aliquod afferri posse presidium rebus
tuis: quod si uidissem etiam cum periculo scrip

*ex parte q̄ huius
nō scripsit*

148
nouitatem
sistem. ita enim dignatio tua de me merita est.
nunc uero & taceo & simul superos oro ut finē
aliquando tuis tempestatibus tribuant & red-
dant nobis personam tuam: qua non sine incō-
modo sacrum collegiū caret. nouitates nullas
habeo scribendas quas non putem dignationi
tue notas: nisi forte Germanicas sed ipliciti bel-
lo proprio homines non solent externa curare.
hec scripsi ne perpetuum silētium meum accu-
sares quīs scio tuam circumspectionē ita me su-
um seruitorem amare: ut nihil in sinistram par-
tem recipiat. commendo me iterum & iterū pa-
ternitati tue ad eius mandata paratissimum ex
Urbe die decima sexta Nouembris. Millesimo-
quadringētesimoquinquagesimo septimo.

Neas cardinalis senensis. Sigismundo
malateste S. P. D. Fuimus hoc mane cū
sanctissimo domino nostro dum cancel-
larius tuus audiretur: & intelleximus que dic-
ta sunt tā p̄ sanctitatē domini nr̄i q̄ per ipsum
cancellarium super cōtrouersia que est inter se-
renissimum Regem Aragonum & te: circa quā
rem etiam seorsum idem dominus noster no-
biscū loquutus est. in summa uidemus ipsum
dominum nostrum affectū esse statui tuo: uellet
que tibi semper bene consultum esse. Oportet
tamen suam sanctitatem habere respectum nō

modicum ad prefatum regem Aragonū & ha-
bere oculū ad terras ecclesie: & ideo necesse est
ut prudēter se habeat. nec potest semper omnia
facere: que uellet: quibus ex rebus consideratis
omnibus pro directione rerum tuarum ad eui-
tandum pericula que possunt emergere. Vi-
detur nobis consultum esse: quod tu de summa
peccuniarum quas regia maiestas a te petit of-
feras illam quantitatem sine ulla dilatione per
soluere que liquida est: de parte autē alia supra
quā pretendis non teneri: prebeas mensam in q̄
dicta pecunia parata sit ad requisitionem regis
cum quo sanctissimus dominus noster decer-
neret te obligatum esse: & affirmes te uelle stare
determinationi domini nr̄i. Et hec uidet̄ nobis
uia rationabilis: nec putamus alio modo rē be-
ne sopiri posse: rogamus ut recte consideres om-
nia: & recipias consilia eorum qui te amant: nec
uelis pro modica pecunia te in periculo ponere.
quia non est paruus aduersarius tuus nec res
bellice sempe ex opinione succedunt Melior est
multo certa pax: quam sperata uictoria Scimus
te non libenter audire consilia Quia tamen pe-
riculum prouincie timemus: non possumus fa-
cere quin ea que nobis uidentur utilia signifi-
cemus. Tuum est in bonam partem recipere.
que a nobis sincera mēte scribunt̄ datū Rome

nr̄ nobis Consultum
2/10

Kalen. decembris. Millesimoquadringentesi-
moquinquagesimo septimo.

142

Neas Cardinalis Senensis Iacobo Lo-
dromo medico Salutem Plurimam di-
cit Habuimus ex Ferraria litteras tuas.
libētius te uidissem⁹ p caritate qua tibi sumus
affecti, det deus ut aliquādo simul reperiāmur.
faceremus libenter omnia que possemus p tuo
honore & utilitate. Sed non uidemus modo cō-
moditatem. Tempora enim mala sunt sed si qd
occurrerit non erimus tui immemores. Roga-
mus ut commendes nos Imperatorie maiestati
& iuues latorem presentium ad expeditionem
suam in facto ecclesie Varmiensis quam si obti-
nere poterimus non erit quin utilitas tibi redū-
det. Salutes ex parte nostra Vlricum Ridrer
& Valterum zebinger ac cancellarium imperi-
alem & alios amicos nostros, dolemus multū
de captura Episcopi Gūrcensi & Iohannis Vn-
gnad & aliorum, utinam possemus eorum libe-
rationem pcurare profecto nihil omitteremus
Ex nobis possibilibus. Iohannem inderba-
chium cupimus nostro nomine salutare simul-
que dilectissimum filium tuum Federicum cū
coniuge tua honestissima. Vale in christo opti-
me nostri memor & amās ut soles Datum Ro

150

me Kalendas decembris Millesimoquadring-
tesimoquinquagesimo septimo.

150.

Neas cardinalis Senensis Lauren-
tio Rouarella Salutem plurimam
dicit A latore presentium recipies
quatuor bullas apostolicas & unū
officium transfigurationis. ex bullis unā red-
des Imperatori simul cū officio & breui sibi di-
recto. Alias bullas curabis mittere tribus prin-
cipibus electoribus simul cū breuibz suis. erāt
& alię tres bulle apostolice simul cum duobus
officiis ac tribus breuibz. officia dirigebantur
Rege Hungarie ac domino legato. bulle quoq;
eisdem. tertia uero domino Strigonięsi. sed hec
omnia mittemus per alium nuncium qui post
biduū recedet. si te reperiret in curia regis Hū-
garie assignabit tibi ea. sin autem tradet per se
ipsum regie maiestati que sibi diriguntur Alia
uero curabit transmitti Archiepiscopo & Lega-
to. Nec alia circa hec de negotiis Rheni multa
referuntur non bona. propter que necessarium
erit ut quamprimum cum consilio Imperatoris
& cum litteris suis ad partes illas te transferas:
& labores iuxta commissionem tibi traditam.
Interea bonum est ut procures q. Imperatoria
maiestas scribat Archiepiscopo Maideburgen.

ut si querantur ad aliquam conuentionem in fa-
ctis ecclesie non cōsentiāt. sed ad se ipsum om-
nia referāt que querant. & suadeat ut si q sunt
q nouitates querāt illis non assentiant quia pe-
riculum est in mora habebis mox alias litteras
domini nostri qui plenius de hac materia ad te
scribet & intelliges rei grauitatem ac periculū.
bonum est etiam laborare apud ducem Ludo-
uicū Bauarie ut scribat Palatino Reni cōsang-
uineo suo nec se implicet conuentionibus eorū
que contra sedem apostolicam aliquo modo pa-
rantur persuadendo sibi q multo facilius filii
principum promouebuntur per sedem aposto-
licam quam capitula uel ordinarios. & hoc be-
ne cura in auribus principum conculcare quia
ueritas est. Vale & scribe sepius quomō tibi suc-
cedat datū Rome Kalen. decēbris. Millesimo
quadringentesimoquinquagesimoseptimo.

151
Neas cardinalis Senēsis Francisco du-
ci Mediolani illustri S.P.D. Quamuis
in curia serenissimi imperatoris & aliis
in locis ubi morem traxi semper honoris &
glore tue cupidus fuerim. illisq pro mea uirili
consulere studuerim ut testes sunt magnificus
eques Sceua de curte & alii quos tua excellen-

152

p mea uirili

tia ad Imperialem maiestatem & Romanam
curiā aliquādo transmisit. Fateor tamē me nū-
quam aliquid egisse: propter quod presumē de-
beam gratiam quantumcūq; minimam ex tua
mansuetudine deprecari. sed audaciam peten-
di quam mea nō prestant opera tua liberalitas
& in omnes beneficentia concedit: que cum uel
ignotis pdesse soleat mihi ut existimo nō clau-
det aures. neq; ego illam implorare auderem ni-
si me necessitas urgeret: sed cum uocatus ad car-
dinalatus honorē eos non habēā redditus: qui
huic dignitati conueniant. Cogor ad eos recur-
tere quos pro sua singulari bonitate mihi bene-
uolle arbitror: inter quos excellentiam tuam ue-
neror: nā & amici quos Mediolani habeo hoc
mihi & litteris & nunciis indies confirmant. q-
bus ex rebus commisi prefato Sceue integerri-
mo amico meo ut aliqua meo nomine mansue-
tudini tue exponat: cui precor & benignas au-
res impartiri & preces quas uice mea tulerit bo-
no animo exaudire uelis. nam & opus pietatis
exercebis & me seruitorē tuum magis ac magis
obligatum habebis ex Roma quarta nonas de-
cembris M.CCCC.LVII.

ii. v. d. m.

152

Neas cardinalis senēsis Sceue Curtēsi.
S.P.D. Raphaelē caymum nobilem

adoleſcentem quem ad nos miſiſti recepi-
mus in familiam noſtram & tui cauſa & ſui libenti
animo. Nam & nos tibi obnoxii ſumus in om-
nibus morem gerere: & ipſe pre ſe fert modeſti
& prudētis indolem iuuenis. utinam hi ſimus
qui uirtuti ſue ſatiffacere poſſimus. Quod pro-
mittis te apud illuſtriſſimum principem pro-
curaturum noſtri cauſa non eſt apud nos dubi-
um. Nouimus animum erga nos tuum: & ami-
cū te eſſe uerum non ambigimus. Si bona prin-
cipis mens in ea re fuerit tua non deerit opera
ita nobis perſuaſum eſt. Scribimus excellentie
ſue litteras quarum exemplaria cum preſenti-
bus ad te mittimus: ſi putas reddendas eſſe: red-
dito: ſi minus: utere conſilio tuo: & rem noſtram
pro tua circumſpectione curato: noſ tantum uo-
lumus quantum licet. pauperes nati ſumus &
in hanc uſq; diem uixiſmus tenues. Nunc ſi au-
cta dignitas eſt non tamen accreuerunt opes:
cōfidimus in bonitate ſummi dei: ut q; nos nūq;
deſtitit neq; in cardinalatu deſeret quando nō
hi ſumus quia maria montesq; cupiamus. ſatis
nobis fuerit non egere: quo Illuſtriſſimi ducis
auxilio futurū cōfidimus & tua ſollicitudine.
de maxīma illa cōcubina nō eſt qd̄ mirē. Lata
eſt Romana curia & omniū rerū capax. boni &

*Id est qd̄ pſunt
in manu.*

mali apud nos uersantur Hic superbia & humi-
litas. hic auaritia & largitas. hic luxuria & fruga-
litas. hic libido & continētia. hic summa uirtus
& summū uitium. Sagena est hec in mari mis-
sa omnium genere piscium plena. Triticum ad-
huc simul & palea in area est & magna fatuitas
& summa sapientia simul habitant. quid mirū
si opera aliquādo preclara effecimus digna lau-
de. aliquando sic agimus ut reprehēdi uel a mi-
nimis ueleamus; neq; arbor bona malos fructus
facit. neq; de spinis colligunt uuas. Credimus
tamen plura dici quam fiant & plura fieri quā
dicantur. famamq; tanto maiorem esse quanto
longius effertur. nos nostro capiti paremus. cu-
ius sapientiam nemo satis cōmendauerit. quāq;
aliquando ea faciat que non omnes probāt. sed
quid mirum si pōtificis & mortalis hominis fa-
cta sunt qui uituperant. quando nec deus ipse
reprehensionibus hominū caret sed Iohā-
ni Caymo spectato uiro & nobis amicissimo no-
stro nomine salutes dicito quātas ab amico desi-
derat ex Roma quarta nonas decēbris Millesi-
moquadringentesimoquinquagesimo septimo.

153

Neas Cardinalis senensis Nicolao Ar-
zimboldo. Salutē plurimā dicit. Quā-
uis raras ad te litteras dederimus. Nam

he secunde sunt postquam cardinalatus hono-
rem consequuti sumus. Nihil tamen minus te
amamus & reueremur, est indelibilis memoria
illius dulcissime consuetudinis quam simul flo-
rentie habuimus. recordamur quanto fauore
nos Mediolani dum legatione Cæsarea funge-
remur prosequeremur. Neque obliti sumus eorum
& que Rome in coronatione Imperatoris una
agitauimus que omnia suauiissimam mihi red-
dunt recordationē tui nominis ad hec accedūt
amplissima in me merita Gasparis siccii cācel-
larii cæsarei que suis necessariis & amicis mirū
in modum nos obligatos tenent. hec scribimus
semel pro multis uicibus ut scias nobis animū
esse complacendi & tibi & tuis omnibus. nam
quoties tuo nomine requiremur totiens in me-
moriam carissimi amici nō sine uoluptate qua-
dam reuocamur. ex te aliud nihil petimus nisi
ut nos ames ex ueteri consuetudine & Illustris-
simo principi duci Mediolani cōmendatos effi-
cias. cuius clarissima uirtus omnem inuidiam
superauit Vale ex urbe Roma. quarta nonas
decembris M.CCCC.LVII.

154

Neas cardinalis Senensis Theoderico
Archiepiscopo Colonienſi Sa. P. D. Ex
litteris quas mihi: quasq; sanctissimo

Domino nostro scripsisti Sinceritatem tuam
erga sanctam Romonam primamq; sedem pla
ne cognoui. Neq; ambigo ubi tua dignatio sit
ibi nihil cōcludi posse nō iustum sanctūq; ago
gratias benignitati tue que palam mihi digna
ta est aperire quod sentit, uerum quia certifica
tus est dominus noster in conuentionibus que
in Germania fiunt aliqua tractari que hanc se
dem concernunt. Oro ne tua circumspectio
his aures adhibeat qui nouitates efficere cupi
unt ut uel sic emergant. Nanq; si Romane se
dis auctoritas deprimeret, credito quia nec tua
nec aliorum episcoporum salua manebit audio
tamen que consulis ut hic quoq; ea reforment
que odium tue nationis pariunt, & ego si mea
uox audietur ad id operam dabo. nā & hic ali
qua comittuntur que non laudo omnia, ueg
illud salubre puto ut super grauaminibus que
uri allegāt ad Romanū pōtificem recursus ha
beatur, qui non denegabit assensum iūsta petē
tibus, mihi ea cura est, ut eamq; semper agam que
nationi tue de qua quodammodo unū me pu
to & honori & utilitati sint. In rebus autē que
tue pprie sunt ita me habeo & habebo qd ad
uixerim tanquam mee sint. scio enim quātum
dignationi tue debeo cuius humanitas multis
me affecit beneficiis, ceterum quia prepositura

Sanctensis que nunc mihi commenda est in
dyocesi ac dominiis tuis non paruum habet iu
risdictionem rogo uelis tuis patentibus litteris
mandare ut officialibus meis quatenus cōsue
tum est absq; cōtrouersia pareant; ita ut gaude
at ea dignitas se mihi commissam esse & card
nalem senensem apud presulem Colonensem
intelligat esse non ultimo loco . nec alio modo
commendo me tibi ex urbe quarta nonas decē
bris Millesimoquadringentesimoquinquage
simoseptimo.

155

Neas cardinalis senensis Vlrico episco
po Gurcensi Sa. P. D. Susceptis litteris
tuis uocauimus ad nos e uestigio pro
curatorem Herfordensium; cum quo plura lo
quuti: illud ab eo tandē obtinuimus; ut in cau
sa illa testamentaria non procedatur nobis in
sciis; & putamus eum quieturum iuxta deside
rium tuū donec adueniet noster Senftlebe. Est
enim hic procurator uir bonus & infortunio
tuo cōpatiatur. solum timet ne principales sui
eū tergiuersarii suspicent: nec alia mō rogamus
ut nos maiestati cæsaree cōmēdes & nos in gra
tia eius retineas quia ipse est cui pre ceteris qui
uiuat obligati sumus. displicet nobis nō habuif
se nos illā fortunā ut p nobis cæsarea maiestas

156.

regi Polonie scripserit in causa Varmien. eccle
sie fecit hoc Velzeli uetus consuetudo qui gra
tiam cesaris nobis impediuit. id nobis est non
damno solum sed etiam infamie nā qui nos an
nis quindecim seruisse Cæsari sciūt nostrā par
uifaciunt existimationem cum litteras commē
daticias ex Curia eius obtinere nequiuimus.
deinceps rogamus aliter agatur nobiscum qui
dies noctesq; cæsari seruiſ & suis curialibus mo
rem gerere studemus. Vale optime ex urbe Ro
ma die sexta decembris Millesimoquadringen
tesimoquinquagesimoseptimo.

156. 2

Neas cardinalis Senensis Iohāni frunt
Salutem plurimā dicit Affecerunt nos
littere tue non paruo gaudio. uir pre
stans & amice singularis. quando nude
scribis & interna animi tui pandis. credimus
te uti non in sulso consilio. si cum nequeas con
tinere. cōiugiumq; queris quamuis id prius co
gitandum fuerat quam sacris iniciaretis ordi
nibus. Sed non sumus dii omnes qui futura p
spicire ualeamus. quando huc uentum est ut le
gi carnis resistere nequeas. melius est nuberi q̄
uri. Non tamen hec pontifici sententia est ut
dispensandum censeat statim sua seueritate nec
putat uni concedendum quod multis in oxii

uerget malum & unū pati pro multis nō incō-
ueniens arbitratur. expectandus est ergo ut tu-
te ais alterius apostolatus qui mitior sit. nesci-
mus tamen cui uita tam diu comes erit. nam se-
pius agni premoriunt ouibus. tu quam de no-
bis opinionem geris ut deponas rogamus: neq;
enim nos hi sumus quos arbitraris: utinam ita
uiuamus ne cardinalatum indigne uideamur
adepti. Cupimus nos sepe reuerendissimo pa-
tri nostro domino Colonienſi facias commen-
datos: cuius uitam diuturnam cupimus: & ſue
dignationi rem gratam facere optamus: prepo-
ſito ſancti Florini Tilmanno ut nos offeras pe-
timus: quē inter amicos obſeruamus. nec ſecus
de Iohanne Polart dicimus. ſumus enim omni-
bus obligati. Sed Vale & procuratores nostros
ut aliquid conſequamur adiuua. Datū Rome
die ſeptima decembris Milieſimoquadringēte
ſimoquinquageſimoſeptimo.

157   Neas cardinalis ſenenſis. Iohanni Tol-
ner S.P.D. Que ſcribis omnia cum uo-
luptate legimus aduertētes qua nos ani-
mi ſinceritate proſequaris. tua nobis & fides &
prudētia magno emolumento eſt. circa rē pre-
poſitū expectamus decani procuratorem ſed

158

ille fortasse ideo tardior est; quia sperat nouis
que audiuntur legibus sese magnum fieri. uti
nam magnus sit cum reipublice christiane uti
litate intelligimus ecclesiam quam nobis p pre
positura dimittere intendit. domum habere ru
inosam quam Palatinus comes ecclesie sumptu
tibus reparari uult quod si fiat redditus pluriū
amicorum in eam conferatur & nobis esset one
rosum. Rogamus igitur attente ista pēses & cū
cta nobis rescribas, pro ecclesia collegiata impe
trauimus septem annorum indulgentias plu
res obtinere nequiuimus: & illas ad uiginti an
nos duraturas. si uolunt expedire poterunt hi
quibus ea cura commissa est. nos que possumus
cum honestate pro ecclesia Vormaciensi effice
uoluntarii sumus Cōmenda nos episcopo & de
cano ac Iohanni de Bacsteyn amicis optimis &
Vale in domino semper ex Roma die septima
decembris Millesimo quingentesimo quin
quagesimo septimo

158

Neas Cardinalis Senensis Ludo
uico Sanctorum quatuor Corona
torum Cardinali Legato Bononi
ensi Salutē P. dicit Et oliuas & Tuteta quibus
me honorare uoluisti cupidissime accepi tū q
id genus alimenti hic rarum & preciosum est

agur fens doli
ms 2m. 15 bon.

tum quod ex amantissimo & mihi precipuo do-
mino & benefactore singulari quaecunq; ueniunt
non possunt esse nisi gratissima Enxenia quide
tanto acceptiora sunt: quanto is q mittit amati-
or est q ratioe non potuissent munera tua apud
me esse iocundiora q sunt: qn & me amari a dig-
natione tua uulgariter sum expertus. & ego tui re-
uerendissime paternitati tanquam patri opti-
mo & domino benignissimo sum affectus. Vel-
lem autem ea in me facultas esset: qua possem
me gratum ostendere non uerbo sed facto. scio
tame prudentiam & mansuetudinem tua ex me
nihil amplius expectare quam possim: & in red-
ditiōe beneficiorum animi tantum inspicere
promptitudinem: sed ne multis dignationem
tuam morer: quod semel dictum est id nunquam
indictum erit. nosti que fuerunt inter nos uer-
ba dum ageretur de mea ad cardinalatum pro-
motione. nunquam ex animo meo illa cadent
nec nunquam id committam ut tanti beneficii
immemor dici possim: quod si non scribo sepe
ad benignitatem tuam: non propterea minor est
mea deuotio nec minus amo. id tua reuerendis-
sima paternitas experietur. si qua in re mihi pos-
sibili mea opera uti dignabitur nec plura mo-
do Datum Rome die Octaua marci Mille-
si-
moquadringentesimoquingagesimo septimo.

Neas cardinalis senensis. Latino Cardi-
nali Vrsino Sal. P. D Reddite fuerunt
mihi littere tue quibus Gondisalui fa-
miliaris tui causam commēdas. legi scripta tua
non sine iocunditate cum plena essent caritatis
& beniuolentie. Illud autem molestū fuit quod
desiderio tuo morem gerere non potui. nam iu-
dex in causa constitutus solum uerum sequi de-
bui. neq; fas fuit ad dextram uel ad sinistrā de-
clinare quo ad tamē licuit partē familiaris tui
iuuare nō destiti. Accersiui ad discussionē nego-
tii tres ex rota uiros prestabiles quos partes ipse
delegerunt cum his fuit & auditor meus & Io-
hannes de Cesarinis non indoctus legum inter-
pres uiderunt. hi registra & pluribus inter se di-
ebus de meritis causē consultarunt postea corā
me cōstituti retulerunt familiari tuo haud qua-
quam ius competere idq; preter unum omnes
affirmauere. Volui & ipse rem cognoscere. ne-
lippis oculis iudicārē. neq; his cōtētus seorsum
aduocaui aliquos iure consultos & deniq; nemo
fuit qui Gondisalui partes tuendas diceret. ea
ppter interpellatus p sententia feci qd iudicis
fuit. si tua reuerēdissima pñitas iudex fuisset
haud aliter sese habuisset quā ego. unum quod
potui nō omisi. induxi enim partē aduersam ad
expensarum dimissionem. si familiaris tuus nō

Inuimus

appellauerit Hec acta sunt per me in causa Gō
disaluidoleo nō fuisse ius pro eo, sequutus sum
iuditia colectorū auditorum. scio dignationē
tuā non plus ex me uelle quā ferat honestas. de
reliquis que apud nos geruntur non scribo pa-
ternitati tue: qā nihil hic fit quod te fugiat de
Germania credo audiuiſti Mathiam Vainode
filium in Regē electum Hungarie annos decē
octo natū quamuis in Bohemia eſſet captiuus
Sed quinquaginta milibus aureorum redimīſ
Bohemię regnū adhuc pendet & ſtatus Austrie
ad Bohemiam aſpirat dux Saxonie Vilhelmus
& gubernator regni Georgius deſpotus Raſcie
mortuus eſt & idem de magno Turcho dicitur
primum uerum eſt de ſecundo dubito Cardina-
lis Auinionenſis reuerſurus breui creditur uti-
nam idem facere cum tuo honore & commodo
tu ipſe poſſes Ex Roma die nona Marcii. M.C
CCC.LVII.

Finunt Epiſtole Enee Siluii Piccolominei qui
& Pius ſecundus fuit in Cardinalatu edite.

Registrum huius libelli

Primum uacat.
cunda decēbris.

Per procuratores
cepi superioribus.

Sum iri ut
tur suademusq.

etoritas ecclesie.
regnum optime.

Eodem mense
stro uerba faciet

externa & frustra
est commenda.

Eque ac tibi
superbiam mah.

Gerere datū.
tue nūc.

Rem Varmiens.
unus enim.

Eneas cardinalis.
eneas cardinalis.

Eneas cardinalis
intentio nostra.

Quales nobis.
me Kalendas.
mali apud nos.

maniam reuertit.
& amauimus.

In sacro collegio.
ete metientes.

